

1976/77:111

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Onsdagen den 20 april

Kl. 10.00

*Fyllnadsval till
utskott*

*Meddelande om
interpellationssvar*

§ 1 Fyllnadsval till utskott

Herr TALMANNEN: Sedan fru Johansson i Tidaholm beviljats ledighet från riksdagsarbetet har socialdemokratiska riksdagsgruppen för uppdrag som suppleant i lag- och socialförsäkringsutskotten anmält hennes ersättare herr Fransson i Mariestad.

Herr talmannen förklarade därefter vald till

suppleant i lagutskottet och socialförsäkringsutskottet

herr Fransson i Mariestad (s).

§ 2 Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

§ 3 Meddelande om interpellationssvar

1976/77:118 om åtgärder mot inflationen

Herr ekonomiministern BOHMAN:

Herr talman! Jag ber att få meddela att jag har blivit förhindrad att inom den i riksdagsordningen angivna tiden besvara herr Feldts interpellation om åtgärder mot inflationen. Svaret kommer att lämnas fredagen, den 22 april.

§ 4 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1976/77:138 till skatteutskottet

1976/77:139 till näringsutskottet

1976/77:141 till arbetsmarknadsutskottet

1976/77:142 till utrikesutskottet

§ 5 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1976/77:144 till skatteutskottet

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

Beträffande detta ärende hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till tio dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå fredagen den 29 april.

§ 6 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1976/77:146 till trafikutskottet

§ 7 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1976/77:1564 till kulturutskottet

1976/77:1565–1567 till trafikutskottet

1976/77:1568 till finansutskottet

1976/77:1569–1573 till socialförsäkringsutskottet

1976/77:1574–1576 till civilutskottet

1976/77:1577 och 1578 till lagutskottet

1976/77:1579 till näringsutskottet

1976/77:1580 till finansutskottet

1976/77:1581 och 1582 till arbetsmarknadsutskottet

1976/77:1583 till skatteutskottet

§ 8 Invandring m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:22 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 15 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av herr statsrådet Ahlmark föreslagit att riksdagen för budgetåret 1977/78 skulle

1. till Statens invandrarverk anvisa ett förslagsanslag av 31 001 000 kr.,

2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 67 000 000 kr.,

3. till Åtgärder för invandrare anvisa ett reservationsanslag av 8 525 000 kr.,

4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:229 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen hemställa om förslag innebärande

1. att ett kollektivt avgiftssystem genomfördes för företagens utgifter för svenskundervisning,

2. att invandrarna vid anställning tillförsäkrades rätten att från första dagen bli informerade om sina rättigheter,
3. att företag, som anställde invandrare som enligt lagen ägde rätt till undervisning, senast inom 30 dagar skulle ha påbörjat densamma,
4. att begränsningen till 160 timmars undervisning för invandrare med vissa förkunskaper avskaffades,
5. att svenskundervisningen skulle bedrivas på ordinarie arbetstid,

1976/77:405 av herr Fagerlund m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen anvisade 600 000 kr. utöver regeringens förslag till statens invandrarverk för budgetåret 1977/78 för förstärkning av personalen vid tillståndsbyrån och registerenheten,
2. att riksdagen anvisade 1 milj. kr. utöver regeringens förslag till åtgärder för invandrare för budgetåret 1977/78 för facklig information om lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning,

1976/77:909 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till

1. en höjning av kvoten för flyktingar från Latinamerika till i första hand 2 000 per år,
2. ökade resurser till statens invandrarverk (SIV) för att minska väntetiden för dem som begärde asyl vid ankomsten till Sverige,
3. en översyn av flyktingarnas rättssäkerhet och frågan om att överföra arbetsuppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) till SIV,

1976/77:985 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen hemställde om att en utredning tillsattes, i vars direktiv borde ingå att kartlägga förekomsten av diskriminering av invandrare i vad gällde typer av arbete, löneförhållanden, anställningsvillkor, arbetsmiljö och övriga arbetsrättsliga problem, varvid särskild tyngdpunkt borde läggas på invandrare som var anställda i tunga och slitsamma yrken,

1976/77:989 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att under XII huvudtiteln, arbetsmarknadsdepartementet, D 3 Åtgärder för invandrare uppta ett särskilt anslag till Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige om vardera 125 000 kr. och att anslaget under D 3 fastställdes till 8 775 000 kr.,
2. att riksdagen uttalade att åtgärder borde vidtas för ett statligt ekonomiskt stöd till kommunerna för att stimulera till bättre bostadslösningar för socialt handikappade,
3. att riksdagen uttalade att i kommittéer, utredningar och arbetsgrupper där den zigeniska folkgruppens förhållanden diskuterades borde denna vara representerad, och

1976/77:1270 av herr Hallgren m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

beslutade att anslaget under bil. 15, arbetsmarknadsdepartementet, Åtgärder för invandrare höjdes med 562 000 kr. till 9 087 000 kr. i syfte att trygga Invandrantidningens fortsatta utgivning med oförändrad omfattning och kvalitet.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med avslag på motionerna 1976/77:405, yrkandet 1, och 1976/77:909, yrkandet 2, till Statens invandrarverk för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 31 001 000 kr.,

2. beträffande höjning av flyktingkvoten m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:909, yrkandena 1 och 3,

3. att riksdagen till Åtgärder för flyktingar för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 67 000 000 kr.,

4. beträffande insatser för den zigenska folkgruppen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:989, yrkandena 2 och 3,

5. beträffande översyn av lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:229,

6. att riksdagen med anledning av propositionens förslag och motionerna 1976/77:1270 och 1976/77:405, yrkandet 2, samt med avslag på motionen 1976/77:989, yrkandet 1, till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 9 325 000 kr.,

7. beträffande utredning om invandrarnas situation på arbetsmarknaden att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:985,

8. att riksdagen till Översättningsservice för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 300 000 kr.

Följande två reservationer hade avgivits av herrar Fagerlund och Johansson i Simrishamn, fru Ludvigsson, herr Nilsson i Kalmar samt fru Berglund, fru Leijon och fru Flodström (samtliga s)

1. beträffande personalförstärkning till statens invandrarverk, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:405, yrkandet 1, samt med anledning av propositionens förslag och motionen 1976/77:909, yrkandet 2, till Statens invandrarverk för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 31 601 000 kr.,

2. beträffande information om svenskundervisningslagen, vari reservanterna ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:405, yrkandet 2, och med anledning av propositionens förslag och motionen 1976/77:1270 samt med avslag på motionen 1976/77:989, yrkandet 1, till Åtgärder för invandrare för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 9 825 000 kr.

Fru LEIJON (s):

Herr talman! Målen för den svenska invandrapolitiken sammanfattades av riksdagen år 1975 med begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Beslutet om de här målen fattades i stor politisk enighet, men vi vet alla att verkligheten ligger långt från de uppsatta målen. Stora brister finns ännu på många områden, och utan ett fortsatt aktivt arbete kommer de långtgående målen inte att kunna uppnås. En grundförutsättning för att vi skall lyckas är att alla människor i Sverige känner en grundtrygghet. Vi vet ifrån andra länder att arbetslöshet och oro för att mista jobbet är en grogrund för främlingshat. Den oro som under vintern har präglat den svenska arbetsmarknaden, med dagliga rapporter om driftsinskränkingar, företagsnedläggningar och varsel om avskedanden, har inte heller i det här avseendet gått spårlöst förbi. Den som har kontakter med invandrare och med svenskar som i sin tur har sådana kontakter märker en ökad oro, en kärvare inställning, också här hemma. Vi måste alla hjälpas åt att dämpa den oron, och grunden för det är en vettig ekonomisk politik som tryggar sysselsättningen. Vi måste också alla hjälpas åt att klargöra vilken stor betydelse invandrarna har haft för den svenska välståndsutvecklingen.

Rädsla hos medborgare är ett hot mot demokratin i ett samhälle. Planerad terrorverksamhet av det slag som nyligen har avslöjats kan medverka till att skapa en sådan rädsla. Om sedan några få utländska medborgare är inblandade i aktiviteterna, kan detta också vändas i ett främlingshat. Det är en uppgift för oss alla att medverka till att så inte sker. Många invandrare har kommit till vårt land för att få en fristad undan förtryck och förföljelse. Jag är övertygad om att avskyn för terrorverksamhet är om möjligt ännu större bland dessa våra invandrare än bland svenska medborgare.

Så, herr talman, vill jag övergå till de socialdemokratiska reservationerna vid arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22, vilka har en direkt anknytning till det som jag nu har talat om.

Vi har en central myndighet, invandrarverket, som bland sina viktigaste uppgifter har just att medverka till att förverkliga de för invandrapolitiken uppställda målen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Den uppgiften har invandrarverket under vintern till viss del fått eftersätta därför att man varit tvingad att anslå så mycket av sina resurser till att minska den väldiga balansen av oavgjorda tillståndsärenden. Invandrarverkets personal har gjort en enorm insats, och balansen har kunnat minskas väsentligt. Men vad är det som döljer sig bakom nedgången i antalet oavgjorda ärenden?

Andra och viktiga arbetsuppgifter har, som jag förut sade, fått eftersättas. Personalen har inte i den utsträckning som var planerad kunnat delta i intern utbildning och i informationsverksamhet. Personalen har arbetat under mycket pressade förhållanden, och övertidsuttagen har varit alltför stora. Det som framför allt gjort att den stora balansen har minskat har varit att man betat av s. k. enkla ärenden men däremot har man

fortfarande kvar ett mycket stort antal svåra och kvalificerade ärenden, som det tar lång tid för verket att handlägga.

Invandrarverket har under i stort sett hela sin existens haft problem med handläggningstider och med alltför stora balanser för grupper av oavgjorda ärenden. Verket har för att klara dessa problem fått ökade personalresurser och extra tilldelningar. I det nu aktuella läget hänvisar utskottsmajoriteten till utredningar och organisationsarbete som är på gång. Men vi socialdemokrater finner situationen just nu så allvarlig att vi menar, att verket för nästa budgetår måste få sådana förstärkningar att det bättre kan klara sin situation och kan ägna sig åt alla de arbetsuppgifter som åligger det utan att som nu tvingas avsätta så oproportionerligt stora resurser just åt tillståndsärendena.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen 1.

Ett av de medel som vi använder för att uppnå målen för invandrarpolitiken är att på olika sätt ge svenskundervisning. Vi har för det ändamålet bl. a. en lagstadgad undervisning på 240 timmar, och arbetsgivaren är skyldig att ge arbetstagaren ledigt med lön när denne skall genomgå sådan undervisning. Denna lagstiftning har varit utsatt för mycken kritik. Man har hävdad att alla invandrare inte skulle få sin rätt tillgodosedd i detta avseende. Därför har vi förbättrat och förstärkt lagen och också tidigare avsatt pengar för information om den från de fackliga organisationerna ute på arbetsplatserna. Vi kräver sådana informationspengar även för nästa år.

Med glädje kan jag konstatera att vi i utskottet har nått en halv seger därför att majoriteten där är villig att satsa 500 000 kr. Men man vill alltså inte sträcka sig ända till det som vi krävde i vår motion, 1 milj. kr., vilket också är vad invandrarverket har krävt.

Vi kan inte förstå denna snålhet. Utskottet har fått en noggrann redovisning av de problem som informatörerna möter ute på de olika arbetsplatserna, problem som hänger samman med att behovet av den här informationen har visat sig störst inom branscher som domineras av ett stort antal små företag eller inom företag med en ofta snabb omsättning av arbetskraft, med utbrett deltidsarbete, med oregelbunden arbetstid, osäkra anställningsförhållanden i allmänhet, men också i områden där invandrarna är glest spridda över större geografiska områden.

Vi ser också satsningen på information om svenskundervisningslagen som ett viktigt steg på vägen att förbättra invandrarkvinnornas situation därför att vi vet att de grupper som fortfarande inte har fått del av denna utbildning i stor utsträckning är just kvinnor, kvinnor med låga inkomster, med oregelbundna arbetstider och med ringa kontakt med det svenska samhället, kvinnor som det är svårt för de fackliga informatörerna att nå. Vi kan inte se några motiv för den snålhet som utskottsmajoriteten har visat i detta sammanhang.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation nr 2.

Får jag sedan avslutningsvis, herr talman, bara nämna att frågor som hänger samman med en del av det som tas upp i detta betänkande,

nämligen pengar till projektstöd, kommer att diskuteras vid ett senare tillfälle, när stödet till tidningar på andra språk än svenska skall diskuteras, och jag ber att när det gäller den minskning av anslaget till projektstöd som regeringen nu föreslagit få återkomma vid detta senare tillfälle.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Invandringen till Sverige har flera orsaker. En del invandrar hit som politiska flyktingar. De kommer till Sverige för att få en fristad. Men den huvudsakliga invandringen hit är ekonomiskt betingad. Invandrare lockas hit med löften om arbete och höga löner. De lockas hit ofta från en tillvaro i arbetslöshet och fattigdom. Denna ekonomiska invandring följer de ekonomiska konjunkturerna och används också i ett konjunkturutjämningssyfte. Den används som en press på lönerna och på krav om bättre arbetsförhållanden.

Det är mot den bakgrunden ingenting att förvånas över att invandrarna i genomsnitt får de smutsigaste och sämst betalda jobben, att informationen om deras fackliga, sociala och andra rättigheter fortfarande är bristfällig, att de utsätts för kulturell utarmning och isolering och att diskriminerande ideologier underhålls och sprids för att insikten om att svenska och invandrade arbetare har gemensamma intressen skall fördunklas för de arbetande.

Invandrarna i gemen är utsatta för diskriminering. Särskilt hårt slår denna diskriminering mot de invandrade kvinnorna. Deras situation, där många av dem är hemarbetande utan kunskaper i det svenska språket, vilket medför en oerhörd isolering och ett starkt beroendeförhållande till maken, utgör den kanske mest öppna och påtagbara diskriminering som det kapitalistiska klassamhället åstadkommer. Roten till diskrimineringen av invandrare finns dock i hur dessa används i arbetslivet. Det är därför som vpk ställer kravet på en utredning som i detalj bör kartlägga hur denna diskriminering går till i vad gäller typer av arbete, löneförhållanden, anställningsvillkor, arbetsmiljö och övriga arbetsrättsliga problem. Utskottet förnekar inte att det finns ett behov av en sådan utredning, men man vill inte ta några initiativ för att tillsätta en sådan utan man förutsätter att undersökningar görs. Vi kan inte godta detta. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till motionen 985.

Vpk har i motionen 909 föreslagit en utökning av kvoten för flyktingar från Latinamerika till 2 000 per år. I motionen begärs dessutom en översyn av flyktingarnas situation efter ankomsten till Sverige med inriktning framför allt på rättssäkerheten, något som efter de senaste veckornas händelser framstår som i allra högsta grad befogat. Jag skall återkomma till detta senare yrkande, men jag vill först ta upp frågan om kvoterna.

För budgetåret 1976/77 fastställdes ursprungligen en flyktingkvot på 750. Den uppfylldes snabbt, och regeringen medgav i slutet av förra året en utökning av kvoten till 1 250. Detta antal vill man nu lägga till grund för beslutet om kvotering för nästa budgetår. Det är då att

märka att detta är hela flyktingkvoten, inte enbart kvoten för latin-amerikaner, även om dessa prioriteras.

Läget i Latinamerika har inte förändrats till det bättre sedan vi i januari skrev vår motion. Den skärpning av förtrycket som har skett under senare år och som var orsaken till att regeringen i december förra året såg sig nödsakad att utöka kvoten för flyktingar därifrån består och förstärks. Speciellt ger utvecklingen i Argentina efter militärens maktövertagande anledning till oro och till ökad uppmärksamhet på vad som håller på att hända i Latinamerika. Vi har under eftervintern och våren i den svenska pressen kunnat läsa en hel del om ett kidnappingsfall i Argentina. Trots att den unga svenska som det här gällde varit i en privilegierad situation jämfört med argentinare i opposition och flyktingar i Argentina från andra latinamerikanska länder, så är hennes öde alltför ovisst. Det är lätt att räkna ut vilka chanser flyktingarna från Chile, Paraguay, Uruguay och andra länder på kontinenten har när det gäller att undkomma sedan Argentinas polis har fått tag i dem.

Situationen är inte bättre på andra håll i Latinamerika. Alla kända fakta därifrån är bakgrunden till att vpk vid upprepade tillfällen krävt att Sverige skall ta initiativ till bojkottåtgärder och ingripa mot svenska företags investeringar i Latinamerika. Dessa krav har alltid avvisats med motiveringen att enskilda svenska åtgärder skulle vara meningslösa och t. o. m. skadliga för FN:s arbete. I det här fallet, när det gäller flyktingfrågan, finns det dock ingen som helst ursäkt för att inte ta egna initiativ. Nu säger utskottet att det ankommer på regeringen att bedöma i vilken omfattning flyktingar skall tas emot. Men riksdagen bör kunna uttala sig för en utökning av flyktingkvoten, speciellt mot bakgrund av det ökade förtrycket i Latinamerika. Att under rådande omständigheter bibehålla samma kvot som tidigare är varken hedrande eller befogat med tanke på de resurser som vi ändå har.

Vpk har i motionen också begärt att en översyn skall göras för att förbättra flyktingarnas rättssäkerhet. Terroristjakten här i landet den senaste tiden har visat att detta krav verkligen är aktuellt. Här har människor från bl. a. Latinamerika gripits och förhörts utan bevis på brottslighet. Det har räckt att de har bott i samma fastighet som de som skäligen har misstänkts. Efter förhör har det visat sig att inga anklagelser har kunnat riktas mot dem, men det inträffade har fått många oskyldiga människor att känna rädsla och undra om de kan känna sig säkra här.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 909 yrkandena 1 och 3 och till reservationen 1, som också innefattar yrkandet 2 i vpk-motionen.

I motionen 1270 har herr Hallgren m. fl. föreslagit en ökning av anslaget till Invandartidningen. Utskottet har vid behandlingen av frågan insett det orimliga i att, som man föreslagit i regeringens proposition, i praktiken minska anslaget till Invandartidningen. Det hade nämligen blivit följden, eftersom den ökning som regeringen föreslog inte ens hade täckt de automatiska kostnadsökningarna för utgivningen.

Självfallet hälsar vi med tillfredsställelse den uppräknning med 300 000

kr. som föreslås av utskottet, men vi kan inte förklara oss nöjda med detta. Det är ett känt faktum att informationen till invandrare lider av mycket stora brister och långt ifrån når alla. Det rör sig om information som är av vital vikt för invandrarnas deltagande i det svenska samhällslivet, och det handlar också om att förbättra möjligheterna att publicera texter, författade av invandrare för invandrare.

Insikten om betydelsen av att Invandrantidningen inte bara får möjlighet till oförändrad utgivning utan också åtminstone kan planera för förbättringar av verksamheten gör att jag anser att motionsyrkandet bör stödjas av riksdagen. Jag yrkar därför bifall till motionen 1270.

I partimotionen 989 framställer vpk vissa förslag för att förbättra den zigeniska befolkningens situation här i landet. Genom den något rutinmässiga uppdelningen av frågor på olika utskott här i riksdagen händer det ibland att frågorna får en alltför begränsad behandling. Så är exempelvis fallet när det gäller den här motionen. Vpk-motionen innehåller nämligen också förslag om förbättrade utbildningsmöjligheter och, inte minst, om inrättande av ett zigeniskt kulturcentrum och en zigenisk folkhögskola. Vi ser ett mycket nära samband mellan kulturcentrum och folkhögskolan. Uppgiften måste vara inte bara att bevara utan också att utveckla betydelsefulla delar av den zigeniska kulturen, som efter århundraden av förföljelse och diskriminering och i synnerhet efter de senaste decenniernas snabbt minskande möjligheter att upprätthålla de traditionella zigeniska förvärvskällorna helt enkelt riskerar att dö ut. Man kan historiskt studera följderna av en sådan utveckling och se hur den för många folk har lett till social förslumning och misär.

Det är bl. a. mot den här bakgrunden som vpk:s förslag om särskilda anslag till de zigeniska föreningarna skall ses. Vi anser nämligen – och ingen kan rimligen förneka det riktiga i det – att just de zigeniska föreningarna måste få en central uppgift när det gäller att tillvarata den zigeniska gruppens intressen och arbeta på att återupprätta den zigeniska kulturen. Ingen annan kan utföra det arbetet.

I motionen föreslås vidare att riksdagen skall uttala sig för ett ekonomiskt stöd till kommunerna för att stimulera till bättre bostadslösningar för socialt handikappade. Utskottet hänvisar till det arbete och de överväganden som f. n. sker inom bostadsdepartementet på det här området. Jag förutsätter att det arbetet kommer att bedrivas skyndsamt och att förslag i frågan med det snaraste kommer att föreläggas riksdagen och nöjer mig därför t. v. med vad utskottet har sagt.

Däremot kan jag inte nöja mig med utskottets uppfattning när det gäller motionsförslaget, nämligen att riksdagen skall uttala att i kommittéer, utredningar och arbetsgrupper där den zigeniska folkgruppens förhållanden diskuteras bör denna vara representerad. Det heter i betänkandet:

”Utskottet utgår vidare från att samråd etableras med den zigeniska folkgruppen då denna grupp berörs av utredningar m. m.”

Jag vill fråga: Vad har utskottet för grund för detta? Visst förekommer

det att representanter för den zigeniska folkgruppen ibland får komma med på ett hörn, men det är långt ifrån regelmässigt, och praktiskt taget aldrig har sådana representanter något verkligt inflytande över arbetet i dessa kommittéer och arbetsgrupper. Allt bestäms helt och hållet över deras huvuden.

Men jag vill tolka utskottets skrivning så, att utskottet verkligen anser att de zigeniska representanterna borde komma med på ett sådant sätt som vi föreslår i vår motion, och eftersom verkligheten inte ser ut så som utskottet föreställer sig, kan det vara rimligt att utskottet ställer sig bakom vpk:s förslag på den här punkten.

Jag yrkar bifall till motionen 989, punkten 1.

I motionen 229 föreslår vpk en översyn av lagen om svenskundervisning för invandrare. Som utskottet mycket riktigt konstaterar är detta inga nya vpk-förslag. Men efter hand som det står mer och mer klart att lagen i sin nuvarande utformning är helt otillräcklig, blir utskottets argumentering för att avslå vpk-förslagen alltmer ihålig. Vi har vid det här laget fått åtskilliga rapporter från fackföreningar och fackförbund om hur arbetsköparna landet runt i stor utsträckning nonchalerar lagen om svenskundervisning. Från vpk:s sida har vi aldrig haft några illusioner om de svenska arbetsköparnas sociala ansvar, och vi tycker att det vore rimligt om de övriga partierna här i riksdagen också snart insåg hur liten deras sociala känsla av ansvar verkligen är. Om inte annat borde det vara ett intresse för dessa partier att tillse att syftet med de beslut som fattas här i riksdagen också i praktiken förverkligas.

Därför ber jag, herr talman, att också få yrka bifall till motionen 229.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Invandringspolitik är, kanske man kan säga, frågan om hur många utländska medborgare som får komma in i Sverige, och frågan om vilka som får komma in i Sverige. Men det är också en fråga om hur tillvaron blir för de invandrare som kommer in i Sverige. Vad kan och bör det svenska samhället göra för invandrarna? Vilka möjligheter erbjuds dem? Vilka krav möter dem?

Om de här frågorna finns en del information i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22, som vi nu diskuterar. I vad gäller invandringens omfattning så har nettoutvandring åren 1972 och 1973 återigen förbytts till en nettoinvandring fr. o. m. 1974. Föregående år, 1976, var nettot 21 000 personer. Man kanske kan tillåta sig att göra en jämförelse med det svenska födelseöverskottet. För 1976 var det 8 000 barn. Det måste sägas vara mycket lågt, rent av det lägsta under 1900-talet.

Antalet människor som under 1976 kom till Sverige och för första gången fick kontakt med vår kultur var betydligt större. Bruttoinvandringen var nära 40 000 personer, och det är det antalet vi skall ha i åtanke när vi bedömer behovet av åtgärder för att underlätta invandrarernas situation. Vi bör också ha i åtanke de över 400 000 utländska medborgare som flyttat till Sverige före 1976. Att byta hemland kan innebära en

svår omställning. Särskilt stor blir påfrestningen om miljön är mycket annorlunda än hemlandets. Språket är i allmänhet det svåraste men viktigaste att komma till rätta med.

Får jag bara erinra om en liten strof som invandraren Theodor Kalifatifides har skrivit och där han säger: I fabrikena, på kaféerna skall jag gå på taggarna av ett språk som aldrig blev mitt.

I regeringsförklaringen från i höstas sades: Åtgärder vidtas för att förbättra invandrarnas villkor i det svenska samhället. En del av de utfästelserna är nu på väg att infrias. Visst skulle man önska att resurserna hade räckt till ännu kraftigare satsningar, men som alltid måste olika önskemål vägas mot varandra. Resultatet i budgetpropositionen innebär dock bl. a. en kraftig uppräknings av anslaget Åtgärder för flyktingar. Främsta anledningen till den uppräknings är kostnaderna för att ta hand om de ca 6 000 assyrier som kom till Sverige från Turkiet. Men de anslagna pengarna skall också räcka till att ungefär 1 250 nya flyktingar från länder med svårt politiskt förtryck får komma till Sverige under nästa budgetår.

Med anledning av vad fru Marklund nyss sade om vpk:s yrkande på en uppräknings av den kvoten vill jag påpeka – fru Marklund var ju själv medveten om detta – att det nämnda talet är en riktpunkt för det antal flyktingar som vi är beredda att ta emot i Sverige. Beslutet i november 1976 visar att om det finns ett speciellt behov för ytterligare människor att komma hit från exempelvis något av de sydamerikanska länder som fru Marklund nämnde så har regeringen möjlighet att tillgodose detta. Därför finns det inte någon anledning att följa fru Marklund i hennes yrkande på den här punkten.

Stödet till invandrarnas egna tidningar och tidskrifter är en annan viktig anslagspost som kommer att räknas upp kraftigt inom kort. Det nämnde fru Leijon kortfattat i sitt anförande. I propositionen 1976/77:99 föreslås en höjning från nuvarande 600 000 kr. till inte mindre än 3,5 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Men som fru Leijon nyss sade förbereds den frågan av konstitutionsutskottet, och den kommer senare till kammarens behandling. Vi har i arbetsmarknadsutskottet yttrat oss över förslaget och gjort det med tillstyrkan.

På två punkter har arbetsmarknadsutskottet föreslagit ändringar i förhållande till budgetpropositionen. Det första gäller anslaget till Invandrantidningen. Vi har i utskottet varit eniga om att tidningen har en utomordentligt viktig roll i informationsgivningen till invandrarna. Vi har därför också varit eniga om att tidningen i fortsättningen skall kunna ges ut i samma omfattning som hittills, dvs. på sex språk med 45 nummer per år. För att klara det utgivningsprogrammet har vi vid utskottsbehandlingen funnit det nödvändigt att föreslå en höjning med 300 000 kr. utöver de 2 325 000 kr. som föreslagits i budgetpropositionen. Även med det högre anslag som vi föreslagit måste prenumerationsavgiften höjas från 15 kr. till 20 kr. per år för att stiftelsen Invandrantidningens affärer skall gå ihop.

Den andra punkten där utskottet har skilt sig från budgetpropositionen gäller information om lagen om svenskundervisning. Jag framhävde tidigare betydelsen av att invandrarna får möjlighet att lära sig svenska. Det var också den fråga invandrarutredningen lade särskild vikt vid i sina förslag. I sitt första betänkande år 1971 föreslog utredningen en lag om invandrarnas rätt till svenskundervisning på betald arbetstid och riksdagen tog beslut om lagen 1972.

Men trots de stimulanser som har funnits för att få med så många invandrare som möjligt i svenskundervisningen har det visat sig att många invandrare inte känt till sina rättigheter i det här avseendet. Det var därför, som fru Leijon påpekat tidigare, riksdagen 1976 som en engångsåtgärd – jag vill gärna understryka det – anslag 1 milj. kr. till särskilda informationsinsatser med hjälp av fackliga organisationer. Avsikten var att nå de invandrare som vistats i Sverige en längre tid men fortfarande inte fått del av svenskundervisningen.

Nu är snart de pengarna slut. Tyvärr har utskottet kunnat konstatera att många invandrare inte kommer att nås av den avsedda informationen. Anslaget räcker helt enkelt inte till och tiden är för knapp. Vi har därför ansett det vara angeläget att fortsätta verksamheten när det finns en utbyggd organisation i gång. Ytterligare 500 000 kr. föreslås därför, – men samtidigt säger vi att den pågående verksamheten måste utvärderas ordentligt, så att riksdagen får en klar redovisning av hur utfallet av svenskundervisningen blivit. Det är motivet för utskottsmajoritetens ställningstagande och inte alls, som fru Leijon här försökt göra gällande, någon form av snålhet! Det är mer förvånande, tycker jag, att utskottsminoriteten inte vill invänta en sådan utvärdering utan vill anslå ytterligare 500 000 kr. utöver vad vi velat göra. Vi avvisar från majoritetens sida det förslaget.

Utskottet har delats på ytterligare en punkt, och den gäller resurstilldelningen till invandrarverket som fru Leijon talade om. Ärendebalansen vid verket är, som sades här tidigare, ogynnsam. Särskilt illa var det vid årsskiftet 1976–1977, då inte mindre än 21 000 ärenden låg och väntade på beslut. Av dem var så mycket som 1 800 s. k. kvalificerade ärenden, dvs. sådana som är särskilt tidsödande att ta ställning till.

Nu har åtskilliga åtgärder vidtagits för att rätta till de här förhållandena. Invandrarverket har ordnat med en extra styrka på registerenheten, som på kvällstid försöker arbeta av balansen. Man har också vidtagit andra åtgärder för att komma i fatt. F. n. pågår en intensiv utbildning av personal som nyrekryterats efter SIV:s omlokalisering till Norrköping. Regeringen har å sin sida tilldelat verket åtta tjänster i höstas, – och i budgetpropositionen anslås pengar till ytterligare en tjänst vid tillståndsbyrån. Under våren 1977 kommer utlänningslagkommittén att framlägga förslag som syftar till att förkorta handläggningstiden i utlänningsärenden.

Det är mot den bakgrunden, herr talman, som vi i utskottsmajoriteten menar att man bör avvakta dessa åtgärder innan ytterligare permanenta

tjänster tilldelas invandrarverket. Man kan avvakta också med den vetenskapen att goda resultat redan uppnåtts. I mitten av mars hade ärendebalansen minskat till 12 500 liggande ärenden. Det är alltså en reduktion med 8 500 ärenden på knappa tre månader. Det är ett utomordentligt bra jobb som har gjorts på invandrarverket för att klara av den här besvärliga situationen.

Låt mig så, herr talman, beröra ytterligare en sak, som fru Marklund tog upp i sitt anförande. Det gäller diskrimineringen av invandrare på arbetsplatserna. Jag är säker på att fru Marklund har rätt i att det sker en diskriminering. Detta är ett mycket viktigt problem att vara uppmärksam på.

Men det är ju ändå så, att vi i Sverige har varit aktiva för att försöka undvika motsättningar och konfrontationer mellan den inhemska befolkningen och de nya invånare i vårt land som kommer från andra länder. Det är ett arbete som kanske i första hand har tagits upp av invandrarutredningen. – Den höll på rätt länge med sådana här frågor och framlade också åtskilliga förslag för att komma till rätta med dessa problem. Till sin hjälp hade invandrarutredningen expertgruppen för invandrarforskning, som alltså är i verksamhet. Det arbete som professor Trankell och hans många medarbetare gjort på detta område har gett ett underlagsmaterial för olika myndigheter – vare sig de är verksamma på central, regional eller lokal nivå – i deras arbete att åstadkomma ett mjukare samhälle för invandrarna. Jag tror att man i sitt fortsatta arbete skall kunna ge oss ytterligare material för att komma till rätta med det här problemet, som jag i och för sig erkänner finns.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan på alla punkter.

Fru LEIJON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är ett bra jobb som invandrarverkets personal har gjort, sade herr Wirtén. Ett bra jobb som resulterat i att den balans av oavgjorda ärenden på ungefär 21 000 som man hade vid årsskiftet har minskat till ungefär 12 500. Jag vill verkligen understryka att det är ett bra jobb man har gjort. Men för att kunna göra det har också personalen på invandrarverket pressats på ett sätt som i längden är helt oacceptabelt. Herr Wirtén talade själv om de kvällsjourer man har fått lov att sätta in.

Detta är bakgrunden till den socialdemokratiska reservationen på denna punkt. Vi menar att vi inte har någon anledning att avvakta det utrednings- och organisationsarbete som pågår – de kunskaper som vi redan i dag har är tillräckliga för att klart säga att det behövs en förstärkning på invandrarverket, om personalen inte också i fortsättningen skall få arbeta under samma pressande förhållanden som under vintern.

När det gäller vår andra reservation ber jag att få hänvisa till herr Nilsson i Kalmar, som strax kommer att få ordet.

Fru MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vårt yrkande när det gäller kvoterna är baserat på att det alltför ofta i olika sammanhang där kvoter fastställs blir så att man rättar sig efter de angivna talen, även om möjligheter finns att överskrida dem. Vi är inte ensamma om den farhågan. I en intervju i Dagens Nyheter i december förra året hävdade också invandrarverkets chef att kvoterna är för knappa och att det finns ett behov av särskilt stöd just för flyktingar från Latinamerika.

En höjning av prenumerationspriset är nog inte den enda negativa konsekvens man kan vänta sig av att Invandrantidningen inte får tillräckligt anslag. Förmodligen måste det också bli fråga om en inskränkning av sidantalet och av utgivningstätheten, och vad det har för negativ betydelse för den information som behöver spridas står väl klart för alla. Det belopp vi föreslår är inte någon överdrift, utan det är verkligen en summa som behövs för det här arbetet.

Jag noterar herr Wirténs erkännande av invandrarnas problem i arbetslivet. Självfallet är det ingen som förnekar att det har gjorts och görs åtskilligt av betydelse när det gäller att förbättra situationen. Vi är självfallet också på det klara med att fackföreningarnas insatser på detta område är väsentliga. Men det beror ju inte bara på dem om det skall åstadkommas rättelser; det måste också göras en hel del från statens sida, inom både social-, utbildnings- och kulturpolitiken. Det är utifrån de behov som finns på alla dessa områden som vi begär den här utredningen.

Att det är nödvändigt med ytterligare information och ett intensifierat arbete på detta område tycker jag att vi har ett talande bevis på från Norrbotten, där lokalradion nu får stark kritik för att den använder åtskillig tid till att sända program på andra språk, särskilt det språk som är hemspråk för en i Norrbotten ändå så väl företrädd invandrargrupp som den finländska. Det visar att det fortfarande finns fördomar och bristande förståelse för den här frågans vikt. Informationen är därför så betydelsefull att våra motionsyrkanden är befogade.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Fru Leijon menar att det i dag finns motiv för att förstärka invandrarverkets personalresurser. Mot bakgrund av vad jag sade tidigare tycker jag ändå att vi bör avvakta de viktiga förändringar som är på gång. Den interna rationaliseringsundersökning som pågår vid verket och som skall vara färdig under 1977, de förändringar som utlänningslagkommittén väntas föreslå, den intensifierade interna utbildningen på verket efter omlokaliseringen till Norrköping – detta är i alla fall tre faktorer som jag tycker är så väsentliga att vi bör vänta med beslut om en uppräknig av anslaget till den permanenta personalstaten. Det har ändå på mycket kort tid tillkommit nio nya tjänster just på de viktiga enheter där arbetsbalansen har varit mest besvärande. Och genom de åtgärder som vidtagits har man, som jag sade tidigare, på

tre månader kunnat minska arbetsbalansen med 8 500 ärenden. Detta är ett mycket gott resultat, det anser ju både fru Leijon och jag.

Det kan också tilläggas att det inte är tänkbart att verkets arbetsbalans någon gång kommer ned till noll. Tvärtom anser verket att balansen normalt bör vara 5 000 ärenden, och därmed ligger man nu inte så långt från vad man själv anser vara normalläget.

Jag tycker att fru Marklund har direkt fel i sitt påstående att regeringen inte har viljan att förändra intaget av flyktingar om den märker att det finns ett klart uttalat behov. Det var ju vad som skedde i november 1976, när det politiska trycket ökade i Latinamerika. Då bestämde regeringen sig för att ta in ytterligare 500 flyktingar. Detta är väl ett bevis så gott som något på att man är beredd att ändra riktpunkten om det finns klara motiv för det.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Regeringen har, som tidigare påpekats i debatten, i den föreliggande propositionen inte anvisat några medel till information om lagen om svenskundervisning för invandrare. Detta har motiverats med att anslaget förra budgetåret var en engångsföreteelse.

Statens invandrarverk har yrkat att det liksom för innevarande budgetår skall utgå ett belopp på 1 milj. kr. Av den socialdemokratiska motionen 1976/77:405 och av annat material framgår att det föreligger ett betydande behov på detta område, vilket jag för min del tycker att regeringen borde ha uppmärksammat.

I min fackliga verksamhet inom sydöstra LO-distriktet har jag haft kontakt med denna del av arbetet. Vi har fått vissa anslag, och jag kan intyga att behovet av information är utomordentligt stort. Resultatet av det arbete som lagts ned har blivit utomordentligt bra.

Jag anser för min del att det skulle vara helt felaktigt att inte utnyttja de anställda som nu är utbildade och som är verksamma som informatörer. De har som sagt gjort ett utmärkt jobb, de börjar veta var bristerna finns och borde följaktligen få fortsätta. Om man avbryter verksamheten nu skulle det bli en halvmesyr och knappt det en gång.

Man har här tidigare nämnt arbetsgivarnas sociala ansvar, och jag vill understryka det. I vissa fall lever de upp till detta ansvar, i andra fall inte. Som tidigare nämnts är problemen kanske störst på de mindre arbetsplatserna. I den mån arbetsgivarna inte frivilligt uppfyller detta krav bör ansvaret för informationen vara en statlig angelägenhet.

Inom fackföreningsrörelsen har vi på ett naturligt sätt kontakt med invandrarna. Problemet är emellertid att vi inte har medel för att kunna klara den här detaljen. I det distrikt där jag arbetar har vi en mycket aktiv invandrarkommitté med en kvinnlig invandrare som ordförande. Kommittén har gjort ett uppmärksammat arbete, och man vet som sagt att bristerna finns.

Erfarenheterna visar att invandrarna ofta arbetar utan att känna till sina rättigheter. Erfarenheten visar också att företagen är beredda att

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

ställa upp bara de får praktiska anvisningar om hur denna verksamhet skall genomföras, även om det naturligtvis finns undantag.

Dessutom visar erfarenheten att den här verksamheten är mer tidskrävande än vad man från början kanske trodde.

Nu är det emellertid så att situationen på detta område är avsevärt sämre än vad man trott. Inom fackföreningsrörelsen har vi varit på det klara med att denna verksamhet inte fungerat som den skulle och att det funnits stora brister, men att bristerna var så stora som det nu har visat sig trodde vi inte.

Utskottskansliet har tagit fram uppgifter som visar att det finns stora problem. Man har tagit reda på hur många invandrare man nått, hur många som återstår, osv. Att få fram definitiva siffror om detta är självfallet ogörligt, men jag tror att de siffror vi fått fram är i stort sett riktiga.

Dessa uppgifter visar att det finns 230 000 utländska medborgare i Sverige och att minst 60 % av dessa, dvs. 138 000, skulle behöva undervisning i svenska. Man räknar med att ca 70 000 undervisas eller har undervisats och att det följaktligen skulle återstå ca 67 000, dvs. lika många som hittilldags fått undervisning.

Man räknar också med att vi med 1 milj. kr. skulle kunna nå ca 30 000 invandrare. Denna beräkning har gjorts på basis av de erfarenheter av verksamheten som vi fått i de fackliga organisationerna. Men även om man anslår 1 milj. kr. skulle det alltså komma att återstå 40 000 invandrare som inte fått undervisning i svenska. Sannolikt kommer siffran att bli ännu större, eftersom det här är fråga om den sista resten, som det otvivelaktigt är svårast att nå. Det är alltid så i sådan här verksamhet att det är besvärligast att få fatt i de sista.

Utskottsmajoriteten har nu gått med på ett anslag på 500 000 kr. Utskottsordföranden ifrågasatte våra uppgifter och våra avsikter. Jag tycker emellertid att det finns anledning att ifrågasätta utskottsmajoritetens och till viss del också regeringens uppfattning i denna fråga. Det är nämligen uppenbart att dessa pengar inte kommer att räcka till. Det behövs minst 1 milj. kr. under det närmaste budgetåret, och sannolikt kommer det att krävas lika mycket under kommande budgetår, eftersom det ändå kommer att kvarstå en rest som vi inte nått. Enligt vår uppfattning är detta mycket väl använda pengar om man kan få invandrarna att förstå eller i varje fall göra sig förstådda på svenska.

Jag vill, herr talman, understryka att det ändå är regeringen som har ansvaret för att riksdagens beslut genomförs. Riksdagen har fattat beslut om att invandrarna skall ha denna undervisning, och då bör regeringen se till att det beslutet fullföljs på ett riktigt sätt.

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Herr statsrådet ULLSTEN:

Herr talman! Det är nu snart två år sedan riktlinjerna för vår invandrings- och flyktingpolitik lades fast. Det skedde i bred enighet mellan riksdagspartierna. Den bärande tanken var att invandrare skall ha samma

rätt till samhällsservice och gemenskap som andra människor i det här landet. De skall dessutom stödjas i sina strävanden att förena inpassningen i det svenska samhället med bevarandet av den egna kulturtraditionen.

Vi har också varit eniga om att den här politiken förutsätter en kontrollerad inströmning av utomnordiska invandrare. Vi måste se till att de som kommer hit har möjligheter att få jobb, bostad, hygglig utbildning etc. Det är därför vi av de utomnordiska invandrarna – de nordiska länderna utgör ju en gemensam arbetsmarknad – kräver arbetstillstånd före inresan hit. Det är detta vi kallar en reglerad invandring.

Jag tror vi vågar säga att den här politiken, som bedrivs i nära samverkan med och under aktiv medverkan av de fackliga organisationerna, hittills har fungerat mycket bra. I utvandringsländerna vet man vilka krav vi ställer. Antalet personer som vi har behövt avvisa vid våra gränser därför att de saknat arbetstillstånd har varit ganska litet.

Vi skulle naturligtvis ha kunnat föra en helt annan politik. Vi hade kunnat säga oss att alla som vill komma hit skall få göra det. Finns det jobb så finns det, annars får de väl åka tillbaka dit varifrån de kom eller till något annat land som passar dem bättre. Eller också hade vi med en generösare tankegång kunnat säga att vi skall låta alla, oberoende av nationalitet, få konkurrera på lika villkor om jobben på den svenska arbetsmarknaden.

Det är bara det att en sådan politik i första hand skulle betyda sämre villkor för just invandrarna. Att erbjuda lika villkor, när förutsättningarna är så olika, är en generositet utan förpliktelser. Vi skulle få ett gästarbetarsystem – ta in människor när vi behöver deras arbetskraft och köra ut dem när de gjort sin plikt. Vi skulle få en grupp andra klassens invånare utan möjligheter att ställa krav på samhällets service och därmed utan den trygghet som vi vill att människor som lever och verkar i vårt land skall ha.

Arbetsmarknadssituationen i Sverige under de senaste åren – det har flera talare redan berört – har gjort att invandringen av arbetskraft varit obetydlig. Den utomnordiska arbetskraftsinvandringen, som under 1960-talets första hälft uppgick till i genomsnitt ca 10 000 personer per år, har därefter successivt avtagit och nu nästan helt upphört. De som kommer till Sverige i dag är politiska flyktingar, släktingar till invandrare och andra personer som har haft särskilda skäl att få komma hit. Till detta kommer ca 20 000 invandrare per år från de nordiska länderna, vilket också det är en lägre siffra än tidigare.

Ändå är och förblir Sverige ett invandrarland. Statistiska centralbyrån vet berätta att det vid förra årsskiftet fanns närmare 420 000 utländska medborgare i Sverige, varav något mindre än hälften kommit från länder utanför Norden. Nästan var fjärde var född i Sverige av invandrade föräldrar. Till det kommer ca 270 000 tidigare invandrare, som numera blivit svenska medborgare.

Jämför vi Sverige med andra länder i Västeuropa finner vi att vår

andel utländska medborgare är ganska låg. Siffrorna visar väl ändå – det är därför jag nämner dem – att vi har behov av att sätta in resurser av olika slag, om vi skall kunna leva upp till vår invandringspolitik ganska ambitiösa målsättning om valfrihet, jämlikhet och samverkan.

I arbetsmarknadsdepartementets budget, som riksdagen just nu behandlar, återfinns bara en del av de åtgärder som behövs i det här syftet. Många viktiga insatser finns i andra delar av statsbudgeten. Låt mig bara nämna tre exempel.

En betydande satsning görs på hemspråksundervisning. Den är inte obligatorisk för invandrarbarnen, men det är fr. o. m. 1977 en skyldighet för kommunerna att anordna sådan undervisning för dem som vill ta del av den. F. n. bedrivs hemspråksundervisningen på inte mindre än ett femtiotal olika språk. En nyhet för året är att statsbidraget till kommunerna för att anordna hemspråksundervisning för invandrarbarn nu också gäller förskolan.

Budgetministern har framlagt ett förslag som innebär att presstöd nu också skall kunna ges till invandrarnas tidningar, både deras nyhetstidningar och deras medlemstidningar. Därmed undanröjs en länge, inte minst från folkpartiets sida, påtalad orättvisa.

Grundutbildning i svenska för vuxna analfabeter införs, och det särskilda studiestödet för dem som följer sådan undervisning förbättras. En riksomfattande informationskampanj i skolöverstyrelsens regi kommer att genomföras.

Det här är bara tre exempel på åtgärder för att göra det lättare för invandrare att leva och trivas i Sverige, åtgärder som finns redovisade i andra delar av statsbudgeten än den vi just nu diskuterar.

Ett problem som tilldragit sig ganska stor uppmärksamhet, både i den allmänna debatten och i den debatt som vi just nu för, gäller situationen vid invandrarverket. Problemen där är långt ifrån nya. Ända sedan verket kom till för nu snart åtta år sedan har resurserna varit otillräckliga i förhållande till arbetsbelastningen. Att situationen nu har tillspetsats har, precis som herr Wirtén var inne på, främst tre orsaker:

För det första har antalet ärenden blivit mycket större.

För det andra har ärendena blivit mera komplicerade, främst därför att de mer rutinbetonade arbetstillståndsärendena blivit färre, medan de ofta mycket tidskrävande och komplicerade flyktinärendena har blivit desto fler.

För det tredje har verket till följd av utlokaliseringen utsatts för en extremt stor personalomsättning – närmare 90 % av personalen lämnade verket i samband med flyttningen till Norrköping.

Att försöka lösa det här problemet bara genom att bevilja nya tjänster, som både fru Leijon och fru Marklund varit inne på, tror jag inte är någon riktig väg, i varje fall inte på kort sikt. Det är faktiskt på det viset att bristen på utbildad personal just nu är viktigare än bristen på inrättade tjänster. Regeringen har genom extra anslag möjliggjort för verket att sätta in extra personalresurser på de hårdast drabbade avdelning-

arna, i stort sett i den omfattning som verket självt begärt. Genom de här åtgärderna men främst genom omdisponeringar mellan avdelningarna och berömvärda extrainsatser av personalen har man lyckats begränsa ärendebelastningen på det sätt som bl. a. fru Leijon redovisade, från tidigare 21 500 till nu 13 500, dvs. med närmare 8 000 ärenden.

Detta är en överraskande positiv utveckling, men det har inte lett mig och regeringen till slutsatsen att vi nu kan slå oss till ro med detta konstaterande. Det är nödvändigt – på den punkten håller jag med tidigare talare – att gå vidare när det gäller personalutbildning och interna rationaliseringsåtgärder. Särskilda utredningscentraler kommer att inrättas i de tre största polisdistrikten, vilket kommer att underlätta handläggningen av komplicerade utlänningsärenden hos invandrarverket. Utlänningslagkommittén överväger andra förslag som skall göra det möjligt att förkorta handläggningstiden.

Vi skall dock ha klart för oss – det glömmes man gärna bort i den här diskussionen – att skälet till att utlänningsärenden ibland tar lång tid inte bara är en resursfråga. En väsentlig anledning är alla de rätts-säkerhetsgarantier som finns inbyggda i ärendegången. En utlännings- rätt, och skall ha rätt, att få sin sak prövad och överprövad i flera om- gångar, i sista hand av regeringen. Ett ärende som ursprungligen avser uppehållstillstånd kan med nuvarande regler, även om handlingarna inte blir liggande en enda dag extra på grund av personalbrist eller andra administrativa svårigheter, komma att ta upp till ett och ett halvt år innan det blir slutligt avgjort.

När vi därför nu skall se över dessa regler i syfte att göra dem smidigare gäller det att göra den rätta avvägningen mellan kraven på administrativ effektivitet å ena sidan och den enskildes berättigade krav på att få sin sak grundligt prövad å den andra sidan.

En viktig grupp invandrare, som också tidigare talare har berört, är de politiska flyktingarna. Här är det inte det arbetsmarknadspolitiska läget i Sverige som bestämmer invandringen utan den allmänpolitiska situationen ute i världen.

Aldrig tidigare har så många människor fördrivits från sina hemländer på grund av politiskt förtryck som just nu. Omkring tre miljoner män- niskor är politiska flyktingar i Genèvekonventionens mening, och många fler är det i annan mening.

På senare tid har situationen i Latinamerika kommit i förgrunden. I Chile har nästan hela vänstern och intelligentian fångslats, tvingats i landsflykt eller mördats. I Argentina har polisterrorn trappats upp och de demokratiska institutionerna satts ur spel.

I Sydostasien har ett grymt och meningslöst krig bland mycket annat lämnat efter sig ett nästan oöverskådligt stort flyktingproblem. I Afrika flyr människor i tiotusental från terrorns Uganda, från stammordens Bu- rundi och från Smithregimens Rhodesia.

Det är nödvändigt att vi som säger oss tillhöra den fria världen tar vårt ansvar i kampen mot förtrycket. Vi kan göra det genom att låta

människor som utsätts för politisk förföljelse få en fristad i vårt land, men också genom att delta i protesterna mot ofriheten var den än förekommer och med vilka ideologiska förtecken den än utövas, genom att ekonomiskt stödja internationella organ som arbetar bland flyktingar och genom att lyfta av en del av bördan från de länder som tar emot de mycket stora flyktingströmmarna.

En del av detta gör vi. Vi har ökat den s. k. flyktingkvoten från 750 till 1 250, vilket innebär att vi nu organiserat kan överföra nästan dubbelt så många latinamerikanska flyktingar som tidigare. Vi har höjt anslagen till FN:s flyktingverksamhet med närmare 50 % till 75 milj. kr. Vi har nyligen anslagit 5 milj. kr. till Moçambiques regering för dess verksamhet bland flyktingar från Zimbabwe och undersöker nu möjligheterna att också ge direkt stöd till de zimbabwiska befrielseströmmarnas flyktingarbete. Vi har satt i gång ett arbete för att bl. a. öka beredskapen att med kort varsel kunna ta emot flyktingströmmar när plötsliga behov uppstår.

Jag vill här understryka vad Rolf Wirtén sade i sin diskussion med framför allt Eivor Marklund, nämligen att vi inte skall se flyktingkvoten som ett uttryck för det enda som vi kan göra. Den är en sammanvägning av behovet att ta emot folk och möjligheterna att göra det. Men det är klart att om det uppstår speciella situationer ute i världen som trycker på för att vi skall ta emot flera flyktingar, måste vi självfallet vara beredda att ställa upp. Det var ju just av det skälet som vi ökade flyktingkvoten när situationen utvecklades som den nu gjorde i Latinamerika. Vi skall också veta att det vid sidan av den kollektiva flyktingöverföringen finns en ganska stor spontan flyktinginströmning. Den kanske är större än den organiserade.

Det här var några exempel på vad vi i all blygsamhet försöker göra på detta område. Jag tycker att det är viktigt att det inte råder något som helst tvivel om Sveriges villighet att föra en generös flyktingpolitik. Ingen som i Genèvekonventionens mening är politisk flykting skall vägras tillträde till Sverige. I tveksamma fall måste utslaget oftare bli friande än fällande. Jag talar då om människor som är politiska flyktingar i kvalificerad mening, om människor som om de inte får en fristad i vårt land eller någon annanstans utanför sitt hemland riskerar sin frihet eller sina liv.

De ca 6 000 assyrier som fått stanna här i landet är en annan kategori. Utan att vara politiska flyktingar har de ändå ansett sig, och säkert också med goda skäl, trakasserade i sina hemländer på grund av sitt ursprung och sin religion. De har därför inte velat stanna i sitt hemland utan önskat bosätta sig någon annanstans. Assyrierna har liksom andra s. k. B-flyktingar jämställts med politiska flyktingar i fråga om insatser för omhändertagande m. m. Regeringen har dessutom vidtagit särskilda åtgärder för att göra det möjligt att ta hand om en så stor grupp på en gång. Bl. a. har Södertälje kommun, där en mycket stor del av assyrierna alltså vistas och som gjort en fantastisk insats för att klara de svåra

problemen, fått särskilt statligt stöd för olika insatser till förmån för assyrierna.

Regeringens beslut i november förra året innebar visserligen att de illegalt invandrade assyrier som då fanns i landet skulle få stanna här, men samtidigt gjordes det fullständigt klart att assyrier som kommer hit efter regeringens principbeslut kommer att vägras tillstånd. Regeringen ansåg, och anser alltjämt, att en fortsatt illegal invandring av turkiska assyrier inte kan accepteras. Vi vill i första hand sätta in resurserna till förmån för sådana människor som måste fly från länder där de riskerar sina liv eller sin frihet. Något nytt beslut som innebär att ytterligare ett stort antal illegalt invandrade assyrier skall få stanna i Sverige kommer därför inte att fattas.

Herr talman! En annan sak bör också sägas när vi talar om flyktingpolitiken. Då vi bedömer vilka som är politiska flyktingar, får vi inte gå omkring med några ideologiska skyggglappar. Människor som söker sin frihet och som vill hävda sin rätt skall vara välkomna till vårt land vare sig de flyr undan kommunistiska, fascistiska eller andra diktatorer.

Lika självklart är det att den svenska öppenheten inte gäller det fåtal som söker sig hit för att här företa terrorhandlingar eller härifrån planera sådana handlingar. Det är människor och grupper som ser nästan hela världen som en krigsskådeplats och som är beredda att använda kidnappning och andra våldshandlingar mot oskyldiga. Vi måste med fasthet men utan hysteri eller överdrifter försvara oss mot dessa grupper. Vi får inte visa någon släpphänthet mot dem men inte heller låta oss provoceras till att stänga det öppna samhälle som vi lever i och som vi vill fortsätta att leva i.

En sådan politik kräver en balansgång som är mycket svår, men vi har, menar jag, goda förutsättningar att klara den balansgången. Vi har en allmän opinion som avvisar våldsmentalitet och vi har en polismakt, som är väl medveten om vikten av att undvika varje överdrift i sitt svåra arbete.

Det är ofta svårt att avgöra vilka personer som hör till terrorgrupperna. Vi måste undvika både godtrogenhet och överdriven misstänksamhet. Regeringen och myndigheter har en plikt att skydda medborgarna men måste också skydda misstänkta, så att de behandlas med respekt för de regler som gäller i en rättsstat. Sverige skall förbli en fristad för förföljda och ett land där inga flyktingar behöver känna någon oro.

Det är inte alldeles lätt att sätta sig in i terroristernas tankevärld. Det handlar här inte om ytterkantgrupper vilkas politiska åsikter vi kan djupt ogilla men ändå respektera. Det rör sig inte om sammanhängande tanke-system och arbetsmetoder som förtjänar beteckningen politiska.

Att de anser rådande politiska och sociala system i Västeuropa förtryckande och orättvisa må vara deras bedömning, men det är oförsvarligt att den uppfattningen skall kräva oskyldiga människors liv, och det är obegripligt att de kan tro att de med användning av skräck och terror

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

skall kunna övertyga om att de själva är i stånd att skapa ett bättre samhälle.

Kanske är detta inte heller deras syfte. Kanske är de snarare ute efter att provocera demokratierna till mera av poliskontroll och hårdare maktutövning i ett desperat försök att få flera människor att omfatta samma bild av demokratins natur som de själva har.

Vårt demokratiska samhälle står på samma gång svagt och starkt i kampen mot terrorister. Svagt därför att det är ett öppet samhälle. Här gömmer sig inte ansvariga politiker undan i skyddade fästningar. Här bevakar inte polis och myndigheter varje steg som människor tar. Det är inte särskilt svårt och det är inte någon bragd att ta sig in över den svenska gränsen och sedan hålla sig undan här en längre eller kortare tid.

Vi är beredda att acceptera denna svaghet därför att vi ser styrkan i den demokratiska öppenheten som viktigare. Vår folkstyrelse bygger på människors inre övertygelse och aktiva medverkan, inte på tvång och hot. Terroristerna saknar varje stöd hos människor. Det är därför de tillgriper våld i stället för argumentering, slår besinningslöst och desperat i stället för att gå ut i öppen debatt och försöka övertyga människor.

Så visar terrorhandlingarna på dessa gruppers politiska svaghet och isolering. Terroristerna är måhända ute efter att framkalla ett motvåld för att därigenom försöka visa att staten har den förtryckarkaraktär de i sina förvirrade tankar inbillar sig. Men som den västtyske förbundskanslern Helmuth Schmidt uttryckte det i sitt tal vid begravningen av den mördade riksåklagaren Siegfried Buback: Våra frihetsprinciper kan bara frångås av oss själva. Rättsstaten blir osårbar så länge som den lever i oss själva. Därför får vi inte vackla i kampen mot terrorismen. Terrorismen är internationell. Därför måste den också bekämpas över gränserna.

Vi får heller inte låta terroristerna provocera oss att göra avkall på centrala principer i en rättsstat och demokrati. Polisen skall uppträda med omdöme och sans. Andra myndigheter skall pröva ärenden som rör misstänkta terrorister med största noggrannhet och känsla för rätts säkerhetens krav. De misstänkta skall ha stöd av offentliga försvarare. Vår bedömning måste alltid grundas på fakta – aldrig på hastigt uppblussande känslor.

Nyligen har regeringen med stöd av utlänningslagens s. k. terroristparagrafer utvisat ett antal utlännningar från Sverige. De hade inte begått några terrorhandlingar här, men det fanns, såsom lagen formulerar det, "grundad anledning anta" att de deltagit i planeringen av sådana handlingar. Detta är enligt lagen tillräckligt för utvisning.

Nu kräver många pappren på bordet. På vilka grunder har regeringen fattat sitt beslut, frågar man, och jag finner för min del, i varje fall ibland, att sådana frågor är berättigade. Ändå kommer vi kanske inte att kunna offentliggöra allt bevismaterial i ärendena. En del måste förbli hemligt för att skydda enskilda människor, annat av andra sekretesskäl.

Ändå finner jag talet om en allmän mörkläggning vara ganska överdrivet. En del har regeringen redan gett offentlighet åt. En del har polisen redovisat. Både regering och polis har varit öppnare än vad lag och praxis kräver.

Dessutom skall vi inte glömma bort att polisens verksamhet sker med parlamentarisk insyn genom partiernas representanter i rikspolisstyrelsen, att regeringens tillämpning av utlänningslagen kommer att prövas av konstitutionsutskottet och av riksdagen och att den s. k. särskilda späningslagens användning också den redovisas inför riksdagen.

Herr talman! Vi kommer att hålla fast vid en generös och liberal flyktingpolitik. Jag är medveten om att det finns risk för att en del av den folkliga reaktionen mot terrorism kan föra vilse och förvandlas till en reaktion också mot utläningar och flyktingar. Vi har alla ett ansvar att ta itu med sådana tendenser. De flyktingar som kommer till vårt land från diktaturer av olika slag och andra invandrare har självfallet ingenting att göra med terrorister. Tvärtom riskerar de, precis som fru Leijon påpekade, att hårdare än andra drabbas av terrorismens verkningar.

Ingenting av det som hänt de senaste veckorna kommer att få regeringen att vika från en generös hållning mot människor på flykt. Ingen skall från vårt land utlämnas till förföljelse och förtryck i en diktatur. Tvärtom skall vi välkomna fler som här vill söka den frihet som de inte har i sitt hemland. Det är vår oeftergivliga plikt som demokrater. Det är en viktig del av vårt givna ansvar för den personliga frihet som vi i Sverige upplever som självklar men som hundratals miljoner människor i andra delar av världen förvägras men ständigt drömmer om.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det avsnitt av statsbudgeten som vi behandlar i kammararen i dag är mycket viktigt, det berör ett politiskt mycket viktigt område. Invandrarna utgör en mycket stor tillgång för vårt samhälle inte bara på det sättet att invandringen till Sverige har spelat en mycket stor roll för vår arbetsmarknad och för vår ekonomiska utveckling under lång tid. Lika betydelsefullt är, som jag ser det, det viktiga kulturella bidrag som invandringen till vårt land har medfört.

Sverige är beläget i ett avlägset hörn av den europeiska kontinenten. Genom vår historia har vi präglats av en viss kulturell isolering från omvärlden. Genom den betydande invandringen under senare år har vi tillförts många kulturella impulser som har verkat livgivande på vårt samhälle. Men självfallet är det av stor betydelse vilka insatser samhället gör för att underlätta invandrarnas situation i Sverige, för att öka svenskarnas förståelse för deras särart, för att öka svenskarnas kunskap om invandrarna och deras bakgrund och invandrarnas kunskap om det svenska samhället och de livsbetingelser som det ger. Det är också utomordentligt viktigt att samhället på ett aktivt sätt medverkar till att låta invandrarna bevara och vidareutveckla sin kulturella särart.

Mot denna bakgrund är det glädjande att konstatera de betydande re-

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

sursökningarna på detta område, både i statsbudgeten och i det förslag som arbetsmarknadsutskottet nu har förelagt riksdagen.

Sammantaget, och om man också tar hänsyn till det förslag som senare kommer att behandlas om invandrantidningar och andra tidningar på utländska språk i Sverige, har vi en resursökning när det gäller åtgärder för invandrare på 4 milj. kr. – något mer än 4 milj. kr. om man tar hänsyn till de ytterligare tillskott som utskottsbetänkandet innebär.

Utskottet har ju, som också herr Wirtén påpekade, velat öka på anslaget något, i första hand när det gäller Invandrantidningen, där vi kunde konstatera att en ökning av anslaget jämfört med regeringens förslag var nödvändig för att garantera fortsatt utgivning i oförminskad omfattning. Vi har också fått en utökning i form av anslag för information om lagen om svenskundervisning för invandrare. Jag skall senare återkomma till den frågan.

Vi lever i en värld där det förekommer mycket av våld och förtryck mot olikvärdiga. Sveriges roll som en möjlig fristad för flyktingar är därför väldigt viktig. Vårt beslut i dag kommer att innebära en mycket kraftig uppräknings av anslaget för omhändertagandet av flyktingar. Det är fråga om mer än en fördubbling. Denna anslagsökning utgör i och för sig bara ett hänsynstagande till den faktiska omfattningen av vår flyktingverksamhet, men med anslagsökningen markerar vi att den viktiga humanitära tradition som mottagandet av flyktingar i Sverige innebär skall föras vidare och vidareutvecklas.

Flyktingbegreppet har på sistone kommit att vidareutvecklas också på det sättet att det inte bara gäller personer som är utsatta för politisk förföljelse i Genèvekonventionens mening, utan det kan också gälla andra människor som riskerar att utsättas för förföljelse. I min egen hemkommun, Södertälje, har vi ett exempel på detta i och med att en stor del av de assyrier som i betydande omfattning invandrat till Sverige kommit att bosätta sig just där. Jag tror att assyrierinvandringen på ett utmärkt sätt visar på vikten av att vi är flexibla i våra bedömningar och att vi kan ta hänsyn till andra typer av förföljelse än ren politisk sådan i strikt mening. Vad beträffar de assyrier som invandrat till Sverige är det mycket som talar för att dessa verkligen haft mycket goda skäl för att lämna sin hembygd.

I samband med denna invandring ser vi också vikten av att samhället har ordentliga resurser för att ta hand om de människor som kommer, ge dem ett utrymme i det svenska samhället och skapa de utbildningsresurser och arbetsmöjligheter som behövs. Jag tror att vi måste konstatera att vi inte var rustade för att ta emot assyrierinvandringen på ett helt tillfredsställande sätt. Det är därför glädjande att man nu håller på att bygga upp en ökad beredskap för att kunna möta nya liknande situationer.

Herr talman! Två reservationer har fogats till utskottets betänkande. Den ena gäller personalresurserna på statens invandrarverk, och den andra gäller information om lagen om svenskundervisning. I båda fallen begär

den socialdemokratiska minoriteten i utskottet ökade anslag. När det gäller information om lagen om svenskundervisning innebär – som jag redan nämnt och som också påpekats tidigare – utskottets ställningstagande att ett anslag beviljas också för det kommande budgetåret. I nuvarande skede nöjer sig utskottet med att föreslå 0,5 milj. kr., men man framhåller samtidigt att vi bör avvakta den utvärdering av verksamheten som har aviserats från den fackliga rörelsen och från invandrarverket och att vi är beredda att tillstyrka ytterligare anslag om detta visar sig nödvändigt. Utskottet har alltså inte på något sätt för avsikt att strypa denna verksamhet, utan vi är beredda att medverka till att de resurser som behövs också ställs till förfogande. Men vi vill ha ett ordentligt underlag innan vi tillstyrker de anslag som kan visa sig vara nödvändiga. Vi är således beredda att återkomma till denna fråga.

När det gäller statens invandrarverk är situationen likartad. Inte heller där har utskottet uteslutit ytterligare resurstillskott. Redan i propositionen framhålls att man bör avvakta det organisations- och utredningsarbete som pågår inom verket för att få bättre underlag för en bedömning av vilka resurstillskott som kan bli nödvändiga. Det är alltså mycket tänkbart att statens invandrarverk kan komma att behöva ytterligare resurser – men för att vi skall kunna se till att sådana resurser sätts in på effektivast möjliga sätt finns det anledning att avvakta det utredningsarbete som pågår.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottsbetänkandet i dess helhet samt avslag på de reservationer som bifogats och de bifallsyrkanden som fru Marklund har anfört beträffande olika vpk-motioner.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Statsrådet Ullsten sade bl. a. att det förelåg behov av att sätta in resurser när det gällde invandrarverksamheten, och det kan jag hålla med om. Men det är litet förvånande att regeringen inte har uppmärksammat behovet av resurser när det gäller informationen om svenskundervisningen. På det området föreligger onekligen ett betydande behov, vilket också de fackliga organisationerna har informerat om. Att utskottet nu har gått med på halva beloppet är i och för sig bra, men, herr Granstedt, att komma och slänga in några hundra tusen i efterskott är helt omöjligt därför att de fackliga organisationerna måste planera denna verksamhet långt i förväg. Jag hemställer att man i så fall till de fackliga organisationerna skickar ut ett meddelande om att de skall planera för att få ytterligare medel.

Den utredning som utskottskansliet har gjort borde i stället regeringen ha redovisat. Jag tycker att det är en svaghet att regeringen inte har gjort det. Utredningen visar ju att ungefär hälften av behovet är täckt i dag. Det innebär att det fortfarande är 70 000 invandrare som ej nåtts av informationen om svenskundervisning. 30 000 av dessa skulle vi ha kunnat nå med ett totalanslag om 1 milj. kr. Nu föreslås ett anslag på en halv miljon, och det skulle uppskattningsvis innebära att vi når 15 000

av de invandrare som ej fått information. Hur skall vi kunna veta när och hur vi får medel till resten, om vi inte får ett meddelande om att dessa pengar står till förfogande?

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! I utskottsbetänkandet pekar vi på det utvärderingsarbete beträffande de hittillsvarande insatserna som har aviserats från invandrarverket och från LO. Det kommer att ge bästa möjliga underlag för en framtida planering. Med utgångspunkt i det utvärderingsarbetet finns det också möjlighet att bedöma vilka resurser som behövs för vidareutvecklingen av arbetet. Den primära utgångspunkten för arbetet måste vara att man bedriver verksamhet som täcker det behov som finns.

Jag tror alltså inte att det skall vara någon svårighet för den fackliga rörelsen att göra en bedömning av vilka insatser som behövs för att nå fram till de invandrargrupper som man behöver nå. Med utgångspunkt i detta får man göra de vidare ekonomiska bedömningarna. Såvitt jag vet pågår också det arbetet, och det finns alltså anledning att avvakta det.

Får jag dessutom konstatera att när vi i utskottet tog ställning till den här frågan hade vi tillgång till senare material än vad regeringen hade när man skrev budgetpropositionen. Vi har alltså fått ytterligare information, och det är anledningen till att utskottet har kommit fram till ett annat ställningstagande än regeringen har gjort i budgetpropositionen. Det har gått några månader däremellan, så det är i och för sig inte förvånansvärt.

Herr statsrådet ULLSTEN:

Herr talman! Jag har inget större behov av att lägga mig i debatten om svenskundervisningen, som har förts på ett utmärkt sätt av herrar Granstedt och Wirtén. Men det kanske är ett påpekande som ändå bör göras.

Det här anslaget, som vi nu talar om, avser ju att finansiera information till de invandrare som inte tidigare fått svenskundervisning i linje med den lagstiftning som nu gäller. I fråga om den typen av insats sade den gamla regeringen uttryckligen i sin proposition att det gällde ett engångsbelopp. Nu har det under hand visat sig att det här behovet ännu inte är helt tillgodosett, och då har riksdagsmajoriteten gått med på att, utöver vad den gamla regeringen alltså ansåg nödvändigt, satsa ytterligare en halv miljon. Det tycker jag är bra.

Men det vore ju fel av mig, av både formella och sakliga skäl, att gå ut och lova att det här anslaget skall komma igen år efter år. Detta rör sig om ett övergående problem som vi hoppas kunna klara av så snabbt som möjligt.

När det gäller rätten till svenskundervisning för invandrare i övrigt, så har arbetsgivaren skyldighet inte bara att finansiera undervisningen utan också att upplysa invandrarna om att de har denna rätt. Jag föreställer

mig att dessutom också de fackliga organisationerna är aktiva även när det gäller den upplysningsverksamheten.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Det är klart att detta var ett engångsbelopp. Men jag vill understryka vad jag sade avslutningsvis i mitt första anförande, att det ändå är regeringen som har ansvaret för att se till att de beslut som riksdagen fattar också blir verkställda.

Här säger man nu att vi har fått uppgifter i efterskott. Ja, visst har vi fått det. Men varför tog inte regeringen fram dessa uppgifter innan man fattade beslutet? Det är det jag ställer mig frågande till. Jag tycker att det är svagt att nu komma och säga att sedan vi har haft ärendet uppe i utskottet går man med på halva beloppet. Och så säger man: O.K., ni kanske får resten också. Det är ungefär som villkorspropositionen, tycker jag – man börjar skapa dimridåer. Det är lika bra att ge ett rejält, klart besked med en enda gång. Så här mycket finns det att röra sig med.

Det kan ändå inte vara de fackliga organisationernas primära uppgift att se till att den här informationen kommer ut. Vi är villiga att göra det, men vi menar att det är arbetsgivarnas och statens ansvar att se till att den kommer ut.

Herr GRANSTEDT (c):

Herr talman! De fackliga organisationerna har åtagit sig att genomföra den här verksamheten, och det tycker jag är alldeles utomordentligt. Det innebär att det är de fackliga organisationerna som har möjlighet att skapa ett bedömningsunderlag för verksamhetens omfattning och kostnader. Detta utredningsarbete pågår inom LO och dessutom hos invandrarverket, som också har ett stort ansvar på det här området. Det är ganska naturligt att man låter det utvärderingsarbetet, som skall ge en ordentlig och fyllig bild av den hittillsvarande verksamheten och de behov som återstår, ligga till grund för en bedömning av vilka resurser som måste ställas till förfogande på litet längre sikt. Nu har vi från utskottets sida föreslagit ett anslag på en halv miljon, som innebär att verksamheten inte behöver avbrytas. Sedan får vi alltså se om det beloppet är tillräckligt eller om det fordras ytterligare resurser.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160

Nej - 153

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 909 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 909 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299

Nej - 14

M o m . 3 o c h 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 229 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 229.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298
Nej - 15

M o m . 6

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs först särskilt beträffande framställda yrkanden om uppräknig av vissa delposter som ingår i anslaget Åtgärder för invandrare. Därefter företas frågan om övriga delposter och anslagsberäkningen till avgörande i ett sammanhang.

Bidrag till stiftelsen Invandrantidningen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1270 av herr Hallgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 6 såvitt avser bidrag till stiftelsen Invandrantidningen röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1270.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299
Nej - 14

Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 989 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 6 såvitt avser bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 989 i motsvarande del.

Onsdagen den
20 april 1977

Invandring m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298

Nej - 14

Bidrag till information om svenskundervisningslagen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Leijon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 6 såvitt avser bidrag till information om svenskundervisningslagen röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Fagerlund m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Leijon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160

Nej - 152

Övriga delposter och anslagsberäkningen

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 985 av herr Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 985.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Marklund begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 294

Nej - 14

M o m . 8

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1976/77:18 med anledning av propositionen 1976/77:100, bilaga 3, För flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motion.

Punkterna 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst

I propositionen 1976/77:100, bilaga 3, punkten 8 (budgetdepartementet) hade riksdagen delgetts vad föredraganden herr statsrådet Mundebo an-fört om jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst.

I enlighet med statsmakternas beslut hade ett arbete satts i gång för att öka jämställdheten mellan kvinnliga och manliga anställda i stats-förvaltningen. Utgångspunkten för detta arbete fanns i förordningen (1976:686) om jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst och cirkuläret (1976:687) om arbetet för jämställdhet mellan könen. Som ett led i arbetet skulle myndigheterna tillsammans med de anställda årligen utarbeta en plan för sitt jämställdhetsarbete. De åtgärder som myndig-heterna vidtagit och resultaten av dessa skulle årligen i samband med anslagsframställning redovisas för regeringen. I propositionen anmäldes att materialet kom att beredas och sammanställas inom regeringskansliet. Det sammanställda materialet kom att tillställas samtliga myndigheter för att underlätta myndigheternas successiva åtgärder med jämställdhets-frågor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:543 av herr Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 14) hemställt att riksdagen skulle begära att regeringen senast i samband med tilläggs-budget III för budgetåret 1976/77 redovisade sin bedömning av vidtagna jämställdhetsåtgärder för anställda i statlig tjänst.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på motionen 1976/77:543, yrkandet 14, lade punkten 8 i bilaga 3 till propositionen 1976/77:100 till handlingarna.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

Reservation hade avgivits av herr Fagerlund, fru Hörnlund, herrar Johansson i Simrishamn och Nilsson i Kalmar, fru Leijon och fru Flodström samt herr Ulander (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:100, bilaga 3, punkten 8, och motionen 1976/77:543, yrkandet 14, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Jämställdhetsdelegationen lade 1975 fram ett betänkande som belyste ojämlikheten för kvinnor i största allmänhet och kvinnor i statlig tjänst i synnerhet. Av betänkandet framgick att flertalet kvinnor i statlig tjänst hade underordnade och relativt låga befattningar. Antalet kvinnor i statlig tjänst utgjorde 42 % av samtliga arbetstagare. Det var en strikt uppdelning mellan manliga och kvinnliga yrken och tjänster, och kvinnorna var mest missnöjda med arbetsorganisation och personalpolitik. Kvinnorna fick inte delta i utbildning på samma premisser som männen, de hade mindre möjligheter till befordran osv.

I delegationens betänkande föreslogs vissa åtgärder för att förbättra möjligheterna för deltidsarbetande att få utbildning och befordran. Där föreslogs att en utbildningsplan skulle utarbetas, att lönenivån för de kvinnliga yrkena skulle ses över och en ny arbetsvärdering göras. Vidare föreslogs aktiva åtgärder av olika slag både centralt och i myndigheterna. Man ville också ha en årlig redovisning av de åtgärder som hade vidtagits i verk och myndigheter. Man föreslog en intern pryoverksamhet. Man påvisade att det fanns 15 000 lokalvårdare som sannolikt hade det sämst ställt, och man ville ha en snabb översyn av deras situation.

Detta betänkande låg till grund för propositionen 1975/76:173 om kvinnor i statlig tjänst. Utskottet och riksdagen godkände i stort sett den proposition som den dåvarande socialdemokratiska regeringen lade fram.

Då kan man, herr talman, fråga sig vad som har hänt efter detta. Jag kan konstatera att den borgerliga aktiviteten var ganska betydande vid förra årets riksdagsbehandling av denna fråga. Inte mindre än nio motioner väcktes, och tillsammans upptog de ungefär 20 sidor i riksdagstrycket. Kraven var flera och i vissa fall ganska långtgående. Bl. a. fanns ett par partimotioner som var underskrivna av personer som nu sitter som statsråd i regeringsställning.

Men, ärade kammarledamöter, sedan man fick regeringsmakten har uppenbarligen intresset för dessa frågor svalnat högst betydligt. I den här budgetpropositionen, bilaga 3, avfärdas frågan på ungefär tre kvarts sida. Detta är allt man kommer med.

Det är egentligen märkligt, herr talman, hur snabbt den ändrade majoritetsituationen i riksdagen kunde förändra den borgerliga attityden till dessa frågor. Man har avskaffat den såvitt jag vet effektiva jämställdhetsdelegationen och i stället tillsatt en jämlikhetskommitté. Mig veterligt har denna kommitté ännu inte presterat någonting. Jag tycker att det skulle vara intressant att få veta vad som hänt. Ordföranden

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

finns ju bland kammarens ledamöter, varför jag förutsätter att vi skall kunna få en redovisning i det avscendet.

Vad säger då regeringen om detta? Jo, att man noggrant skall följa utvecklingen och att det material som myndigheterna är ålagda att redovisa för regeringen skall sammanställas och skickas ut till myndigheterna. Man säger ingenting i propositionen eller i övrigt om att man skall ta några initiativ eller vidta åtgärder av något slag. Jag tycker att detta är utomordentligt svagt mot den bakgrund jag här skisserat.

Vid förra riksmötets behandling av dessa frågor visade de borgerliga partierna ett stort intresse genom motioner och på annat sätt. Men när man nu har kommit i regeringsställning skyfflar man undan frågorna med några få ord.

Många av de synpunkter och förslag som jämställdhetsdelegationen lade fram borde enligt min uppfattning verkligen ha lett till initiativ, inte minst – som delegationen påpekade – från centralt håll. Varför har man exempelvis inte föranställt om en arbetsvärdering för de kvinnliga yrkena? Det tycker jag skulle vara ett alldeles utmärkt initiativ från regeringen. Eller är det möjligen så att regeringen tycker att en städerska i statlig tjänst skall ha dåligt betalt, att hon över huvud taget skall ha ett skitjobb? Jag skulle vilja rekommendera regeringens ledamöter att ta skurhinken och gå ut och pröva på det jobbet – då kanske de ändrar uppfattning.

Den socialdemokratiska departementschefen framhöll i propositionen till 1975/76 års riksmöte att det är naturligt att staten som arbetsgivare har ansvar för och tar initiativ till genomförandet av reformer på detta område. Jag tycker att regeringen bör rycka upp sig ur den allmänna slappheten och aktivt driva dessa frågor och fullfölja dessa tankegångar. Det räcker inte att man sitter och bearbetar rapporter som myndigheterna kommer in med, utan här måste det tas initiativ så att det blir någonting utträttat. Dessa frågor är så pass kartlagda av jämställdhetsdelegationen att det inte finns anledning att man längre sitter och avvaktar. Nu måste det utträttas någonting.

Jag tycker också att det är självklart att riksdagen skall få en redovisning av de åtgärder som vidtas och av det som görs med anledning av riksdagsbeslutet förra året. Denna redovisning bör enligt vår uppfattning ske senast i tilläggsbudget III, som kommer så småningom.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationen.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Det ärende som vi nu skall behandla upptar inte många rader av allt det riksdagstryck som diskuteras under ett riksmöte. Jag vill ändå hävda att arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 18 p. 4, som berör frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst, hör till de viktigaste.

Arbetslivet präglas fortfarande av en stark uppdelning på manliga och kvinnliga yrken. Den statliga verksamheten utgör inget undantag där-

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

vidlag. Det visade med förfärande tydlighet den utredning om kvinnor i statlig tjänst som gjordes 1975. Ungefär två tredjedelar av totala antalet heltidsanställda statstjänstemän arbetar inom tjänstekategorier som till minst 90 % domineras av ettdera könet. Flertalet kvinnor har underordnade befattningar och låga löner. Kvinnorna deltar i mindre utsträckning än männen i personalutbildning samt har sämre befordringsmöjligheter. Kvinnor känner oftare än män otillfredsställelse med arbetsorganisationen och personalpolitiken.

Staten såsom arbetsgivare har ett stort ansvar för att få en förändring till stånd, så att också kvinnorna får arbetsförhållanden som utvecklar och stimulerar. Riksdagen beslöt också under riksmötet 1975/76 att staten såsom arbetsgivare skulle verka för jämställdhet mellan sina kvinnliga och manliga anställda.

Riktlinjer för jämställdhetsarbetet finns utfärdade dels i en särskild förordning, dels i ett cirkulär om arbetet för jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst. Regeringen redovisar nu i bilaga 3 till budgetpropositionen 1976/77 för riksdagen hur arbetet bedrivs.

Målet för myndigheternas jämställdhetsarbete är att bryta uppdelningen på olika tjänstekategorier och skapa likvärdiga arbetsförhållanden samt lika utbildnings- och befordringsmöjligheter för båda könen. Regeringen har tillsatt en särskild jämställdhetskommitté för att bl. a. undersöka möjligheterna att genom lagstiftning åstadkomma ökad jämställdhet. Man har inlett försöksverksamhet med bl. a. ersättning för merkostnader för barn tillsyn för deltagare i statlig internatutbildning.

Som ett led i arbetet skall myndigheterna tillsammans med de anställda årligen utarbeta en plan för sitt jämställdhetsarbete. I planen skall man ange målen för bl. a. rekrytering och anställning av kvinnor på traditionellt manliga tjänstekategorier och omvänt, samt målen för utbildning av personal, delegering av handläggaruppgifter, byte och utvidgning av arbetsuppgifter och annan individuell personalutveckling. Redovisningen skall lämnas till regeringen i anslutning till myndigheternas förslag till anslagsframställning. I år bestämdes det att planen skulle lämnas före den 31 januari.

Nu pågår arbetet med en sammanställning av de inlämnade planerna, och sammanställningen kommer att delges de olika myndigheterna som ett underlag för vidare åtgärder. Regeringen kommer givetvis också att ta de initiativ som bedöms nödvändiga.

Socialdemokraterna har i en partimotion föreslagit att riksdagen skall begära att regeringen senast i samband med tilläggsbudget III för innevarande budgetår redovisar sin bedömning av vidtagna jämställdhetsåtgärder för anställda i statlig tjänst. Utskottet har ansett det rimligt att avvakta tills sammanställningen av materialet är färdig. Man kan ju inte gärna redovisa sin bedömning av ett material som ännu inte är klart och analyserat. Utskottet har därför avstyrkt motionen.

Utskottet utgår också från att regeringen kommer att ta till vara de möjligheter som finns att följa jämställdhetsarbetet och anser inte att

det i dag finns någon anledning för riksdagen att kräva en särskild redovisning.

Herr talman! Jag vill med detta yrka avslag på den socialdemokratiska reservationen och bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan.

Fru LEIJON (s):

Herr talman! Myndigheternas rapporter till regeringen om deras jämställdhetsarbete har kommit in. Det kanske är helt naturligt att myndigheterna hittills inte har kunnat redovisa så värst mycket av genomförda konkreta åtgärder. Men många av de förslag och planer som man redovisar är väldigt intressanta. Jag skall bara nämna några exempel.

En lång rad myndigheter vill göra särskilda informationsinsatser och rekryteringskampanjer för att bryta den i dag väldigt könsbundna rekryteringen till olika befattningar. Många myndigheter vill satsa på en utbyggd och bättre utbildning av kvinnor i låg- och mellanlönegraderna, vilket jag anser vara det allra väsentligaste i dessa förslag.

Många myndigheter vill satsa på utbildning av kontorspersonal inom t. ex. de tekniska områden där de arbetar. Man vill satsa på utbildning för en formell kompetens för att ge kunskap för högre tjänster eller mer kvalificerade arbetsuppgifter. Jag tror alla kan vara överens om att de planer som myndigheterna säger sig vilja genomföra är väldigt intressanta och skulle kunna medverka till att föra jämställdheten en bit framåt i den statliga förvaltningen. Men för att detta skall kunna bli verklighet krävs det naturligtvis resurser. Det kommer att krävas pengar.

Genom riksdagens beslut för ungefär ett år sedan har den borgerliga regeringen fått chansen att ta rejäla tag för att öka jämställdheten i statlig tjänst, men intresset för att utnyttja den chansen är, som herr Nilsson i Kalmar sade, väldigt magert.

Arbetet med myndigheternas rapportering har försenats, och det kan jag i och för sig ha förståelse för, men jag kan inte ha förståelse för att man försummar att ge myndigheterna de nödvändiga resurserna för att i praktiken följa upp det beslut som riksdagen har fattat. De rapporter som har kommit in sammanställs nu inom regeringskansliet, och redovisningen av den sammanställningen skall skickas ut till myndigheterna. Eventuellt kommer man – det finns mycket vaga och svaga löften om det – att ha någon form av försöksverksamhet som man kanske kan ge pengar till.

I otaliga sammanhang har den borgerliga regeringens företrädare pekat på jämställdhetskommitténs viktiga arbete. Men som det nu ser ut kommer den kommittén och dess presidium – som vanligt, vill jag säga – att ställas utanför en verklig möjlighet att påverka arbetet. Och riksdagen kommer ju också att hållas utanför.

När beslutet i riksdagen togs för ungefär ett år sedan fanns det en vpk-motion som krävde att regeringen skulle hålla riksdagen informerad om det här arbetet. Den motionen avslogs, därför att den socialdemokratiska regeringen i sin proposition hade talat om att riksdagen skulle

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

få dels en redovisning i samband med budgetarbetet, dels en samlad bedömning år 1980. Riksdagen utgick alltså förra året från att den varje år skulle få en redovisning av de här frågorna. Det går den borgerliga regeringen och utskottsmajoriteten nu ifrån. Eftersom det inte var möjligt att i år ge redovisningen i samband med budgetarbetet, måste den naturligtvis komma vid ett annat tillfälle.

Nu säger fru Winther att man måste avvakta sammanställningen, och därför yrkar hon avslag på vår reservation. Det är väl ganska självklart, fru Winther, att man inte kan ge någon redovisning innan man har material, men vad ni vill är att inte lämna någon redovisning alls för frågan. Den redovisning man nu jobbar med inom regeringskansliet skall ju bara gå ut till de olika myndigheterna. Den skall aldrig delges riksdagen, och därmed får riksdagen inte heller tillfälle att diskutera vilka konkreta åtgärder som behövs för att följa upp det förra beslutet om jämställdhet i statlig tjänst, vilka ekonomiska resurser vi måste tillföra myndigheterna för att de skall kunna genomföra de planer de redovisar i rapporterna till regeringen. Vi kräver därför i vår reservation att riksdagen skall få den redovisning som vi förutsatte när beslutet togs förra året. Kvinnornas situation i statlig förvaltning behöver förbättras i en rad olika avseenden, och det har inte minst fru Winther talat om här. Låt då inte budgetåret 1977/78 bli ett förspilt år.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Fru Leijon säger att det finns inga pengar i budgeten. Nej, det är riktigt, därför att det fanns inga äskanden i samband med de förslag som kom från de olika departementen och myndigheterna. Förordningen innehöll inget meddelande om att man skulle begära pengar i samband med de förslag som framställdes. Därför visste man tydligen inte riktigt hur man skulle bete sig, och det får man väl ändra på till nästa gång. En redovisning kommer sedan i samband med budgetarbetet. Den redovisningen av olika planer och förslag kommer att bli offentlig och möjlig att ta del av för var och en av oss. Då kan man komma med synpunkter under den allmänna motionstiden. Detta är alls ingenting som kommer att gömmas undan, utan vi kommer att kunna ta del av det allesammans.

Herr Nilsson i Kalmar säger att inga åtgärder alls har vidtagits och att inga åtgärder föreslås. Man har kommit så pass långt med sammanställningen av materialet att en första redovisning skall gå ut i dagarna till de olika myndigheterna. Den är utformad som en tipskatalog med åtgärder som myndigheterna kan vidta. Därmed kan man väl säga att ett av önskemålen i den socialdemokratiska reservationen är tillgodosett.

Arbetet med en utförligare rapport och analys pågår, och det måste få ta litet tid. Man diskuterar också olika former av försöksverksamhet och kommer att bevilja medel för sådan. Vilken form det blir får man bedöma längre fram. Jag tycker att det är fel att av regeringen kräva

en bedömning av vilka åtgärder som skall vidtas, när materialet ännu inte är färdiganalyserat.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är en mycket viktig fråga vi nu behandlar, om ökad jämställdhet mellan kvinnor och män i statlig tjänst. Jämställdhetskommittén har med stort intresse följt vad som händer, och vi har också anledning att under aktivt pådrivande följa utvecklingen. Jag är dock en aning konfunderad över den debatt som förts här i frågan. Jag kan inte finna så stora skiljaktigheter mellan det som utskottsmajoriteten skriver och det som reservanterna skriver. Anna-Greta Leijon var i sitt inlägg betydligt mer nyanserad än herr Nilsson i Kalmar; hon känner ju också väl till arbetet och svårigheterna att bedriva det. Dröjsmålet har till en del berott på att myndigheterna har haft stora svårigheter med att fastställa sina planer. Det är en trevande början, och jag skall gärna erkänna att den från min utgångspunkt är alltför trevande. Man får ofta ta detta arbete steg för steg.

Reservanterna skriver i sin reservation att "regeringen bör ta vara på framkomna uppslag och med ledning av dessa ge myndigheterna inspiration till nya initiativ på jämställdhetsområdet". Det är ju precis det som håller på att ske. Efter den försening som beror på att myndigheterna fick uppskov med att lämna in planerna har nu regeringen sammanställt dem och kommer inom kort – inom någon vecka om jag är rätt underrättad – att sända dem på återremiss till myndigheterna för att de skall få ta del av varandras uppslag och för att ge just den inspiration som reservanterna talar om.

Det är riktigt att det inte anvisats några pengar i budgeten till detta. Fru Winther anförde också skälet. Det är den trevande början jag talade om; man har inte varit helt klar över att man skulle begära pengar, på vilket sätt eller till vad man skulle begära dem. Man har haft relativt vaga planer i den första omgången. Jag hoppas att planerna skall bli mer preciserade nästa gång myndigheterna återkommer. Men regeringen har alltså redan nu ställt i utsikt och kommer att bevilja medel för en försöksverksamhet med några av de många intressanta planer som är framlagda. Vad jag vet kommer pengarna i första hand att beviljas just för det som Anna-Greta Leijon speciellt pekade på som viktigt, nämligen för utbildning av kvinnor i låg- och mellanlönelägena för att de skall få möjligheter att avancera inom sina resp. verk.

Fru LEIJON (s):

Herr talman! Både fru Winther och fröken Andersson har sagt att inga pengar anvisades i budgeten, vilket berodde på att myndigheterna hade så svårt att göra en första redovisning av vad man skulle åstadkomma, och det är naturligtvis riktigt. Sedan hoppas då fru Winther och fröken Andersson att myndigheterna nästa gång de lämnar in sina anslagsäskanden mer skall kunna precisera vilka pengar man behöver

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

Ondsdagen den
20 april 1977

*Jämställdhet
mellan kvinnor och
män i statlig tjänst*

för att i praktiken kunna driva ett jämställdhetsarbete.

Förstår då inte fru Winther och fröken Andersson att det här blir ett glapp på ett budgetår då i stort sett ingenting kommer att hända? Vi menar helt enkelt att eftersom det nu inte var praktiskt möjligt för regeringen att i samband med årets budgetproposition lägga fram förslag på den här punkten, så måste man vid ett annat tillfälle komma tillbaka till riksdagen med en redovisning och begäran om medel för att kunna bedriva detta arbete. Vi vill inte att nästa budgetår, alltså hösten 1977 och våren 1978, skall bli en förspild period i detta avscende. Jag menar, fröken Andersson, att de otroligt vaga och svävande löften som har getts om en försöksverksamhet är ett mycket magert resultat för 1977/78 av de stolta tankar som riksdagen hade förra året när den fattade beslutet om en förbättring av kvinnornas situation och jämställdhet med männen i statlig tjänst. Det kan inte vara rimligt att här bara bedriva en mindre försöksverksamhet, när myndigheterna har ställt en rad krav på reguljär verksamhet för att åstadkomma en bättre situation för de många lågavlönade kvinnor som finns i statlig förvaltning. Därför kräver vi att regeringen för riksdagen skall redovisa vad som har gjorts och vad som kan göras.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till vår reservation.

Herr NILSSON i Kalmar (s):

Herr talman! Vi har självklart inte, fru Winther, krävt att regeringen skall redovisa något material förrän man har fått in det. Men det enda som redovisas i budgetpropositionen är att detta material skall sammanställas, sändas ut till olika myndigheter osv. Ändå säger fru Winther att det har hänt en hel del. Hon säger att man skall sammanställa detta material och redovisa det för de olika statliga myndigheterna. Ja, men det är ju självklart, för det har riksdagen beslutat. Det är alltså regeringens uppgift.

Nu får vi veta att materialet skall skickas ut som en tipskatalog. Är det meningen att myndigheterna skall använda sig av de tre alternativen etta, kryss och tvåa? Det tycker jag låter märkligt.

Varför har inte regeringen tagit de initiativ som riksdagsbeslutet förra året innebar? Det skulle tas centrala initiativ, och jag pekade på några av de områden som jämställdhetsdelegationen har tagit upp. Tänk exempelvis på detta med arbetsvärdering! Vilken myndighet skall besluta om en sådan, om inte regeringen tar initiativ till en arbetsvärdering över hela fältet? Man måste vidare se över lönenivåerna för kvinnorna i statlig tjänst.

Det är sådana saker som vi efterlyser, men som regeringen inte har kommit fram med. Jag tycker det är utomordentligt svagt att i år avvisa denna fråga och bara avsätta tre fjärdedels sida i trycket för det. I fjol fanns det 20 sidor med löften och olika förslag.

Det är bara att beklaga att fröken Andersson har fått denna uppgift sig tilldelad. Varför skulle det vara en trevande början? Jämställdhets-

delegationen fanns ju sedan tidigare och var, såvitt jag kan förstå, aktiv och lade fram ett betänkande. Varför börjar man plötsligt treva på det sätt som nu tydligen sker?

Jag håller med fru Leijon när hon påstår att det kommer att gå ett helt år utan att någonting händer. Är det regeringens uppfattning att det skall vara på det sättet i dessa viktiga frågor?

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Fru Leijon säger att det blir ett glapp på ett budgetår i hela det statliga jämställdhetsarbetet. Riktigt så illa är det faktiskt inte. Jag är rätt övertygad om att myndigheterna kommer att göra en del utan pengar. Det är inte allt som kräver pengar i jämställdhetsarbetet, utan mycket arbete kan pågå i väntan på medel. Det gäller t. ex. att se till att kvinnor och män på samma villkor får delta i den utbildning som redan finns. Det kostar inte mer att ha med kvinnor i kurser än män.

Jag beklagar emellertid att arbetet har fördröjts. Fru Leijon och jag har väl det gemensamt att vi vill försöka driva på utvecklingen i dessa frågor.

Herr Nilsson i Kalmar missuppfattade mig totalt. Det var inte jämställdhetskommittén som hade gjort en trevande början. Tvärtom har vi haft en mycket bra början, som jag upplever det, så att de fem partier som ingår i kommittén har kunnat enas om många vettiga förslag. Den trevande början stod de statliga verken för, som hade svårt att med ledning av den förordning som skickades ut av den förra regeringen veta hur de skulle handlägga dessa frågor. Det är det som har gjort att planerna inte är så preciserade som man önskar. Detta gör också att det är litet svårt att f. n. exakt säga vilka åtgärder som skall vidtas.

Jag tror emellertid att det blir bättre när de statliga verken nästa gång presenterar sina planer. Under tiden kommer regeringen att utnyttja de planer som har kommit in till att starta en försöksverksamhet.

Fru WINTHER (fp):

Herr talman! Herr Nilsson i Kalmar raljerade litet över det jag kallade för en tipskatalog. Men jag tycker att det är exakt vad socialdemokraterna kräver i sin reservation. Man vill nämligen att regeringen skall ta till vara framkomna uppslag och med ledning av dem ge myndigheterna inspiration till nya initiativ på jämställdhetsområdet. Här får de ju uppslag för sitt fortsatta arbete.

Försöksverksamhet kommer även att bedrivas just på de områden som herr Nilsson i Kalmar ömmar för och som även jag tycker är viktiga. Det gäller t. ex. detta med utbildningsmöjligheter för låglöne- och mellanlönegrupperna.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Anslag till litteratur och folkbibliotek

Det kommer också, fru Leijon, att beviljas medel för försöksverksamhet. Men som fröken Andersson påpekade kan också en hel del initieras och göras utan att det behövs extra medel.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Fagerlund m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Kalmar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Fagerlund m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Kalmar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 148
Avstår - 1

§ 10 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller vissa anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde m. m.

Näringsutskottets betänkande

1976/77:28 med anledning av propositionen 1976/77:95 i vad avser statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 11 Anslag till litteratur och folkbibliotek

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1976/77:35 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till litteratur och folkbibliotek jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 1 (Litteraturstöd)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten B 20 (s. 69–74) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för stöd till utgivning m. m. av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk,
2. godkänna vad i propositionen förordats om ett långsiktigt avtal om utgivning av Strindbergs samlade verk,
3. besluta att statens industriverk för budgetåret 1977/78 fick rätt att bevilja kreditgarantier för lån till nyetablering av förlag m. m. intill ett belopp av 2 000 000 kr.,
4. till Litteraturstöd för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 12 387 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:740 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att för Litteraturstöd (B 20, Utbildningsdepartementet) anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 300 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 12 687 000 kr., varvid bidraget till ny svensk skönlitteratur skulle utgå med 4 360 000 kr.,
2. att riksdagen beslutade att hos regeringen begära förslag angående stödet till facklitteratur i enlighet med vad som anförts i motionen,

1976/77:757 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade att utgivningen av prisbillig kvalitetslitteratur borde kompletteras med utgivning av litteratur för barn och ungdom enligt i motionen angivna riktlinjer,
2. att riksdagen beslutade höja anslaget under B 20 för utgivning av prisbillig kvalitetslitteratur med 2 500 000 kr., avscende barn- och ungdomslitteratur, till 5 000 000 kr.,

1976/77:962 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen beslutade

1. att bemyndiga regeringen att ingå avtal med Kooperativa förbundet angående stöd för utgivning av barn- och ungdomslitteratur i huvudsak enligt de riktlinjer som angetts i motionen,
2. att till Litteraturstöd (B 20, utbildningsdepartementet) anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 14 387 000 kr.,
3. att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående lagerstöd för barn- och ungdomsböcker,
4. att hos regeringen begära förslag om stöd till framställning av svenska serietidningar och seriemagasin av hög kvalitet,
5. att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

ett organ för självsanering av bok- och seriebranscherna enligt i motionen angivna synpunkter,

1976/77:1137 av herr Sundman m. fl. (c, m, fp) och

1976/77:1141 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen godkände de i motionen angivna riktlinjerna för utformningen av litteraturstödet,

2. att till Litteraturstöd för budgetåret 1977/78 anvisades ett reservationsanslag av 16 487 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände de i propositionen 1976/77:100 förordade riktlinjerna för stöd till utgivning m. m. av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk,

2. att riksdagen godkände vad i propositionen 1976/77:100 förordats om ett långsiktigt avtal om utgivning av Strindbergs samlade verk,

3. att riksdagen medgav att statens industriverk för budgetåret 1977/78 fick rätt att bevilja kreditgarantier för lån till nyetablering av förlag m. m. intill ett belopp av 2 000 000 kr.,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1141, yrkande 1, om godkännande av vissa riktlinjer för utformningen av litteraturstödet,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:962, yrkande 3, om ett uttalande angående lagerstöd för barn- och ungdomsböcker,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:740, yrkande 2, om förslag angående stöd till facklitteraturen,

7. att riksdagen skulle

a. beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning till täckande av kostnadsökningar under anslagsposten Statligt litteraturstöd avslå motionen 1976/77:1141, del av yrkande 2, såvitt nu var i fråga,

b. beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning till stöd för utgivning av ny svensk skönlitteratur avslå motionerna 1976/77:740, yrkande 1, och 1976/77:1141, del av yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

8. att riksdagen beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning för utökning av stödet till översättningar, facklitteratur samt barn- och ungdomslitteratur skulle avslå motionen 1976/77:1141, del av yrkande 2, såvitt nu var i fråga,

9. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:757, yrkande 1, och 1976/77:962, yrkande 1, om utgivning av prisbillig kvalitetslitteratur för barn och ungdom,

10. att riksdagen beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning till utgivning av prisbillig kvalitetslitteratur skulle avslå motionerna 1976/77:757, yrkande 2, och 1976/77:962, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga,

11. att riksdagen beträffande anslagsbeloppet med bifall till propositionen 1976/77:100 samt med avslag på motionerna 1976/77:740, yrkande 1, 1976/77:757, yrkande 2, 1976/77:962, yrkande 2, och 1976/77:1141, yrkande 2, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, till Litteraturstöd för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 12 387 000 kr.,

12. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:962, yrkande 4, om framställning av svenska serietidningar och seriemagasin av hög kvalitet,

13. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:962, yrkande 5, om ett organ för självsanering av bok- och seriebranscherna,

14. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1137 om stöd till rikssvensk utgivning av litteratur från Finland.

Följande sju reservationer hade avgivits av herrar Andersson i Lycksele, Leander och Green, fru Johansson i Uddevalla, herr Bladh samt fru Rönnung och fröken Öhrsvik (samtliga s)

1. beträffande lagerstöd i fråga om barn- och ungdomsböcker, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:962, yrkande 3, som sin mening gav till känna för regeringen vad som i motionen anförts angående lagerstöd för barn- och ungdomsböcker,

2. beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen ökad medelsanvisning till stöd för utgivning av ny svensk skönlitteratur, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen skulle

a. beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning till täckande av kostnadsökningar under anslagsposten Statligt litteraturstöd avslå motionen 1976/77:1141, del av yrkande 2, såvitt nu var i fråga,

b. beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning till stöd för utgivning av ny svensk skönlitteratur med anledning av motionen 1976/77:1141, del av yrkande 2, och med bifall till motionen 1976/77:740, yrkande 1, båda motionerna såvitt nu var i fråga, besluta att 300 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

3. beträffande avtal om utgivning av prisbillig barn- och ungdomslitteratur, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:757, yrkande 1, och med bifall till motionen 1976/77:962, yrkande 1, bemyndigade regeringen att ingå avtal med Kooperativa förbundet angående stöd för utgivning av barn- och ungdomslitteratur i huvudsak enligt de riktlinjer som angetts i sistnämnda motion,

4. beträffande anvisande av medel till utgivning av prisbillig barn-

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

och ungdomslitteratur, vari reservanterna ansett att utskottet under 10 bort hemställa.

att riksdagen beträffande en i förhållande till vad som beräknats i propositionen 1976/77:100 ökad medelsanvisning till utgivning av prisbillig kvalitetslitteratur med anledning av motionen 1976/77:757, yrkande 2, och med bifall till motionen 1976/77:962, yrkande 2, båda motionerna såvitt nu var i fråga, beslutade att 2 000 000 kr. utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för detta ändamål,

5. beträffande anslagsbeloppet, vari reservanterna ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen, i den mån den biföll reservationerna nr 2 och 4, till Litteraturstöd för budgetåret 1977/78 anvisade det av reservanterna förordade reservationsanslaget med den ökning som föranleddes av riksdagens beslut med anledning av dessa reservationer,

6. beträffande framställning av svenska serietidningar och seriemagasin av hög kvalitet, vari reservanterna ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:962, yrkande 4, hos regeringen begärde förslag om stöd till framställning av svenska serietidningar och seriemagasin av hög kvalitet,

7. beträffande ett organ för självsanering av bok- och seriebranscherna, vari reservanterna ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:962, yrkande 5, som sin mening gav till känna för regeringen vad reservanterna anfört om ett organ för självsanering av bok- och seriebranscherna.

Punkten 2 (Bidrag till folkbibliotek)

Regeringen hade under punkten B 22 (s. 75–80) föreslagit riksdagen att till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 17 430 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1976/77:482 av herr Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att hos regeringen begära förslag till en lag om normer för folkbibliotekens verksamhet,

2. att normerna för folkbibliotekens verksamhet skulle fastställas och kontinuerligt revideras av härför lämplig central myndighet, förslagsvis kulturrådet,

3. att statsbidrag skulle kunna utgå till kommunerna för uppfyllande av dessa normer,

4. att för budgetåret 1977/78 under anslaget Bidrag till folkbibliotek anvisa ytterligare 2 000 000 kr. för biblioteksverksamhet på arbetsplatser,

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

1976/77:737 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av ökade medel för utlåning på arbetsplatser,

2. att riksdagen beslutade att till Bidrag till folkbibliotek (B 22, utbildningsdepartementet) anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 700 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 18 131 000 kr., varvid bidraget till Lokal biblioteksverksamhet skulle utgå med 8 952 000 kr., och

1976/77:987 av herr Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen uttalade

2. att service, beståndet av böcker och andra medier på invandrarspråk vid biblioteken borde utökas kraftigt,

3. att kommunerna borde ges möjlighet till förbättrade statsbidrag för att stimulera försök att föra ut biblioteksverksamheten bland invandrarna.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:482, yrkandena 1, 2 och 3, om normer för folkbibliotekens verksamhet,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:737, yrkande 1, om behovet av ökade medel för utlåning på arbetsplatser,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:100 samt med avslag på motionerna 1976/77:482, yrkande 4, och 1976/77:737, yrkande 2, till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 17 430 000 kr.,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:987, yrkandena 2 och 3, om biblioteken och invandrarna.

Reservationen hade avgivits

8. beträffande utlåning på arbetsplatser av herrar Andersson i Lycksele, Leander och Green, fru Johansson i Uddevalla, herr Bladh samt fru Rönning och fröken Öhrsvik (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 och 3 bort hemställa

2. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:737, yrkande 1, som sin mening gav till känna för regeringen vad i motionen anförts angående behovet av ökade medel för utlåning på arbetsplatser,

3. att riksdagen med anledning av propositionen 1976/77:100 och motionen 1976/77:482, yrkande 4, samt med bifall till motionen 1976/77:737, yrkande 2, till Bidrag till folkbibliotek för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 18 130 000 kr.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Det nu gällande litteraturstödet infördes 1975. Då inleddes en treårig försöksverksamhet. Debatten om formerna för litteraturstöd var då mycket intensiv. Många av oss har i klart minne den dramatiska omröstningen här i kammaren. Den reservation som socialdemokraterna

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

och vpk i kulturutskottet stod för segrade med 1 rösts marginal.

Jag erinrar mig att Per-Olof Sundman i kammarens kulturdebatt i fjol betecknade denna utgång i voteringen som ett olycksfall i arbetet.

Den stödordning som således beslutades av riksdagen fördömdes i hårda ordalag av talesmän för samtliga tre nu regeringsbildande partier.

I riksdagens kulturdebatt i maj 1976 spelade frågan om litteraturstöd också en framträdande roll. Det gällde då frågan om massmarknadsutgivning enligt den modell som föreslagits av Litteraturfrämjandet, men även frågan om det allmänna litteraturstödet var föremål för debatt.

Moderaternas och folkpartiets representanter i kulturutskottet uttalade i en reservation till kulturutskottets betänkande 1975/76:35 att vunna erfarenheter motiverar att riksdagen redan nu begär förslag till förbättringar och utvidgningar av stödet. Det är inte rimligt att den treåriga försöksperiodens slut avvaktas innan uppenbara brister i litteraturstödet rättas till, skrev de i sin reservation. Förslag om sådana ändringar bör regeringen lägga fram för riksdagen våren 1977, ansåg dessa reservanter, som alltså representerade moderater och folkpartister.

Nu har det inträffat att en av dem som skrev denna reservation 1976 är utbildningsminister och själv har fått skriva regeringsförslaget 1977. Det är därför utomordentligt intressant att se hur årets utbildningsminister har förverkligat sin egna krav från i fjol.

Jag noterar då att det är med en viss svårighet som man kan låta sig övertygas om att det är samma person som har skrivit fjolårets reservation och årets proposition. Det litteraturstöd som fördömdes 1975 och som 1976 ansågs orimligt att bruka längre – om detta heter det 1977 att det är för tidigt att dra bestämda slutsatser. Utan tvivel har mångsidigheten i utgivningen ökat genom stödet, sägs det i propositionen. Det framhålls att prishöjningar har kunnat hållas tillbaka och att en utgivning av kvalitetslitteratur till mycket låga priser har startats. Det är allmänt sett en ganska ljus bild man får när man läser propositionen, tycker jag.

Den som för ett år sedan framstod som den främste kritikern av gällande litteraturstöd godtar således nu att stödordningen får gälla till försöksperiodens slut. Jag noterar denna sinnesändring med stor tillfredsställelse. Däremot är jag besviken över att kulturministern sätter den gällande stödordningen på svältkost under det sista av försöksperiodens tre år.

Kulturrådet har beräknat att en kompensation på 13 % är erforderlig för att täcka kostnadsökningarna. Denna anslagsökning bedöms erforderlig för att undvika att det reella värdet av stödet minskar. I propositionen föreslås emellertid höjning av anslagen med endast ca 11 %. Utbildningsministern hävdar att detta är tillräckligt för att klara kostnadsökningarna. På vilka grunder han gör detta framgår inte. Utskottets borgerliga ledamöter ansluter sig till propositionens bedömning av behovet av medel för att täcka kostnadsökningar. Jag vill fråga utskottets talesman om han står för detta uttalande också i dag. Sedan utskottets

betänkande skrevs har ju den borgerliga regeringen lagt fram förslag om en momshöjning. Redan detta måste väl innebära att kostnadstäckningsbehovet har ökat. Därtill kommer att ett snålt tilltaget stöd kommer att minska den prispress som stödordningen ger möjlighet till. Denna innebär nämligen att kulturrådet åsätter stödberättigad litteratur ett högsta tillåtet förlagsnettopris. Här skall man lägga märke till att om kulturrådet tvingas acceptera en höjning av förlagsnettopriset med en krona, innebär det en höjning av konsumentpriset med två kronor. För bokköparen medför detta en fördubbling av påslaget.

I reservation 2 har vi socialdemokrater i kulturutskottet föreslagit en uppräknig av stödet till ny svensk skönlitteratur med 300 000 kr. i syfte att dels kompensera för kostnadsökningar, dels förhindra att delar av denna litteratur skall hållas utanför stödordningen. Vi vill med andra ord förhindra en urholkning av stödet under försöksperiodens sista år. Vi menar att en utvärdering av stödordningen inte blir rättvisande om stödets verkningsgrad nu begränsas med en för snål medelstildelning. Och för den ståndpunkten har vi starkt stöd ifrån Författarförbundet, som har pekat på precis samma förhållande.

I reservation 1 begär vi förslag om ett lagerstöd för barn- och ungdomsböcker. Kulturrådet har framhållit detta behov. Den nödvändiga upprustning av de kommunala bibliotekens barnavdelningar, som startats på många ställen i landet, stöter ideligen på problem genom bristande lagerhållning. Den snabba förslitningen av bibliotekens barnböcker, som uppstår genom att barnbokslånen är så många – glädjande nog – gör att stora luckor snabbt uppstår i bokbestånden. Det har visat sig omöjligt att fylla dessa luckor på grund av bristande lagerhållning.

Den borgerliga utskottsmajoriteten skriver några till intet förpliktande rader om att det i och för sig är angeläget att barn- och ungdomsböcker i större utsträckning än nu finns tillgängliga på olika försäljningsställen. *Sedan hänvisar man till det arbete som utredaren av litteraturstödet framtida utformning skall göra.*

Men därvid är att märka att i direktiven till denna utredning sägs ingenting om lagerstöd till barn- och ungdomslitteratur. Utskottsmajoriteten gör heller ingen ansträngning för att markera ett behov av just denna stödform. Någon vink om att utredningen bör ägna någon uppmärksamhet åt det här problemet ges inte i utskottets majoritetsskrivning. I reservation 1 vill vi därför att riksdagen klart skall uttala att lagerstöd för barn- och ungdomsböcker är en angelägen fråga, som bör få en lösning redan vid nästa riksmöte. Och jag tycker att det hade varit rimligt att utskottet enigt kunnat ställa upp bakom det kravet.

Kulturpolitiken måste i högre grad än hittills utformas så att den kan tillgodose barnens behov. Det kommersiella kulturutbudet pressar sig med allt större kraft på barn och ungdom. Däri ligger en stor fara. De kommersiella intressena frågar inte efter verkliga behov hos individen. De söker i stället skapa den efterfrågan som ger de största försäljningsvinsterna. Det kulturutbud som har vinstintresset som främsta drivkraft

Ondsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

erbjuder ofta en passiviserande verklighetsflykt i stället för medvetenhet och egen aktivitet. Det speglar inte sällan könsfördomar, rasism och våld.

Vi har här i riksdagen beslutat att ett mål för den statliga kulturpolitiken skall vara att motverka kommersialismens negativa verkningar. Om detta har det rått enighet mellan partierna, med undantag för moderata samlingspartiet. Det är viktigt att i praktisk handling försöka finna former och vidta åtgärder som förverkligar något av denna målsättning. Barn och ungdom är de mest utsatta grupperna för de kommersiella intressena på kulturområdet. Vi kan inte passivt stå och betrakta detta förhållande. Här krävs handling.

Den socialdemokratiska gruppen i kulturutskottet har i motionen 962 utvecklat några synpunkter beträffande kulturåtgärder för barn och ungdom. Några av förslagen i den motionen är föremål för behandling här i dag, andra kommer upp till behandling senare. Catarina Rönnung kommer att i sitt inlägg i debatten beröra några punkter i motionen, och jag skall kommentera det förslag som förs fram i motionen och i reservation 3 och som har direkt beröring med frågan om litteraturstödet.

När riksdagen i fjol fattade beslut om massmarknadsutgivning av litteratur för vuxna rådde det stor enighet om att regeringen snarast borde förelägga riksdagen ett förslag om liknande bokutgivning för barn och ungdom. Dåvarande statsrådet Zachrisson ansåg det synnerligen angeläget att kvalitetsutgivning av billiga barn- och ungdomsböcker kom till stånd. Riksdagen instämde i detta. Med hänsyn till att det inom folkrorelserna och till dem anknutna förlag fanns planer på en massmarknadsutgivning av barn- och ungdomslitteratur så ansåg vi oss kunna räkna med en möjlighet till snara åtgärder.

För tre månader sedan presenterade Kooperativa förbundet förslag om utgivning av mycket billiga barn- och ungdomsböcker. Vi tycker att KF har redovisat en intressant idé och visat en god ambition i linje med riksdagens tidigare uttalade önskemål på detta område. Genom att ge KF ett treårigt stöd med 2 milj. kr. kan en viktig kulturpolitisk insats göras för barn och ungdom.

Men kulturutskottets borgerliga majoritet avvisar det här förslaget. Man nöjer sig med ett par rader. För ett år sedan var vi överens om att åtgärder snarast borde komma till stånd. Nu anser de borgerliga att det inte finns tillräckliga skäl att ta fasta på och att förverkliga de utarbetade idéer som finns på detta område. En folkrorelseorganisation har utarbetat ett förslag, förklarat sig beredd att förverkliga det – om den får ett relativt blygsamt stöd från riksdagen och regeringen. Men de borgerliga säger nej.

Om detta är att säga att den som nu på några månader skall utvärdera alla delar av litteraturstödet och lägga förslag om nya åtgärder får en i det närmaste omänsklig uppgift. Även om han skulle lyckas lägga förslag beträffande massmarknadsutgivning av barn- och ungdomslitteratur enligt sin tidsplan så innebär det ytterligare ett års dröjsmål. Ett bifall till reservation 3 skulle kunna ge oss billiga kvalitetsböcker för barn och

ungdom redan detta år. Och det skulle ske till en förhållandevis blygsam kostnad för samhället.

Jag har svårt att förstå den negativa attityd som de borgerliga uppvisar i detta fall. Här har vi chans att ta till vara ett initiativ från en av våra största folkrörelser. Men den borgerliga reaktionen känns igen från i fjol. När Litteraturfrämjandet erbjöd sig att starta massmarknadsutgivning av litteratur för vuxna – då reste de borgerliga en rad invändningar. Förslaget ansågs inte genomtänkt. Förlagsintressena var inte tillgodosedda. Konkurrensen skulle snedvridas. Osv. Efter sju konster och knep lyckades vi ändå få de borgerliga med på idén då. Men nu är majoritetsförhållandena förändrade. Nu anser sig den borgerliga majoriteten inte behöva argumentera. Nu kan man rycka på axlarna åt erbjudanden och förslag från en av landets största folkrörelser. Utgivning av prisbillig kvalitetslitteratur för barn och ungdom kan få vänta. Under tiden prånglar Kalle Anka ut sina erbjudanden till våra yngsta. Jag har själv fått dem i min brevlåda till mina flickor. Och jag frågar: Är det för att ge Kalle Ankas bokklubb ett rejält försprång som de borgerliga vill vänta med stöd till kvalitetsutgivning? Frågan är berättigad.

Nära förknippad med litteraturstöd är frågan om bokdistribution. Bokhandelns situation blir föremål för behandling i ett särskilt betänkande. I dag tar vi ställning till anslag för biblioteksverksamhet.

I den socialdemokratiska motionen 737 betonar vi värdet av bokutlåning på arbetsplatser. Enligt kulturrådet är detta ett av de viktigaste inslagen i den nya kulturpolitiken.

Denna verksamhet har fått ett glädjande gott gensvar bland löntagarorganisationerna. På många arbetsplatser har de fackliga organisationerna tagit initiativ till den här verksamheten med bokutlåning. Och många kommuner försöker tillgodose arbetarnas önskemål och ansöker om bidrag från kulturrådet. Men på grund av knapphet på resurser tvingas kulturrådet avslå många ansökningar. Den kraftiga kostnadsökningen hotar också här att urholka kulturrådets möjligheter att ge stöd. Målsättningen att fördela tio bokbussar per år till kommuner har fått krympas ned till att gälla åtta. Eftersom arbetsplatsutlåning skall stödjas ur samma anslag är risken stor för att kulturrådet tvingas sänka ambitionsnivån också här. I reservation 8 föreslår vi därför ytterligare 700 000 kr. till denna verksamhet. Det är ett berättigat krav, som syftar till att nå klart eftersatta grupper, att bryta vallar. Och det är ju det vi är så angelägna om på andra områden av kulturpolitiken. Varför inte hjälpa till med det?

Jag yrkar bifall till samtliga reservationer som fogats till kulturutskottets betänkande nr 35.

Avslutningsvis vill jag konstatera att de socialdemokratiska förslag som jag här har yrkat bifall till innebär en ökning av insatserna på litteraturområdet med 3 milj. kr. för nästa budgetår utöver regeringens förslag. Kulturministern har i pressen fått många rosor för de ökade insatser han har föreslagit. I mitt inlägg har jag pekat på ett par områden

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

där uppräkningsarna i budgetpropositionen inte ens håller takten med kostnadsökningarna. Men om man kalkylerar med små automatiska kostnadsökningar, ökar utrymmet för sådant som kan kallas reformer. Det är en teknik som beklagligtvis tycks ha kommit rätt flitigt till användning i den borgerliga budgeten.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fröken HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 35 behandlas fyra motioner från vpk. Samtliga är inriktade på att på olika sätt söka bryta den ökade kommersialiseringen och monopoliseringen på kulturområdet i kampen för en progressiv inriktning av det statliga kulturstödet.

I motion 1141 om litteraturstödet tar vi upp dess konstruktion och omfattning. I årets budgetproposition höjs stödet, som redan tidigare har påpekats, med endast 11 % för kostnadsökningar. Statens kulturråd beräknar kostnadsökningarna till 13 %, vilket även det torde vara en alltför låg siffra med den inflationstakt vi f. n. har och mot bakgrund av det förslag om momshöjning som nyligen lagts fram av regeringen. Författarförbundet hävdar att budgetpropositionens belopp bör höjas med minst 600 000 kr. för att fullvärdig värdesäkring skall uppnås.

De här kraven behandlas av utskottsmajoriteten på två rader, och den hävdar lakoniskt att den ansluter sig till bedömningen av kostnadsökningarna i propositionen. Jag har, herr talman, mycket svårt att mot bakgrund av den utveckling vi ser i Sverige i dag och kulturrådets och Författarförbundets bedömning förstå hur utskottet tänker, om det nu är det som utskottet har ägnat sig åt. Det faktum att man inte ens ger tillräckliga anslag för att täcka kostnadsökningarna kan inte tolkas på annat sätt än som ett misstroende mot den nuvarande stödförmen.

För att ytterligare stärka lågprislinjen föreslog kulturrådet vidare en höjning med 350 000 kr. till ny svensk litteratur. I annat fall skulle en kulturpolitiskt viktig del av den svenska skönlitteraturen hållas utanför stödet och alltså bli dyrare. Med hänvisning till att en utredning pågår har utskottet inte heller tillstyrkt detta. Jag tycker att det är en mycket svag argumentation. Kulturrådets krav är klart dokumenterade och mycket välgrundade. Den njugghet utskottsmajoriteten genomgående visat när det gäller dessa krav måste betecknas som klart kulturfiendlig. Den rimmar illa med de uttalanden som de borgerliga partierna stått för i kulturdebatten. Däremot överstämmer det med det motstånd man tidigare visat mot reformen. Man vill uppenbarligen försämra den.

I motion 1141 och motion 757 behandlar vi utgivningen av billig kvalitetslitteratur för barn och ungdom. Redan då den prisbilliga massutgivningen av skönlitteratur för vuxna startade protesterade vänsterpartiet kommunisterna och många andra mot att utgivningen inte också omfattade barn- och ungdomslitteraturen. Vi kan nu konstatera att denna

utgivningsform fungerat bra. Varför då inte också utsträcka den till att omfatta litteratur för barn? Barnen är den grupp som är mest exploaterad av kommersialismen, och då i första hand arbetarklassens barn. Barnböckerna stiger i dag ännu snabbare i pris än vuxenlitteraturen. Vi tycker därför att det är av oerhört stort kulturpolitiskt intresse att man får till stånd en prissänkning av barn- och ungdomslitteraturen och att en massmarknadsutgivning snarast kommer till stånd.

Utskottet påpekar att det redan då riksdagen våren 1976 fattade beslut om stöd till massmarknadsutgivning av kvalificerad och lättillgänglig skönlitteratur förutsattes att regeringen snarast skulle återkomma till riksdagen med förslag beträffande barn- och ungdomslitteraturen. Nu säger utskottet att det ingår i utredningsmannens uppgift att lägga fram ett dylikt förslag. För det första tycker jag detta är en något egendomlig tolkning av begreppet "snarast". För det andra finns redan förslag i detta avseende. Att invänta en ytterligare utredning kommer att fördröja ett eventuellt beslut om en förbättring för barn- och ungdomslitteraturen med minst ett år.

Ytterligare en eftersatt grupp i vårt samhälle i vad gäller kulturen är invandrarna. Vi föreslår i motionen 987 att bibliotekens service på invandrarpråk kraftigt ökas, vilket också måste gälla beståndet av böcker och andra media. Kommunerna bör genom förbättrade statsbidrag stimuleras att föra ut biblioteksverksamheten bland invandrarna. Inte minst väsentligt anser vi det vara att invandrabarnen och invandrarungdomarna inte förlorar kontakten med sin kultur. Vi vill därför på detta område få till stånd en uppsökande verksamhet i kommunerna. Inte heller det tillstyrker utskottet utan yrkar blankt avslag på motionen.

I samma motion kräver vi också en bibliotekslag med normer för folkbibliotekens verksamhet och att statsbidrag skall utgå för uppfyllandet av de normerna. Vi ser den standardskillnad som i dag finns vid folkbiblioteken som helt oacceptabel. Enligt statens kulturråd varierade 1975 kommunernas kostnader för folkbiblioteken mellan 12 och 107 kr. per invånare. Folkbiblioteken tvingas redan nu arbeta under mycket knappa förhållanden som dessutom ständigt försämras. Och denna försämring går i första hand ut över de redan utsatta grupperna – de som i första hand använder den kommunala servicen.

En av åtgärderna i den statliga kulturpolitiken inom folkbiblioteksområdet är stöd till startande av biblioteksverksamhet på arbetsplatserna. Trots att de resurser som getts till detta har varit mycket blygsamma, kan arbetsplatsutlåningen betecknas som ett av de viktigaste kulturpolitiska inslagen i den nya kulturpolitiken. Den nedtrappning som sker år från år och som innebär att allt färre arbetsplatsbibliotek vart år får bidrag är djupt olycklig. Vi föreslår ytterligare 2 milj. kr. för detta ändamål för att möjliggöra en kraftig utökning av verksamheten.

Slutligen, herr talman, har vi också påpekat bristen på stöd till facklitteratur. I dag är det endast 20 standardverk av allmänt intresse per år som får stöd. Budgetpropositionen ändrar ingenting i denna enorma

begränsning. Något stöd utgår inte till svenskproducerad facklitteratur och debatlitteratur som inte har skönlitterär prägel. Stöd utgår inte heller till nydanande översiktlig och för samhället vital utländsk litteratur, som vid utgivningstillfället inte kan bedömas som standardverk. Också detta krav avstyrks, och man hänvisar i utskottet till utredningsmannens arbete. Jag vill instämma i den föregående talarens bedömning att denne utredningsman får en gigantisk uppgift att ta itu med.

Slutsatsen efter att ha läst utskottsmajoritetens behandling av viktiga kulturpolitiska krav måste bli att man från de borgerligas sida inte är intresserad av en progressiv kulturpolitik i kamp mot kommersialismen. I synnerhet framgår detta vid en jämförelse mellan de summor det här gäller och det som man är beredd att satsa på olika stödformer åt storfinansen. Där är man beredd att slänga ut mångmiljardbelopp, medan på kulturens område årets budgetproposition de facto innebär drastiska nedskärningar, bl. a. genom att man inte ens täcker upp kostnadsökningarna.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionerna 757, 1141, 482 och 987.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Jag har antecknat mig för 15 minuter, och jag beklagar att jag kanske kommer att nyttja något längre tid – om min förkylda röst håller så länge.

Till den del av utskottets betänkande nr 35 som avser det statliga litteraturstödet har som bekant fogats inte mindre än sju socialdemokratiska reservationer – åtta med den som avser biblioteken – och till detta kommer de motioner som fröken Hjelmström har yrkat bifall till.

Man skulle kunna förledas tro att det var bäddat för en större litteraturstödsdebatt här i kammaren – för tredje året i följd. Men det blir knappast så.

Det är naturligtvis frestande att göra en genomgång av vad som föregått vår nuvarande ordning för litteraturstöd. Jag syftar på litteraturutredningens omfattande arbete och betänkande, propositionens förslag våren 1975, utskottsmajoritetens motförslag och slutligen riksdagens beslut, som byggde på Författarförbundets utkast och en vpk-motion. Det är frestande att gå igenom detta material inte minst med hänsyn till vad som då utlovades om stödordningens prispressande effekter. Men jag avstår från det i dag.

Jag stannar vid att konstatera att varken socialdemokraterna eller vpk i dag är nöjda med den ordning vi har. Det framgår ju av deras motioner och av utskottsminoritetens reservationer – om också av naturliga skäl missnöjet är formulerat i förtäckta ordalag.

Och jag kan tillägga att de tre nuvarande regeringspartierna har varit missnöjda hela tiden. Den stödordning som drevs igenom var inte särdeles lyckad. Jag har betecknat den som ett olycksfall i arbetet. Denna stödordning var ett hastverk. Men den var i alla fall bättre än det ur-

sprungliga socialdemokratiska förslaget i propositionen. Det kanske herr Andersson i Lycksele håller med om.

Herr Andersson sade något om att vår nuvarande utbildningsminister har svängt i sina värderingar av stödordningen. Det tror jag är att tolka skrivningen i propositionen litet väl positivt från herr Anderssons synpunkt. Det väsentliga i formuleringen i propositionen är ju utbildningsministerns ord: Det är ännu för tidigt att dra bestämda slutsatser om stödets effekter och funktion.

Det är en alldeles korrekt formulering. Den är dessutom mycket artig gentemot socialdemokraterna och kommunisterna. Men dess bättre är det ju bara fråga om en försöksordning. Och som upphovsmännen, socialdemokraterna och vpk, framhåller måste vi göra något åt denna försöksordning.

Man kan hantera en sådan här försöksordning på olika sätt. Man kan försöka lappa och plåstra, bygga på med några hundra tusen här och kasta fram en liten påse guldsand där. Det är det oppositionen föreslår. Men det hjälper naturligtvis inte i stort.

I stället för att lappa och plåstra kan man ta itu med denna försöksordning på ett annat sätt. Man kan genomföra en utvärdering av effekterna hittills, dra nytta av erfarenheterna, arbeta fram underlag för en bättre och vettigare stödordning.

Utbildningsministern har valt denna senare och förnuftigare väg. En särskild sakkunnig har tillkallats för att genomföra en snabb och metodisk översyn och lägga fram förslag om reformer. Man räknar med att denna översyn skall bli färdig i god tid för en proposition nästa vår.

I avvaktan på denna utredning har anslaget för litteraturstöd i budgetpropositionen räknats upp endast med hänsyn till den sannolika kostnadsutvecklingen. Såväl socialdemokrater som kommunister menar att uppräknningen är för låg. Det är möjligt att de har rätt, men därom vet vi ingenting med säkerhet i dag. Utskottsmajoriteten har accepterat propositionens bedömning av kostnadsutvecklingen, vilken naturligtvis kan diskuteras. Utskottet avvisar dock reservationen 2 till betänkandet liksom vpk-motionen i motsvarande delar.

I reservationen 1 talas det om lagerstöd för barn- och ungdomslitteratur. Frågan om lagerstöd diskuterades tämligen ingående i litteraturutredningens huvudbetänkande. Socialdemokraterna har haft flera år på sig att arbeta fram förslag i denna riktning, men de har hittills – fram till den nu aktuella motionen – ställt sig kallsinniga gentemot den tanken.

Det är en alldeles riktig iakttagelse som görs i reservationen, att det inte står något i den tillkallade enmansutredarens direktiv om att han skall titta på behovet av lagerstöd för barn- och ungdomslitteratur. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning är detta dock något som han inte kan undgå att fundera över. Något särskilt påpekande från riksdagens sida behövs inte enligt vår mening.

I reservationen 3 tar utskottets socialdemokrater upp frågan om massmarknadslitteratur av god kvalitet för barn och ungdom. Reservationen

Ondsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

anknyter till ett av KF och Rabén & Sjögren framlagt förslag om en barnboksklubb, för vilken man i varje fall i inledningsskedet önskar statligt stöd. Fröken Hjelmström framförde liknande synpunkter i sitt anförande nyss.

Jag befarar att socialdemokraterna i sitt litet yrvakna litteraturstödsintresse liksom kommunisterna här blandar ihop massmarknadsutgivning med bokklubbsutgivning. Jag kanske bör förtydliga mig: Litteraturstödsintresset är icke yrvaket hos kommunisterna, men hos socialdemokraterna. Massmarknadsutgivning och bokklubbsutgivning är två skilda saker. Jag skall inte fördjupa mig i den saken nu. Detta är i klartext något som utredningsmannen har att fundera över. Även här har vi att avvakta hans förslag och propositionen till nästa riksmöte. Reservationerna 3 och 4 kan avvisas, eftersom de handlar om sådant som utredningsmannen skall ta itu med.

Såväl fröken Hjelmström som herr Andersson i Lycksele åberopade åtmistone vid ett tillfälle Författarförbundet och dess värderingar. Detta ligger också till grund för den litteraturstödsordning vi har, men jag kanske i det sammanhanget bör nämna att just Författarförbundet i skrivelse den 18 mars i år till utbildningsdepartementet ställer sig avvisande till KF:s förslag om en bokklubb för barn.

I motionen 962 liksom i reservationen 6 pläderar socialdemokraterna för ett ökat statligt stöd för utgivning av goda svenska serietidningar. Också detta är något som på sin tid diskuterades av litteraturutredningen. Jag tycker att det är glädjande att socialdemokraterna nu intresserar sig för det här området.

Utskottet i sin helhet delar synpunkterna i motionen att "det är önskvärt med en ökad framställning av svenska serietidningar och seriemagasin av hög kvalitet". I reservationen vill socialdemokraterna beställa ett förslag om stödinsatser från regeringen. Majoriteten är litet mer avvaktande. Den tidigare flera gånger omnämnde utredningsmannen har inte i direktiven direkt fått i uppdrag att granska utgivningen av serier. Han skall ju som påpekats arbeta snabbt, och hans arbetsområde måste därför begränsas. Av praktiska skäl måste vi när det gäller litteraturstödet ta en sak i taget. Först gäller det att få ordning på det allmänna litteraturstödet. Därefter blir det dags att ta itu med andra spörsmål inom litteratursektorn, och dit hör utan tvivel utgivningen av seriemagasin.

I förbigående vill jag gärna nämna att jag ställer mig litet undrande inför det förhållandet att motionärerna och reservanterna bara talar om svenska serietidningar och seriemagasin. Ett framtida stöd för detta litteraturområde måste givetvis också omfatta utländska produkter av god kvalitet – och sådana finns det verkligen vid sidan om det nästan skräckinjagande massutbudet av banala, infantila och våldsromantisierande serier.

I motionen 962 liksom i reservationen 7 tar socialdemokraterna upp ett verkligt allvarligt problem. Man påpekar att ungdomsböcker och serietidningar ofta präglas av våld, sadism, könsfördomar och rasism. Det

förhåller sig utan tvivel så. Man vill komma till rätta med detta och vill nå fram genom en sorts självsanering med hjälp av ett organ av samma typ som Pressens opinionsnämnd. Man betonar att det inte är fråga om ett censurorgan utan snarare ett frivilligt organ som skall diskutera och rekommendera etiska principer för den utgivning det här gäller.

Utskottsmajoriteten framhåller i betänkandet att man är ense med motionärerna om att det handlar om ett stort och allvarligt problem. Majoriteten anser dock inte att det är lämpligt att riksdagen tar initiativ i denna sak. Även om man minst av allt avser en censurinstitution ligger det snubblande nära att ett sådant organ, en sådan självsanerande instans, ändå kan få karaktären av censurmyndighet, om den kommer till som en följd av ett riksdagens eller regeringens initiativ.

Jag vill gärna framhålla att jag för egen del hyser sympati för de tankegångar som ligger bakom den socialdemokratiska motionen. För åttiofem år sedan deltog jag aktivt i en kampanj mot våld och sadism i serietidningarna. Tyvärr tonade den ut och gav inga resultat. Det vore bra om den socialdemokratiska motionen och vad som sägs här i dag i kammaren kunde stimulera till en debatt kring de här frågorna, en debatt som kunde resultera i att utgivare och förläggare själva tog initiativ till en sanering. Det finns sannerligen publikationer som vi öppet kan säga att vi inte vill se i kiosker och tobaksaffärer, utan att vi därför är anhängare av en begränsning i tryckfriheten och yttrandefriheten.

Till slut några ord om folkbiblioteken.

I budgetpropositionen föreslår departementschefen att det statliga bidraget till folkbibliotekens verksamhet skall höjas med 2,8 milj. kr. till 17,4 milj. kr. Av detta är 1 milj. kr. öronmärkta för inköp av invandrarlitteratur. Det är en höjning av nu utgående anslag med 40 %. För den lokala biblioteksverksamheten i allmänhet föreslås en höjning med drygt 1,2 milj. kr. Bidragen skall av kulturrådet fördelas på olika kommuner. Det sistnämnda beloppet är i första hand avsett för allmän upprustning, inköp av bokbussar och utlåning på arbetsplatser.

Såväl socialdemokraterna i reservationen 8 som vpk i motionen 482 vill avsevärt öka kulturrådets möjligheter att ge bidrag till utlåningsverksamheten på arbetsplatserna.

Det råder inga som helst delade meningar i kulturutskottet om värdet av arbetsplatsutlåningen – även det en idé framlagd en gång i tiden av den förträffliga litteraturutredningen. Det har visat sig att arbetsplatsutlåningen är ett utomordentligt viktigt inslag i bibliotekens externa, uppsökande verksamhet. Den höjning som föreslås i propositionen av anslagsposten bör medge åtminstone något utökad statligt stöd till arbetsplatsutlåningen – dock inte mycket, det är också utskottsmajoriteten medveten om.

När majoriteten nu ändå stannat för att godta propositionens förslag då det gäller bidrag till folkbiblioteken sker det bl. a. med hänvisning till den utveckling som detta bidrag har genomgått under senare år efter

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

beslut i riksdagen. Budgetåret 1973/74 uppgick hela det statliga bidraget till 3,2 milj. kr. För budgetåret 1977/78 – alltså fem år senare – föreslås ett mellan fem och sex gånger högre belopp, nära 17,5 milj. kr. Det är alltså en avsevärd stegring under de här tämligen få åren.

Man bör naturligtvis också erinra om att folkbiblioteksverksamheten är en primärkommunal angelägenhet. I debatten låter det ofta som om arbetsplatsutlåningen enbart var avhängig av de statliga bidragen till folkbiblioteksverksamheten. Men det är ju inte på det viset. De statliga medlen utgör bara en smal marginal i kostnaderna för folkbiblioteken. Denna marginal är ändå viktig – avsikten med den är att stimulera kommunerna till vissa verksamheter och att medverka till att utjämna olikheterna mellan skilda kommuner vad angår biblioteksstandarden.

Här kommer man lätt över till vpk:s motion 482 och fröken Hjelmströms anförande nyss om behovet av en bibliotekslagstiftning. Det är ett yrkande som har diskuterats i riksdagen och utskottet sedan våren 1972. Motioner om en bibliotekslag har avvisats åtminstone tre gånger tidigare i riksdagen.

Men det här är faktiskt en väldigt gammal fråga, om man skall se litet historiskt på den. Den går tillbaka på 1842 års folkskolestadga, som ålade prästerskapet att verka för tillkomsten av bibliotek i sina resp. socknar. Detta åläggande betraktades faktiskt som ett obligatorium och föranledde justitiekanslern att göra vissa erinringar i en rundskrivelse till rikets domkapitel i slutet på 1850-talet. Men det blev aldrig någon riktig ordning på den tiden på de här biblioteken – man hade ju ont om pengar ute i socknarna och riksdagsmotioner om statsstöd till biblioteksverksamheten blev avslagna.

Under 1900-talet har frågan om lagstiftning behandlats i fyra olika statliga utredningar, som lagt fram sina betänkanden 1911, 1924, 1949 och 1974. I alla dessa betänkanden har man efter överväganden ställt sig avvisande mot tanken på en bibliotekslagstiftning. Det sistnämnda betänkandet producerades av 1968 års litteraturutredning, där skälen för och emot en lagstiftning diskuterades tämligen ingående. Den diskussionen är fortfarande relevant.

Nu är det ändå så, som har påpekats från många håll, att biblioteksstandarden växlar starkt mellan kommunerna. Det finns kommuner som gör stora satsningar, och det finns kommuner som håller sig på en ganska blygsam nivå. Men något som gör hela frågeställningen extra besvärlig är att tillgången till biblioteksservice för medborgarna också växlar starkt inom de olika kommunerna. Det är en omständighet som sannerligen inte gör det lättare att knäpa ihop en bibliotekslag, om man så skulle vilja.

Kravet på en bibliotekslagstiftning har under senare år aktualiserats på nytt – och inte bara i vpk-motionen.

Vi har odiskutabelt mera allmänt sett en mycket hög biblioteksstandard i Sverige. Det gäller såväl bokbeståndens storlek som lokalernas kvalitet, och vi har en ambitiös och idérisk kår av bibliotekarier och andra med-

hjälpare. Det framgår också av att de svenska utlåningssiffrorna är utomordentligt höga. I den internationella statistiken är det bara Danmark som kan visa något högre siffror; danskarna gick om oss för ett par år sedan. Men fortfarande finns de nyssnämnda olikheterna mellan kommunerna och mellan delar av enskilda kommuner. Frågan är om det är ett tillräckligt skäl för en speciell lagstiftning.

Som framhålles i propositionen pågår vissa undersökningar av biblioteksverksamheten i landet i avsikt att bättre belysa de skillnader som finns. Jag tror för egen del knappast att vi därmed kommer att få ett underlag för en lagstiftning. Däremot kan vi få en bättre utgångspunkt för diskussioner kring hur de statliga stimulansbidragen bör dimensioneras och utformas.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundman konstaterar att man med anledning av de många reservationerna skulle kunna tro att det var bäddat för stor litteraturdebatt här i dag. Nej, det har vi inte i och för sig inbjudit till. Vi har bara konstaterat – och det sade jag i mitt tidigare inlägg – att man nu från den borgerliga sidan godtar formerna för litteraturstödet under försöksperiodens gång. Vad vi anmärker på är att den borgerliga majoriteten anvisar för litet pengar för att fullfölja försöksverksamheten, och framför allt anklagar vi den för att visa ovilja att gå vidare och förverkliga de förslag som man i fjol var så angelägen om att begära, nämligen utgivning av massmarknadslitteratur för barn och ungdom. Reservanterna är således inte missnöjda med stödordningen i sig. Den skall naturligtvis utvecklas, men den skall ges chans att verka under rättvisande former till dess att utvärderingen har skett.

Utbildningsministern konstaterar – det sade jag i mitt tidigare anförande – att det ännu är för tidigt att dra bestämda slutsatser. Jag citerade detta uttalande av utbildningsministern mot bakgrund av att han och flera andra i kulturutskottet i fjol var säkra på hur det förhöll sig och då drog slutsatser. Då ville man ändra, då ville man fördöma stödordningen och då begärde man nya förslag i rask följd. Men nu accepterar man stödordningen, och jag har noterat det med tillfredsställelse.

Herr Sundman säger att vi vill lappa och plåstra – jag tror att det var så han uttryckte sig. Vi motsätter oss inte den översyn som utredningsmannen skall göra, men jag vill upprepa att den skall ske under rättvisande former, precis såsom Författarförbundet har framhållit. Man får inte svältföda det här förslaget under tiden.

Herr Sundman beskyller oss för att visa ett yrvaket intresse för litteraturstöd. Herr Sundman kan – om han vill plocka politiska poänger – beskylla oss för vad han vill, men vad det nu gäller i fråga om massmarknadsutgivning för barn och ungdom är att vi vill fånga upp ett initiativ från en folkrörelseorganisation, som har lång erfarenhet på det

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

här området och under lång tid har visat ett stort intresse. Nu vill den organisationen gå vidare och begär ett blygsamt stöd, men till det säger den borgerliga majoriteten nej. Under tiden prånglar Kalle Anka ut sina färggranna broschyrer om Bambi och hans vänner, Dumbo m. fl. på ett f. ö. ganska tivelaktigt sätt. Den sortens litteratur får naturligtvis ett försprång, som jag sade i mitt huvudanförande. Varför vill inte de borgerliga ge ett snabbt besked till KF om utgivning av kvalitetslitteratur till barn och ungdom, som vi i fjol var överens om att vi ville ha?

Fröken HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt, herr Sundman, att vi har synpunkter på stödordningen och vill ha förbättringar i olika avseenden. Men detta är ju någonting helt annat än vad de borgerliga partierna i utskottet står för. Där kom inga instruktiva förbättringsförslag fram. Tvärtom! Herr Sundman medgav ju här från talarstolen att kostnadsökningarna t. o. m. kan bli större än de 11 % som man räknat med i utskottet. Då tycker jag också att herr Sundman skulle dra konsekvenserna av detta och medge att årets budgetproposition de facto innebär försämringar på det kulturpolitiska området.

Jag tycker att i många avseenden var herr Sundmans argumentation på intet sätt mer övertygande än utskottsskrivningen – tvärtom när det gäller vad som sades exempelvis beträffande bibliotekslagen. En bibliotekslag blir ju inte mindre väsentlig för att vi lägger fram förslag om den år från år. Det märkliga i det sammanhanget är snarare att inte fler här i riksdagen sätter sig in i frågan och röstar för bifall till våra motioner.

Herr Sundman sade att det finns olikheter inte bara mellan kommunerna utan t. o. m. inom kommunerna. Det styrker verkligen våra krav på normer och statsbidrag knutna till kommunerna för uppfyllande av uppställda krav.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! För att börja bakifrån: Vi avvisar naturligtvis inte ett förslag om bibliotekslagstiftning därför att det år från år återkommer från vpk-håll. Vad jag ville säga är att denna fråga om bibliotekslag är ganska komplicerad. Den har diskuterats och analyserats gång på gång, och det finns utomordentligt mycket material samlat kring de här problemen. Man har i stort sett kommit fram till att vi inte behöver någon bibliotekslag i dag. Vi vet f. ö. inte riktigt hur vi skall konstruera den så att den får de önskade effekterna. Det här finns ganska utförligt redovisat i litteraturutredningens betänkande. Där finns också den historik som jag som hastigast snuddade vid.

När det gäller massmarknadsförslaget verkar det som om det var första gången den frågan var uppe till diskussion här i kammaren, som om det var första gången en motion hade väckts i den saken. Så är ingalunda fallet. Det har flera gånger i det förgångna väckts motioner om ett mass-

marknadsförlag för barn. Vår förhoppning inom utskottsmajoriteten är också att få ett sådant massmarknadsförlag för barn. Jag vill dock påpeka än en gång att Rabén & Sjögrens idé om en barnbokklubb i och för sig är intressant – men det är inte detsamma som ett massmarknadsförlag med massmarknadsutgivning. Det är två helt skilda saker, och jag vill upprepa att man från författarhåll mycket starkt har kritiserat förekomsten av bokklubbar – en kritik som jag inte helt instämmer i. Man har också ställt sig negativ till det förslag som KF och Rabén & Sjögren har kastat fram. Därför tycker jag att vi naturligtvis bör avvakta den utvärdering som ändå pågår.

Herr Andersson i Lycksele nämnde att en utvärdering – på grund av att det inte blir någon höjning med hänsyn till kostnadsökningar och liknande – inte kommer att ske under rättvisande former. Jag vill påpeka att utvärderingen skall vara genomförd inom en mycket nära framtid och att man endast kan ta hänsyn till det litteraturstöd som vi har haft under den socialdemokratiska perioden.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundmans inlägg här var på intet sätt någon förstärkning av försvaret för den negativa attityd ni har till KF:s förslag om utgivning av billiga barnböcker.

Herr Sundman säger att det har väckts motioner tidigare. Ja visst, men det är inget argument för att man nu – när man har ett konkret förslag på bordet – också skall avslå motioner. Tidigare har vi tvingats avslå dem därför att vi inte haft något förslag. Men nu har vi ett konkret förslag, som en folkrörelseorganisation är intresserad av att förverkliga till en billig penning – för samhället. Herr Sundman vill blanda bort korten genom att säga att KF:s förslag handlar om någonting annat. Vad det ändå gäller är att erbjuda barn och ungdom god litteratur till lågt pris, så att vi kan nå nya läsargrupper. Herr Sundman kan givetvis vara formell om han vill, och vi kan naturligtvis diskutera formerna. Men KF har redovisat, i sin skrivelse och i en uppvaktning inför utskottet, en rad skäl för att man valt bokklubbsformen. Men KF har också förklarat sig berett att diskutera sådana preciseringar och förändringar som ett intresse från statsmakternas sida kan föranleda – lägg märke till detta! Det sade man också inför utskottet. Men de borgerliga ledamöterna, de bestämmande i statsmakten, har tydligen inget intresse av detta. De har därför inte velat diskutera förändringar och preciseringar. De har bara lyssnat till föredragningar och möjligen läst igenom förslaget och sedan avstyrkt det. Hade det inte funnits skäl att litet närmare sätta sig in i förslaget, försöka fånga upp det värdefulla i det och snabbt få det i funktion? I stället hänvisar man till fortsatta överväganden.

När det gäller arbetsplatsutlåningen är vi besvikna över att man inte vill höja anslaget för att kunna garantera en i varje fall oförändrad utvecklingstakt på det området. Det är en viktig sektor. Detta har samband med frågan, hur vi skall nå ut i arbetslivet med kulturen. Vi återkommer

till den frågan längre fram under våren. Beklagligtvis kommer vi tydligen då också att kunna notera att de borgerliga ledamöterna av kulturutskottet har ett svalt intresse för, ja, är direkt negativa till nya vägar att nå ut med kulturen till nya grupper.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Regeringspartiernas representanter har naturligtvis inte någon negativ hållning till olika nya metoder för att nå fram till nya människor med kulturutbudet – inte alls. Vi är alla överens om att arbetsplatsutlåningen är en förträfflig ny åtgärd; det är inget tvivel om den saken. Men jag vill erinra om att de statliga insatserna måste förbli marginella i jämförelse med de stora insatserna, som skall göras av resp. kommuner.

När det gäller massmarknadsutgivning för barn och ungdom vill jag återigen betona att i varje fall centern – jag minns inte hur det är med folkpartiet och moderaterna på den punkten – tidigare motionsvägen väckt förslag om detta. Vi är mycket glada över att utredningsmannen fått i uppdrag att utreda den frågan och komma med förslag.

Den andra lilla frågan – om en bokklubb för barn – tycker vi bör granskas i det sammanhanget. Det är massmarknadsutgivningen som är det viktigaste enligt vårt sätt att se på saken.

Fru RÖNNUNG (s):

Herr talman! Man kan fråga sig varför skräplitteratur, dåliga seriemagasin och stereotypa äventyrsböcker i så hög grad dominerar barns läsning. En anledning är givetvis priset och marknadsföringen. Det är billigare att göra serier och böcker som tillverkas efter mallar och massdistribueras. En annan är att innehållet bygger på starka sensationer med vålds- och skräckskildringar och en förenklad och insmickrande verklighetsskildring.

Mellan 35 och 40 miljoner serietidningar säljs per år i Sverige. Det betyder att över 100 000 serietidningar säljs varje dag. Speciellt seriebranschen har grovt exploaterats av kommersiella krafter.

Det har under senare år blivit allt vanligare med våldsskildringar i seriemagasinen. Där finns det traditionella våldet, som framställs som försvarbart eller t. o. m. heroiskt, om det riktas mot fiender, indianer, asiater eller någon annan folkgrupp, som enligt serievärldens många gånger rasistiska värderingar inte har något människovärde. Dessutom har det börjat spridas en typ av skräckserier där våld och sadism är egenvärden, våld för våldets egen skull.

Det har på senare år diskuterats vilken effekt sådan litteratur har på barn. Troligt är att många barn reagerar med ökad ångest och aggressivitet när de läser om våld som något acceptabelt och i vissa situationer t. o. m. eftersträvansvärt. Vid sidan av pojkseriernas värld av våld och brutalitet finns hela floran av romantiska flicktidningar med uttalade könsfördomar.

Reservanterna har funnit det skäligt att finna vägar för att skydda barn och ungdom för de ökande tendenserna mot grövre våld och sadism, mot könsfördomar och rasism i böcker och serietidningar. Därför vill vi att ett organ som motsvarar Pressens opinionsnämnd, som närmast är en hedersdomstol i ärenden som gäller god publicistisk sed, också skapas för barn- och ungdomsböcker och för seriebranschen. Och, herr Sundman, det skulle inte vara fråga om ett censurorgan, inte något som ens ligger snubblande nära ett censurorgan. Det skulle inte vara en instans som skulle döma om innehåll och kvalitet i enskilda fall; det skulle i stället vara ett organ som rekommenderar vissa klara etiska principer för innehållet. Naturligtvis kan inte regering och riksdag besluta att ett sådant organ inrättas. Vad reservanterna yrkar är att regeringen med största möjliga uppmärksamhet följer utvecklingen på barnlitteraturens område och tar initiativ till överläggningar med berörda parter i bok- och seriebranschen.

Men utskottsmajoriteten anser inte att ett uttalande av riksdagen är ett lämpligt initiativ för att åstadkomma något sådant. Och varför är det inte det? På vilka andra vägar skall man gå fram? Utskottet understryker att det är ett allvarligt problem som motionärerna behandlar. Skall man då inte beakta detta allvarliga problem? Skall man inte försöka förmå regeringen att göra någonting? Jag tyckte att herr Sundman i sin plädering uttryckte sympati för idén med en självsanering. Varför då låta saken falla på detta sätt? Skall man inte diskutera ett ingripande på något sätt för att skydda barnen från den kommersiella exploaterings värsta avarter?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 7.

I reservationen 6 begär vi socialdemokrater ett ökat statligt stöd för att få till stånd en svensk produktion av kvalitetsserier för barn. I seriemagasinen är 70 % av serierna av utländskt ursprung, och i seriealbumen är 99 % av materialet importerat, enligt en doktorsavhandling av Magnus Knutsson. Serieimporten blir givetvis alltid billigare än svensk produktion, eftersom det bara är fråga om en översättning av texterna och eftersom serierna går ut i stora upplagor. Den utländska dominansen på seriemarknaden betyder också att svenska serietecknare och serieförfattare arbetar under mycket vanskliga villkor. Svensk serieproduktion betalas upprörande dåligt därför att förlagen utnyttjar billig import. Kvaliteten på denna import är med några få undantag undermålig.

Inom ramen för anslaget till barnboksstöd avsattes pengar för försök med svenska kvalitetsserier. Hittills har Rabén & Sjögren fått ett stöd, om än blygsamt, för produktion av seriealbum. Vi anser alltså att ytterligare statligt stöd till svenska serietidningar av hög kvalitet är väl motiverat. Det är de svenska serietidningarna, herr Sundman, som har de största problemen, eftersom de utländska seriemagasinen säljs i mycket stora upplagor. Jag vet också att det finns ett intresse hos goda barnboks-författare och tecknare att göra svenska serier. Men de har förståeligt nog av ekonomiska skäl tvekat att ge sig in i branschen. Men de svenska

kvalitetsserierna behövs verkligen som en motvikt mot all importerad seriesmörja, som våra barn tvingas läsa.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 6.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! När det gäller de serietidningar som finns att köpa sammanfaller fru Rönnungs och mina värderingar helt. Jag vill understryka att utskottet delar socialdemokraternas uppfattning att det behövs en självsanerande institution som tar itu med dessa frågor. Våra uppfattningar skiljer sig bara på en punkt, nämligen när det gäller frågan om hur en sådan här institution skall komma till. Socialdemokraterna anser att det bör ske efter initiativ från regering och riksdag. Vi anser att den bör komma till på något annat sätt, dvs. utan att statsmakterna tar initiativ. Jag vill här erinra om att Pressens opinionsnämnd, som har åbe-ropats, kom till just genom ett frivilligt initiativ från pressen i självsanerande syfte. Jag kan också erinra om att nämnden har fått efterföljd runt om i världen – det var tydligen ett bra initiativ.

Även när det gäller serietidningar av god kvalitet är vi av samma uppfattning. 1974 lade litteraturutredningen fram sitt betänkande med förslag om stöd till serietidningarna. Socialdemokraterna har haft en del år på sig att lägga fram förslag med anledning av utredningsbetänkandet, men ännu har det inte kommit. Jag räknar med att det inom en inte alltför avlägsen framtid skall komma ett förslag på det här området från den nu sittande regeringen. Men som jag sade i mitt huvudanförande får vi ta en sak i sänder. Vi har just nu viktigare och mer pockande frågor att ta itu med.

Fru RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag har trots allt mycket svårt att förstå utskottsma- joriteten o vilja att begära att regeringen förhandlar med seriebranschens parter för att få till stånd denna helt nödvändiga självsanering. Hur skall man annars kunna få bort de vålds- och skräckskildringar, den rasism och det kvinnoförtryck som är ingredienser i alltför många serier och böcker? Jag anser att branschen behöver få ett tryck på sig att inte saluföra vilken smörja som helst.

Dessutom är läsarna barn – barn som behöver skyddas mot fördomar, barn som har mycket svårare än vuxna att genomskåda vad som är för- domar, barn som har svårare att välja.

Det är möjligt att en debatt i pressen skulle kunna få en viss effekt. Men sådana här pressdebatter är ofta snabbt uppblossande, mycket korta historier som snart glöms bort.

Herr Sundman poängterade att han tyckte att saken är angelägen. Om man tycker att ett allvarligt problem som diskuteras är angeläget att lösa, förstår jag inte varför man inte vill göra någonting åt saken, dvs. varför man i detta fall inte vill att regeringen skall ta upp överläggningar med branschens parter.

Herr Sundman sade också att socialdemokraternas åtgärder för att åstadkomma svenska serietidningar av hög kvalitet hade varit obefintliga. Det är inte helt riktigt, herr Sundman. Inom ramen för barnboksstödet på 1,3 milj. kr. har det redan avsatts en del pengar för svenska kvalitetsserier. Vi vill alltså bygga på den grund som den tidigare regeringen lade; vi vill ha ett ökat ekonomiskt stöd. Idén med svenska kvalitetsserier lanserades ursprungligen av den socialdemokratiska regeringen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

M o m . 1-3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1141 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1141 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	300
Nej	-	11
Avstår	-	2

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Andersson i Lycksele m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Lycksele begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Lycksele begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 149
Avstår - 2

M o m . 6

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av herr Andersson i Lycksele m. fl. samt 3:o) motionen nr 1141 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Andersson i Lycksele begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 7 antar reservationen nr 2 av herr Andersson i Lycksele m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1141 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 11
Avstår - 153

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Lycksele begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 149
Avstår - 2

M o m . 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1141 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1141 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298
Nej - 11
Avstår - 4

M o m . 9

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av herr Andersson i Lycksele m. fl. samt 3:o) motionen nr 757 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Andersson i Lycksele begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 9 antar reservationen nr 3 av herr Andersson i Lycksele m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 757 i motsvarande del.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 11
Avstår - 151

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Lycksele begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 149
Avstår - 2

Mom. 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Andersson i Lycksele m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Lycksele begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Lycksele begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 147
Avstår - 2

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

M o m . 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Andersson i Lycksele m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Lycksele begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 1 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Lycksele begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 148
Avstår - 3

M o m . 14

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 482 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 2 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 482 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 297
Nej - 11
Avstår - 4

Onsdagen den
20 april 1977

*Anslag till litteratur
och folkbibliotek*

Mom. 2 och 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 8 av herr Andersson i Lycksele m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 482 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Andersson i Lycksele begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fröken Hjelmström begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 2 mom. 2 och 3 antar reservationen nr 8 av herr Andersson i Lycksele m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 482 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 154
Nej - 12
Avstår - 146

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 2 mom. 2 och 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Lycksele begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 148
Avstår - 2

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 987 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 35 punkten 2 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarerna bifallit motionen nr 987 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 10
Avstår - 3

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Bokföringsnämnden, m. m.

Fördrogs lagutskottets betänkande 1976/77:19 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till Bokföringsnämnden jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten G 7 (s. 88) föreslagit riksdagen att till Bokföringsnämnden för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 730 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:457 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen begära en utredning med uppgift att snarast komma med förslag till en lagstiftning som tillgodosåg såväl samhällets som de anställdas krav på en mera ingående insyn i företagen, och

1976/77:655 av herr Hellström m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bokföringsnämnden för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 730 000 kr.,

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

2. att riksdagen beträffande konstnärliga och litterära yrkesutövares bokföringsskyldighet skulle avslå motionen 1976/77:655.

3. att riksdagen beträffande diversifierad bokföring skulle avslå motionen 1976/77:457.

Reservation hade avgivits av herrar Andersson i Södertälje och Olsson i Timrå, fru Nilsson i Sunne samt herrar Andersson i Gamleby, Konradsson, Andréasson och Silfverstrand (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen beträffande diversifierad bokföring med anledning av motionen 1976/77:457 gav regeringen till känna vad reservanterna anfört angående utredning av frågan om särredovisning av resultatutvecklingen vid olika rörelseenheter m. m.

Herr SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Lagutskottets betänkande nr 19 behandlar förutom anslag till bokföringsnämnden också två motioner, en med förslag om att utreda förutsättningarna att undanta vissa grupper från bokföringsskyldighet och en som tar upp företagets redovisningsskyldighet och redovisningssystemets tillgänglighet från informationssynpunkt. När det gäller såväl anslaget till bokföringsnämnden, som har till uppgift att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagets bokföring och offentliga redovisning, som den förstnämnda motionen har utskottet kommit fram till ett enigt ställningstagande, varför jag inte har någon anledning att här gå närmare in på dessa frågor. Mina kommentarer till utskottets betänkande inskränker sig därför helt till den del som omfattar sistnämnda motion, om företagets redovisningsskyldighet. I detta avsnitt har den socialdemokratiska gruppen en gentemot den borgerliga utskottsmajoriteten avvikande uppfattning och har därför avlämnat en reservation.

För ungefär ett år sedan antog riksdagen en ny bokföringslag, som ersatte den i många avseenden otidsenliga bokföringslagen från 1929. Syftet med tidigare gällande lag var att i första hand bereda skydd åt en näringsidkares fordringsägare. Den nya lagen tillgodoser förvisso på ett annat sätt än den tidigare också behov som kan finnas hos andra intressenter i företagets intressesfär. Det gäller den bokföringsskyldiges egna behov av information, de anställdas krav på uppgifter om rörelsens utveckling och framtidsutsikter, samhällets intresse av underlag för att kunna beräkna skatteintäkter, avgifter, underlag för planering av samhällets investeringar, sysselsättningen m. m. Men trots förbättringar, som t. ex. utvidgningen av kretsen bokföringsskyldiga, skärpta krav på systematisering av den löpande bokföringen, klarare regler för uppställning av årsbokslut, kvarstår fortfarande grundprincipen att det är fordringsägarnas intressen som prioriteras också i den nya bokföringslagen.

I ett remissyttrande över den utredning som föregick propositionen om ny bokföringslag underströks från fackligt håll att en av förutsättningarna för en fungerande företagsdemokrati är förståelse för den eko-

nomiska information om företaget som till viss del hämtas ur redovisningshandlingarna. Fackföreningsrörelsen ansåg att föreliggande utredningsförslag därvidlag var behäftat med många brister och föreslog flera kompletteringar i avsikt att stärka de anställdas möjligheter till reell insyn i företagens ekonomiska situation genom redovisningssystemet.

Förslagen från fackligt håll omfattade bl. a. att standardiserad årsredovisning skulle fastställas i lagtext för de företag vilkas redovisning inte regleras av aktiebolagslagen. Vidare föreslog man att interna ekonomiska transaktioner inom en koncern, en företelse som fått allt större omfattning under senare år, skulle redovisas öppet, så att en riktig bedömning skulle kunna göras av resultatet för de enskilda koncerndelarna.

LO:s remissyttrande upptog också konkreta förslag till klarare uppställning av resultaträkningen, särredovisning av finansiella poster, så att det marknadsmässiga nettovärdet av interna räntor och andra finansiella intäkter och kostnader framgår, samt krav på att koncerner med utländska dotterföretag skulle särredovisa dessa dotterföretags ekonomiska verksamhet i den svenska årsberättelsen, och detta i enlighet med de normer som gäller för svenska företag.

De multinationella oljeföretagens fördelning av överskotten mellan de olika koncernenheterna genom bl. a. lån till dotterföretagen med ty åtföljande ränteinbetalningar från dessa till moderföretaget och de resultatmässiga oklarheter som detta ger upphov till utgör en slående illustration till vad jag här anfört.

Det då ansvariga statsrådet anslöt sig i propositionen till fackföreningsrörelsens synpunkter om behovet av en mera differentierad bokföring i syfte att ge de anställda en bättre insyn i företagen. I propositionen ställdes också i utsikt en prövning av de förslag som framförts från fackligt håll i vad gäller såväl kraven på särredovisning av olika produktgrupper och driftställen som särskild redovisning av nämnda koncerninterna leveranser.

En enskild socialdemokratisk motion med krav i samma riktning behandlades av lagutskottet i samband med propositionen om ny bokföringslag i fjol. Den föranledde då inte någon åtgärd, under hänvisning till de åtgärder som ställts i utsikt av den socialdemokratiska regeringen.

I motionen 457 till årets riksmöte tar samma motionärer, Sivert Andersson i Stockholm m. fl., upp frågan. Den socialdemokratiska gruppen i lagutskottet delar motionärernas uppfattning att de olika åtgärder som vidtagits för att vidga de anställdas inflytande på arbetsplatsen måste följas upp med åtgärder som gör företagens ekonomiska rapporterings- och redovisningssystem tillgängligt för alla de grupper av anställda som i dag inte har möjlighet att tillgodogöra sig denna information.

Det är mycket intressant att notera att den borgerliga majoriteten i lagutskottet åberopar bl. a. lagen om medbestämmande (MBL) och att denna enligt borgerlig uppfattning kommer att göra det lättare att skapa förutsättningar för en från informationssynpunkt ändamålsenlig bokföring. Därmed erkänner man ju inte bara att förhållandena är otillfreds-

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

ställande som de är i dag när det gäller redovisningssystemets lättillgänglighet från informationssynpunkt. Man ger härmed också ett erkännande till de förbättringar inom arbetsrättens område som initierats från fackligt håll och som drivits här i riksdagen av socialdemokraterna, ofta under hårt borgerligt motstånd.

I majoritetens utskottsskrivning heter det också: "Den år 1975 träffade överenskommelsen mellan SAF, LO och PTK om ekonomikommitté och arbetstagarkonsult visar att det är möjligt att nå samförståndslösningar när det gäller frågan om de anställdas insyn i företagets resultatredovisning." Låt mig i anslutning till detta citera vad som står under rubriken Uppdragets innehåll i den åberopade överenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter:

"För att klara dessa uppgifter – d. v. s. uppgifterna att i första hand ge de anställdas representanter i företagsnämnden och i företagets styrelse råd och vägledning i ekonomiska frågor – förutsätter avtalet att arbetstagarledamöterna i ekonomikommittén och arbetstagar konsulterna regelbundet följer och bevakar företagets ekonomiska ställning och utveckling, granskar, analyserar och tolkar företagets olika rapporter samt granskar rapporternas underlag såsom bokföring, statistik, protokoll, avtal och andra företagshandlingar."

Jag vill fråga utskottsmajoritetens talesman: Hur skall man kunna granska, tolka eller analysera dessa omfattande och viktiga uppgifter utan att redovisnings- och andra företagshandlingar av åberopat slag är uppställda på ett sådant sätt att de kan förstås också av personer som inte har ingående kännedom och kunskaper om företagets redovisningssystem? Där förekommer det ju inte sällan bokföringstekniska spetsfunktigheter av för icke experter delvis obegripligt slag.

De fackliga kraven på särredovisning av koncerninterna leveranser liksom kraven på en från redovisningssynpunkt klarare uppdelning mellan svenskt moderföretag och dess dotterföretag utomlands kan delvis ses mot bakgrunden av de koncentrationstendenser i form av koncernbildningar o. d. som är karakteristiska för utvecklingen inom näringslivet. Marknadsekonomins inneboende centraliseringstendenser gör behovet av en översyn av redovisningssystemet i enlighet med motionärernas förslag än mer angeläget.

Nu kryper utskottsmajoriteten bakom den motivering som förra året föranledde utskottet att lämna motionen utan åtgärd. I utskottsmajoritetens skrivning står bl. a. följande: "Som anfördes förra året har inom justitiedepartementet arbete inletts i syfte att utarbeta särskilda regler beträffande denna fråga. Enligt vad utskottet inhämtat har detta arbete ännu inte avslutats." Jag skulle vilja fråga utskottsmajoritetens talesman: Hur långt har arbetet avancerat? Under den socialdemokratiska regeringen var man beredd att ge denna fråga hög prioritet. Vad händer nu med frågan i det borgerligt styrda justitiedepartementet? Vi har en stark känsla av att det skett en markant sinnesförändring i riktning mot en ljumhet, för att inte säga känslokyla, inför berörda problem efter det

borgerliga regeringstillträdet. Denna känsla kvarstår intill dess herr Olsson i Sundsvall eller någon annan företrädare för borgerligheten i denna kammar förmår övertyga oss om att det pågår verklig aktivitet i kanslihuset i syfte att ta itu med dessa frågor.

Från socialdemokratisk sida vill vi verka för en så öppen, överblickbar och lättförståelig ekonomisk redovisning inom företagen som över huvud taget är möjlig. Därför ansluter vi oss till de tankegångar som framförts i motionen 457 och förordar att de av motionärerna väckta spörsmålen om en mer ändamålsenlig bokföring blir föremål för särskild utredning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottets betänkande nr 19.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! I fjol fattade riksdagen beslut om en ny bokföringslag, vilken trädde i kraft vid årsskiftet. Enligt denna lag är samtliga näringsidkare bokföringsskyldiga med undantag av jordbrukare, för vilka särskilda regler gäller. I samband med beslutet om bokföringslagen fattades även beslut om inrättande av en speciell bokföringsnämnd. Denna trädde i verksamhet redan den 1 juli i fjol. Nämnden är en statlig myndighet som skall fungera som ett expertorgan och bl. a. lämna råd och anvisningar om tillämpningen av den nya bokföringslagen. Bokföringsnämnden avger rekommendationer, baserade på systematiserad redovisningspraxis och på redovisningsteoretiska bedömningar. Den skall även främja utvecklingen av god redovisningssed i företagets bokföring och offentliga redovisning. Bokföringsnämnden består av representanter för statliga organ, LO och TCO, Industriförbundet, Föreningen Auktoriserade revisorer och Revisorssamfundet m. fl. Nämndens sammansättning är sådan att den skall garantera både allsidighet och stor erfarenhet från det redovisningstekniska området.

I lagutskottets betänkande nr 19 behandlas dels förslag om anslag till bokföringsnämnden, dels två socialdemokratiska motioner med krav på utredningar, syftande till ändringar av bokföringslagen. Båda motionerna väcktes strax efter det att den nya bokföringslagen trätt i kraft.

I den ena motionen, nr 457, krävs utredning syftande till lagändring som innebär bestämmelser om särredovisning för olika rörelsegränar och driftställen inom ett företag; det är denna motion som är underlag för reservationen. Den andra motionen, nr 655, innehåller krav på att kulturarbetare skall undantas från bokföringsplikten.

Motsvarande motionsyrkanden förelåg även vid riksdagens behandling i fjol av propositionen med förslag till bokföringslag. Motionerna avslogs då av riksdagen på hemställan av ett enhälligt lagutskott. Motionen med krav på undantag för kulturarbetarna från bokföringsplikten kommer i år från socialdemokrater. I fjol var det motioner av representanter för de tre icke-socialistiska partierna som hade motsvarande yrkande.

Med hänsyn till de motioner som avgivits i år har jag velat nämna något om bokföringsnämndens uppgifter och sammansättning. Jag vill

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

även erinra om att lagutskottet för att ta del av bokföringsnämndens arbete och synpunkter på aktuella frågor, bl. a. de båda motionsyrkandena, har gjort några timmars besök hos nämnden och därvid träffat såväl kanslichefen som ett flertal av nämndens ledamöter.

Vid besöket hos bokföringsnämnden fick utskottet bl. a. en redovisning för de överläggningar som ägt rum mellan nämnden och representanter för kulturarbetarna. Dessa överläggningar har lett till rekommendationer och information som underlättar de konstnärliga och litterära yrkesutövarnas bokföringsarbete. Nu liksom i fjol anser utskottet att undantag från bokföringsplikt för vissa grupper är svår att genomföra på grund av gränsdragningsproblem och behovet av en bokföring som underlag för självdeklarationen. Tack vare att den icke-socialistiska sidan segrade vid fjolårets votering om bokföringslagen slipper näringsidkare göra årsboksslut, om bruttoomsättningen understiger 200 000 kr. och de har färre än två årsanställda. De flesta kulturarbetare torde ingå i den gruppen och tack vare riksdagsbeslutet slippa göra årsboksslut.

I motion nr 457 av herr Sivert Andersson i Stockholm m. fl. framförs önskemål om s. k. diversifierad bokföring i företag, dvs. särredovisning för olika rörelsegrenar och driftställen inom ett företag. Sådan redovisning kan avse omsättning, ekonomiskt resultat, investeringar, antalet anställda m. m.

I fjol avlogs, som jag nämnt, samma yrkande från samma motionär. I år har däremot, som den tidigare talaren angav, lagutskottets socialdemokratiska ledamöter reserverat sig för en mera positiv skrivning och ett tillkännagivande för regeringen. Vi övriga har nu liksom i fjol yrkat avslag på motionen, främst på grund av det arbete som pågår inom justitiedepartementet och den korta tid som bokföringslagen gällt.

Låt mig något erinra om aktiebolagslagens bestämmelser! Enligt denna lag skall aktiebolag i sin offentliga årsredovisning särskilt redovisa av varandra väsentligt oberoende rörelsegrenar. Likaså skall inom en koncern leveranser inom koncernen redovisas offentligt i såväl moderbolag som dotterbolag. Motionärernas motiv för sitt yrkande är att lagen behöver ändras så, att man renodlar de olika enheternas och produktionsgruppernas resultat för att de anställdas inflytande och insyn skall bli effektiva.

Denna fråga behandlades även i propositionen med förslag till bokföringslag. Föredragande statsrådet framhöll då att det är förenat med åtskilliga svårigheter att bygga upp en lagstiftning som innebär att företagen åläggs att differentiera bokföringen på detta sätt, men att man inom justitiedepartementet övervägde dessa frågor. Det skrevs år 1975.

Arbetet med denna fråga har ännu inte avslutats inom justitiedepartementet. Under sådana förhållanden vore det mot praxis i riksdagsarbetet att fatta annat beslut än riksdagen gjorde i fjol, alltså avslag på motionen.

Herr Silfverstrand ifrågasatte arbetets omfattning och inriktning. Jag vill nu bara påminna om att arbetet fortgår och att det handläggs, enligt vad jag inhämtat, av samma tjänstemän i departementet som handlade

detta ärende under den tid då vi hade en socialdemokratisk regering. Med hänsyn till de många och svåra problem som här föreligger får vi räkna med att arbetet kan ta tid.

Jag vill betona att vi alla är överens om att de anställda skall ha medbestämmande och insyn i företagets verksamhet. Inom ramen för medbestämmandelagstiftningen ligger det i båda parternas på arbetsmarknaden intresse att skapa förutsättningar för en från informationssynpunkt ändamålsenlig bokföring. Den bokföring som företaget har kan facket inom ramen för medbestämmandet få rätt att ta del av.

De anställdas möjligheter till insyn i ett företag förutsätter bl. a. att företagets bokföring är ordnad så, att den ger tillgång till ekonomiska fakta om ställningen och utvecklingen både för företaget i dess helhet och för ett driftställe eller en produktionsgrupp, i de fall företagets produktion är differentierad på olika enheter och grupper.

Jag vill erinra om att vid vårt besök hos bokföringsnämnden var det ingen av bokföringsnämndens ledamöter som förordade en sådan lagstiftning som begärts i motionen. Vissa ledamöter i nämnden motsatte sig bestämt lagändring i den riktningen. I stället bör enligt bokföringsnämnden praxis avvaktas. Vi måste komma ihåg att lagen gäller endast sedan årsskiftet.

Egentligen är vi, trots vad herr Silfverstrand sade, rätt överens i utskottet. Reservanterna förordar inte heller lagstiftning, åtminstone inte klart. Men reservanterna vill ge regeringen till känna att den här frågan behöver utredas. Reservanterna anger inga riktlinjer för det utredningsarbete som man talar om. Vi i majoriteten konstaterar nu liksom i fjol att frågan övervägs i justitiedepartementet samt att lagstiftningen är ny och att bokföringsnämndens verksamhet är ny. Både tillämpningen av lagstiftningen och det arbete bokföringsnämnden kommer att utföra bör avvaktas, innan man har tillräckliga motiv för annat än avslag på motionen även i år. Jag är förvånad över att socialdemokraterna har ändrat uppfattning från i fjol då vi, som jag nämnde, enhälligt yrkade avslag på motionen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i betänkandet.

Herr SILFVERSTRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Olsson i Sundsvall uttrycker förvåning över att socialdemokraterna, som han säger, ändrat uppfattning i den här frågan från föregående år till i år. Detta är ett mycket märkligt påstående. Det satt vid förra tillfället en socialdemokratisk regering. Vi var förvissade om att denna fråga skulle ges mycket hög prioritet. Därför kunde vi den gången nöja oss med det besked vi fick, att frågan var föremål för övervägande inom departementet. Nu har det alltså gått ett år, och utskottsmajoriteten använder samma motivering, nämligen att frågan övervägs inom departementet.

Som svar på min konkreta fråga om vad som egentligen händer säger

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

herr Olsson i Sundsvall att det är samma tjänstemän nu i departementet som sysslar med det här ärendet. Då vill jag fråga: Har herr Olsson i Sundsvall och hans vänner i regeringskoalitionen inget politiskt ansvar? Är ni inte beredda att ge några politiska direktiv som påskyndar den här frågans behandling? I vad gäller frågan om lagstiftning är det en riktig iakttagelse som herr Olsson i Sundsvall har gjort, nämligen att man krävde inte direkt – inte heller från de anställdas organisationers sida – någon lagstiftning. Men det viktiga är ju hur förhållandena i företagen upplevs av de anställda. Det är det som är grunden för hur man skall handla. Vi kan väl ändå vara överens om att de förhållanden som nu råder inte är tillfredsställande. De fackliga organisationerna ställer sig helt bakom att dessa frågor närmare utreds och att de får en annan prioritet än de tydligen har i den borgerliga regeringen.

För att konkretisera skulle jag ändå vilja ta upp exemplet med oljebolagen och ställa en direkt fråga till herr Olsson i Sundsvall, en fråga som jag tycker understryker behovet av att man gör en ordentlig utredning. Det finns klara riktlinjer för vad vi menar med en utredning både i reservationen och i de remissyttranden som fanns till propositionen.

Anser herr Olsson i Sundsvall det vara till fyllest från redovisnings-synpunkt att som t. ex. de stora oljebolagen genom bokföringstekniska transaktioner av antytt slag ge en annan bild av en koncerndels ekonomiska resultat än vad den faktiska affärsverksamheten inom vederbörande dotterföretag i Sverige gett upphov till?

Herr OLSSON i Sundsvall (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad beträffar arbetet i departementet så fortgår det. Jag har själv haft kontakt med dem som arbetar med den här frågan – det är samma personer nu som under den förra regeringens tid.

Jag vill betona att det är mycket mer som förenar oss än som splittrar oss i det här fallet. Läser man utskottsbetänkandena från i fjol och i år finner man att det råder stor enighet. Den oenighet som man från socialdemokratiskt håll har lyckats få fram i år gäller mera detaljer, eller är kanske beroende på att man misstror den nya regeringens intresse för den här frågan.

Alla är ense om att det är svårlösta problem. Om herr Silfverstrand inte tror det kan han läsa herr Lidboms proposition om bokföringslagen, där herr Lidbom använde ungefär de orden. Det var därför som det inte kom något förslag i fjol, det var därför frågan behövde bearbetas.

Detta är som sagt svårlösta problem – bl. a. hur man i lagen skall ange kraven på avgränsning mellan olika kostnader. Hur fördelar man t. ex. kostnader för forskning och utvecklingsarbete, PR, företagsledning osv.? Vilka uppgifter ger den mest värdefulla informationen för facket i det här fallet? Det är man heller inte från något håll klar över. Vad beträffar forskning på området så är det – även om inte statsmakterna bedriver sådan forskning – en fråga som intresserar ekonomer av facket i hög grad. Vi får inte i hast driva fram en lagstiftning som kan leda

till svårtillämpade redovisningsbestämmelser. Det skulle mera skada än gagna den här saken.

Vi bör därför – och det finns många fler anledningar – vänta och se vad arbetsgruppen inom justitiedepartementet kommer fram till. Vi bör vänta och se vilka erfarenheter medbestämmandelagen och bokföringslagen kommer att ge på det här området. Och framför allt bör vi avvakta den praxis som kommer att utbildas genom det viktiga arbete som bokföringsnämnden lägger ned på de här frågorna. Jag vill betona för herr Silfverstrand att samtliga representanter i bokföringsnämnden motsatte sig lagstiftning på området.

Med hänsyn till de problem som måste utredas innan man kan införa någon lagstiftning eller på annat sätt lösa de här frågorna står vi fast vid att riksdagen i år liksom i fjol har anledning att avslå motionen.

Sedan ställde herr Silfverstrand en fråga om de multinationella företagen. Jag vill säga att vi från centerns sida i programuttalanden och på annat sätt har klargjort att det måste finnas regler som hindrar dessa företag från att komma undan beskattning i vårt land.

Herr SILFVERSTRAND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det räcker inte med aldrig så välskrivna program där man i den här frågan principiellt kanske uttalar sig ungefär i den riktning som vi gjort från socialdemokraternas sida. Om programmen inte fylls med innehåll och åtföljs av handling är de inte mycket värda.

Herr Olsson i Sundsvall talar här om att det finns mer som förenar än som skiljer oss åt. Låt mig bara understryka var skiljelinjerna går. Herr Olsson i Sundsvall menar – om jag har uppfattat honom riktigt, och det tror jag att jag har – att man kan låta det här arbetet pågå utan att närmare precisera när man är beredd att verkligen sätta i gång med utredningen. Den utredningen skall se till att få fram underlag för ett redovisningssystem som eliminerar alla de brister exempelvis när det gäller de multinationella företagen som herr Olsson erkände finns – om nu centerns uppfattning därvidlag är representativ för den borgerliga regeringen, vilket man verkligen kan undra. Det finns närmast en låtgåmentalitet hos utskottsmajoriteten, medan vi från socialdemokratiskt håll verkligen vill påskynda lösningen av den här frågan. Det är därför vi i vår reservation markerar ett intresse av att omgående få frågorna utredda.

Olägenheterna finns – det bekräftade herr Olsson i Sundsvall, även om det kanske var litet försynt. Det är alltså inte fråga om lagstiftning eller inte. Herr Olsson i Sundsvall vet, och det framgår klart av reservationen, att vi inte kräver någon lagstiftning. Det han säger är alltså en lek med ord. Är förhållandena otillfredsställande vill vi omgående ha en utredning som kan lägga fram förslag om hur vi skall komma till rätta med de missförhållanden som råder.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

Herr OLSSON i Sundsvall (c) kort genmäle:

Herr talman! Den föregående talaren sade att utskottsmajoriteten hade en låtgåmentalitet. Jag vet inte vad han grundar det på. Jag har sagt, och jag kan upprepa det en gång till, att arbetet fortgår. Den socialdemokratiska regeringen satt kvar åtskilliga månader efter det att herr Lidbom hade skrivit propositionen om bokföringslagen – jag har inte räknat efter hur många månader det är, men jag utgår från att det rör sig om minst ett år. Under den tiden hann man inte komma fram till något förslag, i varje fall inte något som var klart att lägga fram för riksdagen – vad jag vet. Jag tror att alla utom socialdemokraterna i utskottet i år var överens om att det här tar sin tid. Det var väl därför som man från socialdemokratiskt håll var nöjd med att frågan utreddes inom departementet i fjol, och man ansåg sig inte då behöva ge regeringen till känna att det hela skulle skyndas på. Det som förvånar oss är att man nu vill göra det.

Samtidigt tycker jag att reservationen inte innehåller särskilt mycket. Den säger inte klart ut i vad mån man vill ha lagstiftning eller inte, den säger inte ut hur utredningen skall bedrivas och den ger inga riktlinjer för direktiv; det anförs bara att det bör ankomma på regeringen att närmare bestämma formerna för utredningens bedrivande osv. – och där tycker jag att jag har stöd för vad jag tidigare har sagt, nämligen att det inte är så mycket som skiljer majoriteten och reservanterna. Jag tror snarare att reservationen är ett uttryck för en vilja hos de socialdemokratiska ledamöterna att markera sig i den här frågan, utan att de i sak egentligen har annan mening än vi alla hade i fjol.

Herr talman! Vi skall väl inte förlänga den här debatten mer. Kvar för oss står att frågan är under utredning, att lagstiftningen i fråga bara har gällt i några månader, att vi har en bokföringsnämnd som har arbetat mindre än ett år och att det finns anledning att avvakta hur lagstiftningen kommer att tillämpas, hur bokföringsnämnden kommer att arbeta och dessutom att avvakta det arbete som sker inom departementet.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Silfverstrand anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr SIVERT ANDERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Motionen 457 tar upp frågan om bokföringslagens anpassning till kraven på de anställdas insyn och inflytande över de ekonomiska förhållandena i framför allt de större företagen.

Vi träffade från löntagarorganisationernas sida år 1975 ett avtal om ekonomiska kommittéer och arbetstagarkonsulter. Avtalet ger de anställda möjlighet att vid företag där företagsnämnd finns inrättad utse ekonomikommitté samt intern arbetstagarkonsult eller extern sådan. Kommittén eller konsulten har rätt till ekonomisk information i företaget. Denna rätt gäller utan inskränkningar och innebär mer konkret tillgång till bl. a. företagets böcker och räkenskaper, ekonomiska rapporter, ana-

lyser, korrespondens, inkomna order, avtal och andra handlingar som är av betydelse för bedömningen av företagets ekonomiska ställning och utveckling. Gäller det koncern eller företag med flera ekonomikommittéer har kommittéerna och eventuell arbetstagarkonsult samtliga rätt till information som gäller såväl arbetsställets/företagets ekonomi som koncernen totalt.

Då kan man kanske undra: Varför behövs det då ytterligare regler i en bokföringslag eller på annat sätt? Ja, det är mot bakgrund av erfarenheterna av arbetet i ekonomikommittéerna och mot bakgrund av de erfarenheter som löntagarkonsulterna gjort som motionen kommit till. Vi anser att de redovisningar som nu föreläggs våra representanter i ekonomikommittéerna, det material och underlag som de får ta ställning till, inte utan omfattande bearbetningar ger den information som vi anser att det finns anledning att kräva för att kunna göra en riktig bedömning av företagets ställning.

I den socialdemokratiska reservationen anförs också att det behöver tillsättas en utredning som gör det möjligt att få fram regler om en särredovisning som direkt kan lämna information om viktiga ekonomiska förhållanden.

Utskottsmajoritetens negativa hållning kan jag inte tolka på annat sätt än så att de borgerliga partierna nu vidhåller den inställning man tidigare ådagalagt till arbetarrörelsens strävan att uppnå demokratiska förhållanden på företagen. Vi minns behandlingen av medbestämmandelagen, som talare från de borgerliga partierna nu står här och skrävlar om. Det var tack vare er insats som den lagen gröptes ur när det gäller möjligheterna att driva de anställdas mening i företagen. Sedan fick vi uppleva hur ni i finansieringsfrågan ställde er vid sidan av löntagarnas bedömningar av hur det skulle gå till och undergrävde lagen även på den punkten.

Vi har i dagarna fått det s. k. klargörandet av medbestämmandelagens ställning kontra den associationsrättsliga lagstiftningen. Det får direkt till följd att det viktiga området företagsledningsfrågor undantas från möjligheten till medbestämmande för de anställda. Vi minns också er inställning när det gällde representationen i länsstyrelserna. Den var inte ägnad att lyfta fram löntagarintressena!

Regeringens uppträdande i den ekonomiska politiken har också totalt undergrävt och raserat plattformen för årets avtalsrörelse. Oviljan – jag kan inte beteckna det på något annat sätt – från de borgerliga partierna att medverka till att skapa bättre möjligheter för det fackliga arbetet och ge större insyn i företagets ekonomiska redovisning är ytterligare ett exempel på ert löntagarfientliga agerande. Det finns många exempel på att regeringen nu för en klart mot löntagarna riktad konfrontationspolitik. Det är det som ligger bakom vår inställning att vi verkligen vill ha en utredning till stånd.

I utskottsmajoritetens skrivning i betänkandet heter det att den år 1975 träffade överenskommelsen mellan SAF, LO och PTK om eko-

Onsdagen den
20 april 1977

Bokföringsnämnden, m. m.

nomikommittéer och arbetstagarkonsulter visar att det är möjligt att nå samförståndslösningar. Ja, hur var det med det egentligen? År 1969 väcktes denna fråga i förhandlingar med Arbetsgivareföreningen. År 1975 lyckades vi träffa en överenskommelse med arbetsgivarna beroende på att lagstiftning hotade, och arbetsgivarsidan accepterade då en uppgörelse med oss på den punkten.

Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! Jag vill erinra om att det är lagutskottets betänkande beträffande bokföringsnämnden och två motioner i anslutning därtill som vi diskuterar och inte de allmänna politiska frågorna från medbestämmande till den ekonomiska politiken, länsstyrelsernas sammansättning osv. Jag har ingenting emot att ha en diskussion om de frågorna – jag kan klart deklarera centerns positiva inställning i inflytandefrågorna nu liksom tidigare – men i dag gäller det den socialdemokratiska reservation som är fogad vid lagutskottets betänkande nr 19.

Kvar står, herr Sivert Andersson, att ingen i utskottet, inte heller socialdemokraterna, i likhet med Sivert Andersson som motionär har förordat en lagstiftning på detta område. Jag undrar därför om Sivert Andersson vill karakterisera även sina partivänner som löntagarfientliga.

När vi i utskottet har hänvisat till vissa samförståndslösningar, bl. a. överenskommelsen 1975 om ekonomikommitté och arbetstagarkonsult, har vi givit ett exempel på hur man utan lagstiftning kan verka för ökat medinflytande, ökad insyn. Med medbestämmandelagen har de möjligheterna ökat avsevärt. Herr Sivert Andersson säger att ekonomikommittéerna har fått den och den erfarenheten av redovisningarna. Men vi får komma ihåg att vi ännu inte har haft något redovisningsår där den nya bokföringslagen har tillämpats och bokföringsnämnden kunnat ge synpunkter eller där man inom ramen för medbestämmandet kunnat påverka redovisningarna. Dessa frågor är nya från i år. All erfarenhet från riksdagsarbetet i övrigt talar för att vi i år inte fattar något beslut i riksdagen utan nu liksom i fjol avslår herr Sivert Anderssons motion om lagstiftning beträffande diversifierad bokföring.

Herr SIVERT ANDERSSON i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Olsson i Sundsvall anser att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet skulle ha en löntagarfientlig inställning bara för att de inte har yrkat bifall till motionen i den meningen att de har krävt lagstiftning. Om så skulle vara fallet skulle även jag som yrkat bifall till reservationen vara löntagarfientlig, och det vore nog svårt t. o. m. för herr Olsson i Sundsvall att påstå det.

Motionen går ju ut på ett krav på utredning, låt vara att det talas om en utredning som leder till lagstiftning. Självfallet anser jag det vara riktigt att vi bara beslutar om en utredning. Vad den leder till får vi se när vi har materialet framme. Vad ni gör är helt enkelt att ni tar

avstånd från tanken att lyfta fram denna utomordentligt viktiga fråga. Från löntagarkåren kan vi inte anse det vara något annat än ett fullföljande av den löntagarfientliga politik som jag har givit exempel på. Det finns gott om exempel att peka på från den tid vi har haft den nya regeringen. Det är inte alls konstigt att jag i det läget anser att jag bör skärpa tonen när det gäller denna typ av frågor.

Ekonomikommittéerna och löntagarkonsulterna har arbetat sedan 1975. De har haft möjligheter att studera utvecklingen under det här första kvartalet. Jag kan försäkra att inte någon av dem som jag har träffat och som sysslat med detta material är nöjd med de redovisningsprinciper som ligger till grund för boksluten ute i företagen. Låt vara att man inte har granskat årsboksluten, men man tittar ju även på de löpande redovisningarna.

Jag anser att detta är viktiga frågor, som man inte kan krypa undan. Man måste här visa vad man har för uppfattning. Bäst gör man det genom att stödja utredningskravet.

Herr OLSSON i Sundsvall (c):

Herr talman! Jag tänker inte fortsätta debatten med det ordval som Sivert Andersson i Stockholm här använt och inte heller med den inriktning han gett debatten när han talar om löntagarfientlighet och annat. Detta är uppenbara överdrifter. I denna fråga är enigheten betydande. Såväl utskottsmajoriteten som reservanterna har uttalat sig klart positivt om värdet av att bokföring och redovisning läggs upp så att de anställdas inflytande och insyn blir reella. Skillnaden i uppfattningen gäller bara hur denna fråga skall hanteras under den närmaste tiden.

Jag vill betona att bokföringsnämndens ledamöter inte har föreslagit någon lagstiftning på området. Om det nu förekommer brister i början av tillämpningen av den nya bokföringslagen bör man undersöka om man kan lösa dessa via den bokföringsnämnd som arbetar och vars sammansättning dels garanterar stor erfarenhet, dels är sådan att representanter för organisationer med olika intressen på området får ge sina synpunkter på frågorna. Vid vårt besök hos bokföringsnämnden fann vi att nämndens samtliga ledamöter aktivt deltar i det arbetet.

Eftersom en grupp i justitiedepartementet arbetar med denna fråga, en grupp som samtliga socialdemokrater här i kammaren när vi i fjol behandlade detta ärende ansåg skulle få fortsätta sitt arbete, och ingen har begärt lagstiftning, inte ens motionären – han backar alltså något från sitt motionsyrkande – har jag svårt att inse att vi på något vis gynnar denna fråga, om vi hanterar den på annat sätt än i fjol. Jag utgår från att utskottsmajoritetens positiva skrivning i ärendet är ett klart uttryck för vår inställning. Jag är övertygad om att de som har att arbeta med dessa frågor tar noggrann del av vad utskottet har uttalat.

Herr talman! Därmed vill jag än en gång yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande nr 19.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
20 april 1977

Preskriptionslag

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Andersson i Södertälje m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Silfverstrand begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 19 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Andersson i Södertälje m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Silfverstrand begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161

Nej – 138

§ 13 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1976/77:23 med anledning av propositionen 1976/77:72 om ändring i jordabalkens regler om inteckning, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Preskriptionslag

Föredrogs lagutskottets betänkande 1976/77:24 med anledning av propositionen 1976/77:5 med förslag till preskriptionslag, m. m.

I propositionen 1976/77:5 hade regeringen (justitiedepartementet) – efter hörande av lagrådet – föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. preskriptionslag,
2. lag om ändring i förordningen (1862:10 s. 1) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer,
3. lag om ändring i föräldrabalken,
4. lag om ändring i förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål,
5. lag om upphävande av lagen (1946:843) om tid för framställande

av anspråk mot löftesman enligt 4 § förordningen den 28 juni 1798 angående vissa omständigheter uti lagsöknings- och utmätningsmål,

6. lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar,

7. lag om ändring i lagen (1942:263) om preskription av rätt till medel som innestå hos offentlig myndighet,

8. lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

9. lag om ändring i vattenlagen (1918:523),

10. lag om ändring i lagen (1931:152) med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens,

11. lag om ändring i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på propositionen 1976/77:5 gav regeringen till känna vad utskottet anfört om att förslag till särskilda preskriptionsregler i konsumentförhållanden borde föreläggas riksdagen.

Reservation hade avgivits av herrar Andersson i Södertälje och Olsson i Timrå, fru Nilsson i Sunne samt herrar Andersson i Gamleby, Gillström Konradsson och Andréasson (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med förklaring att propositionen 1976/77:5 inte kunnat oförändrad bifallas skulle

1. anta förslaget till preskriptionslag med de ändringar reservanterna föreslagit,

2. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar med dels de ändringar reservanterna föreslagit, dels sådan ändring av ingressen till lagförslaget som föranleddes härav,

3. anta de övriga genom propositionen framlagda lagförslagen med den ändringen att lagarnas ikraftträdande skulle bestämmas till den 1 januari 1978.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Tanken på att ersätta 1862 års förordning om preskription av skuld med en ny modern lagstiftning är på intet sätt någon ny tanke. Redan 1951 beslöt justitieministrarna i de nordiska länderna att tillkalla sakkunniga med uppgift att i nordiskt samarbete se över bestämmelserna om preskription.

Efter det att framlagda förslag remissbehandlats och nya initiativ tagits i Nordiska rådet under 1960-talet och i början av 1970-talet samt efter omfattande utredningsarbete i de skilda medlemsländerna kunde den förra svenska regeringen i augusti månad 1976 lägga fram en proposition till riksdagen med förslag till preskriptionslag. Äntligen hade en mer

än hundra år gammal förordning om arbetets till en ny modern lag, som tog hänsyn till den snabba utveckling som ägt rum i vad gäller både produktionsförhållanden och konsumtionsvanor.

Mot bakgrund av det omfattande arbete som bedrivits i Nordiska rådet och dess juridiska utskott fanns välgrundad anledning tro att det nya lagförslaget skulle vinna en bred majoritet i Sveriges riksdag. Det skulle senare under ärendets behandling i lagutskottet visa sig att detta antagande var felaktigt.

Utskottets borgerliga majoritet tycks ha det övergripande målet i sitt arbete att propositioner som framlagts av den förra regeringen skall avslås. Det är inte så lång tid sedan samma majoritet i lagutskottet avstyrkte propositionen om ny konkurslagstiftning. På relativt kort tid har således två propositioner med stark opinion bakom sig från löntagarorganisationer och från stora grupper av konsumenter avslagits av den borgerliga majoriteten. Det är fullt tydligt mot vilka grupper av människor som den nuvarande majoritetspolitiken riktas.

Huvudsyftet med propositionens förslag är att åstadkomma att fordringar avvecklas snabbare än f. n. Detta kommer till uttryck på två sätt: dels föreslås en förkortning av den allmänna preskriptionstiden, dels föreslås en skärpning av reglerna om preskriptionsavbrott.

Enligt huvudregeln skall en fordran preskriberas tre år efter den dag den tidigast kan göras gällande. Tiden skall dock vara tio år för fordran som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, såvida inte fordringen avser ett konsumentköp eller en konsumenttjänst. En tioårig preskriptionstid skall gälla också för fordran som har fastställts genom dom e. d. Propositionens förslag är enligt min uppfattning väl avvägda och anpassade till såväl dagens som morgondagens verklighet.

Propositionen har ägnats en mycket omfattande behandling i lagutskottet. Utskottet har mottagit skrivelser från olika intressegrupper och haft överläggningar med representanter för många organisationer. Under dessa överläggningar har särskilt konsumentombudsmannen och departementets företrädare på ett kraftfullt sätt givit propositionen sitt stöd. När det gäller preskriptionstidens längd tillstyrks förslaget om förkortning från tio till tre år av flera remissinstanser, bl. a. Kommunförbundet, Landstingsförbundet, TCO, SACO/SR, LRF, Föreningen Auktoriserade revisorer, Sveriges domareförbund, statskontoret, televerket, ett antal länsstyrelser och kronofogdemyndigheter. Det är alltså en mycket representativ samling av remissinstanser som tillstyrker detta avgörande förslag i propositionen.

Under utskottsbehandlingen har utskottet haft en delegation som besökt de övriga nordiska länderna, och jag vill gärna ge det erkännandet att detta har varit ett bra initiativ från utskottets sida. Under den rundresan har vi kunnat inhämta att i Norge har man kommit mycket långt med ett lagförslag om förkortning av preskriptionstiden. Där är situationen den att man avser att under hösten detta år lägga fram förslag för stortinget. Man har haft en treårsregel sedan lång tid tillbaka, och

den görs nu till huvudregel i det förslag som regeringen avser att lägga fram.

När vi har lyssnat på uppfattningarna i Danmark och Finland har vi funnit att representanterna för de ländernas justitiedepartement inte har någon principiell invändning mot att det läggs fram nya förslag rörande en avkortad preskriptionstid. Det är bara det att man har haft så stor arbetsbörda att man inte har kunnat prioritera detta lagstifningsärende. Men man följer utvecklingen i Norge och Sverige med mycket stort intresse. Och om vi här i Sverige nu hade kunnat enas om ett gemensamt förslag med stora likheter med det norska, så hade det inneburit ett stort steg mot att äntligen få en gemensam nordisk lagstiftning på detta område. Nu måste jag tyvärr konstatera att med den ståndpunkt som lagutskottets majoritet här har intagit kommer det nordiska samarbetet i denna fråga att försenas avsevärt – och frågan är om vi någonsin kommer fram till en gemensam nordisk lagstiftning.

När man tar del av utskottsmajoritetens skrivning märker man att där reses en rad hinder för bifall till propositionen. För det första tar utskottsmajoriteten inte så allvarligt på företeelsen med dubbelkrav. För det andra hävdar utskottet att konsumenterna inte sparar sina kvitton i tre år; följaktligen avstyrks förslaget, och den tioåriga preskriptionstiden bibehålls t. v. För det tredje anser utskottet att de nuvarande reglerna i stort sett inte har några olägenheter. För det fjärde har utskottet svårt att upptäcka något egentligt behov av en nordisk enhetlighet på detta område.

Vi reser kan inte acceptera dessa hinder. Vi anser att tiden nu är mogen för en helt ny preskriptionslag och att lagreglerna skall vara samlade i en gemensam preskriptionslag. Förslaget om en förkortning av den allmänna preskriptionstiden och en skärpning av reglerna för preskriptionsavbrott innebär betydande fördelar sett från konsumentens synpunkt. Även när det gäller fordringar utanför konsumentområdet är det en fördel att fordringsförhållandena avvecklas inom inte alltför lång tid. Jag vill särskilt framhålla att det är en betydande vinning om man kan ha enhetliga, generella preskriptionsbestämmelser, inte olika bestämmelser för skilda typer av fordringar.

Utskottsmajoritetens skrivning utmynnar i att riksdagen skall ge regeringen till känna att man någon gång i framtiden vill ha ett nytt lagförslag, och framför allt vill man då ha en treårig preskriptionstid för konsumentköp. Ett sådant förslag om särskilda preskriptionsregler i konsumentförhållandena bör, säger utskottsmajoriteten, föreläggas riksdagen senast i samband med att förslag till lagstiftning på grundval av konsumenttjänstutredningens arbete föreläggs riksdagen. Men det finns ingen tidplan för när konsumenttjänstutredningens betänkande kan tänkas föreläggas riksdagen, vilket är en förutsättning för att vi skall kunna få någon liten dellösning på det stora problemet med förkortad preskriptionstid. Och under alla omständigheter innebär utskottsmajoritetens skrivning en stark försening av det lagförslag som vi har längtat efter

i så många år och som så många framstående riksdagsledamöter har lagt ned ett omfattande arbete på i Nordiska rådet. Det arbetet förs nu åt sidan, och vi får se om vi någon gång i framtiden möjligen kan komma tillbaka och göra någonting på detta område. Genom utskottsmajoritetens skrivning har man nu försuttit ett tillfälle att förverkliga ett lagstiftningsförslag som stora grupper av människor står bakom.

I vår reservation har vi särskilt understrukit några punkter, vilka i någon mån skiljer sig från propositionens förslag. För det första gäller det datum för ikraftträdandet. Med hänsyn till den mycket långa tid under vilken vi har behandlat den här propositionen i utskottet anser vi reservanter det motiverat att föreslå ett ikraftträdande från den 1 januari 1978.

Vi stryker för det andra under behovet av information till allmänheten och kräver att de informationsanslag, som justitiedepartementet har, i det här fallet särskilt skall utnyttjas till en kraftfull och omfattande information till alla berörda under den tid som återstår fram till årsskiftet. Vi har också i reservationen – och där är utskottet enigt – tillgodosett ett önskemål från bankerna när det gäller preskription av sådana fordringar.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till detta utskottsbetänkande.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 24 behandlas den förra regeringens förslag till ny preskriptionslag.

Utskottsmajoriteten föreslår, som företrädaren för reservanterna nyss antydde, att riksdagen skall avslå detta förslag och i stället, som också antydde, begära förslag till en begränsad reglering avseende konsumentförhållanden. Jag skall något kommentera utskottets handläggning av ärendet och huvudskälen till utskottets ställningstagande.

Utskottets ställningstagande kan i förstone te sig litet överraskande med hänsyn till att propositionen inte föranlett några motioner. Det är rätt ovanligt att ett utskott avstyrker en proposition utan att detta har yrkats i motioner.

Emellertid har det sedan propositionen hänvisades till utskottet inkommit flera skrivelser från företagarorganisationer, bankföreningar m. fl., i vilka riktats grava anmärkningar mot propositionens förslag. Med anledning härav ordnade utskottet en hearing med företrädare för justitiedepartementet samt myndigheter och organisationer, nämligen konsumentverket, bankinspektionen, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, Götabanken, köplagutredningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges grossistförbund, Sveriges mckanförbund, ASEA och Kooperativa förbundet.

Vi har respekt för det omfattande förarbete som utskottets vice ordförande nyss talade om. Även om det kanske var litet överdrivet att

säga att flera framstående ledamöter av de nordiska parlamenten skulle ha längtat efter en ny preskriptionslag, har vi ändå respekt för det betydande arbete som under ett 25-årigt nordiskt lagstiftningsarbete har skett. Jag kan bl. a. peka på att Nordiska rådet år 1965 utfärdade en rekommendation till de nordiska regeringarna att genomföra en gemensam lagstiftning om preskription av fordringar. Med hänsyn till de allvarliga invändningar som vid nyssnämnda hearing riktades mot förslaget från näringslivet, däribland även från Kooperativa förbundet, fann utskottet det angeläget att från de övriga nordiska länderna inhämta upplysningar och synpunkter på frågan om enhetliga nordiska regler om preskription. Det var en delegation om fem ledamöter som jämte kanslichefen besökte Oslo, Köpenhamn och Helsingfors. Programmet var detsamma på alla tre platserna. Delegationen sammanträffade först med företrädare för vederbörande justitiedepartement och därefter hölls en hearing med företrädare för resp. lands industri, handel och konsumentintressen.

När utskottet nu kommer till den slutsatsen att propositionsförslaget icke kan tillstyrkas har det sålunda skett efter en mycket ingående utskottsbehandling.

De här gällande bestämmelserna är, som Lennart Andersson nyss sade, en förordning från 1862. Man kan säga att bestämmelserna under årens lopp har genomgått vissa ändringar, men ändå är de grundläggande principerna oförändrade sedan förordningens tillkomst. Preskriptionstiden är tio år. Tiden räknas då från fordringens tillkomst. Därvid saknar förfallodagen betydelse för preskriptionstidens beräkning. För preskriptionsavbrott räcker det enligt denna gällande författning med ett formlöst krav eller en muntlig påminnelse. Efter varje sådant avbrott börjar en ny tioårig preskriptionstid löpa. Vid sidan av de allmänna reglerna om preskription som vi nu behandlar finns det emellertid särskilda regler om preskription av fordringar i olika specialförfattningar. Dessa regler avviker i flera hänseenden från bestämmelserna i den här övergripande förordningen.

När det gäller våra nordiska grannländer överensstämmer de finska bestämmelserna med de svenska. I såväl Danmark som Island och Norge har man kortare preskriptionstider för vardagslivets fordringar; i Danmark fem år, Island fyra och Norge tre år. Utgångspunkten är dock inte fordringens tillkomst utan förfallodagen. Preskriptionsavbrott kan ske endast antingen genom att gäldenären erkänner skulden, t. ex. genom att betala amortering eller ränta, eller genom att borgenären inleder rättsligt förfarande. Det förtjänar att påpekas att i begreppet vardagslivets fordringar ingår inte bara konsumentfordringar utan även fordringar mellan näringsidkare och mellan privatpersoner.

I denna proposition föreslås nu en reglering som innebär att samtliga konsumentfordringar skall preskriberas tre år efter den dag då fordringen tidigast kan göras gällande, dvs. i huvudsak tre år efter förfallodagen. Om det däremot har utfärdats ett löpande skuldebrev är preskriptions-

tiden tio år. När det gäller fordringar mellan näringsidkare och privata fordringar är preskriptionstiden tre år om fordringarna är muntliga och tio år om de är skriftliga. Det är riktigt som Lennart Andersson antydde att det är svårt med olika regler i dessa sammanhang, men det är vad propositionen innehåller.

Beträffande avbrott i preskription föreslås i propositionen att de skall kunna ske förutom genom gäldenärens erkännande av skulden endast genom att borgenären inleder ett rättsligt förfarande. Från preskriptionen undantas vidare helt fordran på medel som inestår på bank. På denna punkt har reservanterna gått emot det socialdemokratiska regeringsförslaget, och reservationen innehåller således icke något sådant undantag för bankfordringar.

Som jag tidigare nämnde riktades stark kritik mot förslaget från näringslivets sida. Man vände sig bl. a. mot att muntliga och skriftliga fordringar i förslaget getts olika långa preskriptionstider. Vidare kritiserades den kortare preskriptionstiden, reglerna för preskriptionsavbrott samt avsaknaden av en yttersta preskriptionstid. Och företagarorganisationerna ansåg att förslaget sett som en helhet skulle medföra betydande olägenheter för näringslivet.

Som jag förut nämnde intog även Kooperativa förbundet, som får anses representera såväl näringslivs- som konsumentintressen, en avstyrkande ställning till förslaget. Bankföreningarna och bankinspektionen vände sig emot att förslaget inte skulle omfatta bankfordringar. Endast konsumentverket var positivt vid denna vår hearing. Framför allt ansågs det att förslaget om kort preskriptionstid i konsumentförhållanden innebar betydande fördelar för konsumenterna. Och detta har utskottsmajoriteten accepterat på det sättet att vi, som förut är anmänt, hemställer om ett kommande förslag i fråga om preskription i konsumentförhållanden.

Utskottets majoritet har således konstaterat att de framförda invändningarna mot förslaget är tungt vägande och inte kan fränkännas betydelse.

I den socialdemokratiska reservationen har framförts att eftersom näringslivet både i Danmark och i Norge utan svårigheter kunnat leva med en kortare preskriptionstid borde även det svenska näringslivet kunna göra det. Men när man resonerar så bortser man från det viktiga faktum att dessa regler är gamla i alla nordiska länder och att de i princip förblivit oförändrade under större delen av den tid då handeln och industrin utvecklats och expanderat. En väsentlig ändring av dessa regler måste därför föra med sig ett kraftigt ingrepp i affärs seder, administrativa rutiner m. m. Jag vill också påpeka att vid utskottsdelegationens besök i Köpenhamn framhöll företrädare för det danska näringslivet att redan en sänkning av preskriptionstiden från fem till tre år för danskt näringsliv skulle medföra avsevärda problem. För svenskt vidkommande innebär de föreslagna reglerna en väsentligt större omställning än liknande förslag skulle göra i Danmark.

Härtill kommer, vilket närmare kommer att beröras av senare talare,

att lagförslaget fått en utformning som gör det svårtillämpat, framför allt för småföretagare som inte har tillgång till juridisk expertis och för vilka det alltså finns risk för rättsförlust.

Även när det gäller privatlivets fordringar har utskottet funnit förslaget mindre bra. Att en borgenär skulle behöva vända sig till domstol inom en så relativt kort tid som tre år för att undvika preskription av t. ex. ett handlån kan med hänsyn till släkt- och vänskapsförhållanden många gånger komma att te sig allt annat än tilltalande.

I reservationen har gjorts gällande att nuvarande lagstiftning är föråldrad och i stort behov av modernisering. Jag vill inte bestrida att lagstiftningen kan behöva moderniseras. Det säger sig självt att en mer än hundraårig lag kan behöva ändras. Men enbart det förhållandet att lagen är gammal utgör väl inte något skäl för en genomgripande förändring av gällande system? I detta fall har någon principiell ändring inte skett under lagens bestånd, vilket tyder på att de nuvarande reglerna fungerat tillfredsställande. Någon särskild kritik mot bestämmelserna har inte heller framförts vare sig av organisationer eller i massmedia. Det samma är förhållandet i våra grannländer, något som utskottsdelegationen fick bekräftat under den nordiska resan.

Det enda som under de senaste åren framförts, bl. a. i en kvällstidning, är att det har förekommit dubbelkrav, att konsumenter som betalat en fordran ånyo krävts på samma belopp, ibland sedan en ganska lång tid förflutit. För att få en uppfattning om hur pass frekvent det kan vara med dubbelkrav har utskottet inhämtat upplysningar därom från konsumentverket. Den sammanställning som överlämnats till utskottet ger emellertid inte några belägg för att dubbelkrav skulle utgöra något större problem och att det därför skulle vara oundgängligen nödvändigt med en sänkning av preskriptionstiden. Utskottet har emellertid konstaterat att det måste vara ett allmänt konsumentintresse att konsumentfordringar avvecklas inom en rimlig tid. Enligt utskottets mening är det därför principiellt motiverat med en förkortning av preskriptionstiden. Vi hemställer att regeringen förelägger riksdagen förslag om särskilda preskriptionsregler senast i samband med att förslag till lagstiftning på grundval av konsumenttjänstutredningens arbete föreläggs riksdagen. Vad jag nu har sagt innebär självfallet inte att det skulle vara motiverat med nya, generellt gällande preskriptionsregler. Konsumenternas intressen kan tillgodoses genom särskilda regler. Så har t. ex. skett när det gäller konsumentköplagen och den nya konsumentkreditlag som nu ligger på riksdagens bord. Frågan är i stället om behovet av enhetliga nordiska regler är så stort att man bör införa en lag som innebär betydande nackdelar när det gäller affärlivets och privatlivets fordringar.

Herr talman! Erfarenheterna från utskottsdelegationens resa kan uttryckas så, att man i samtliga länder gärna ser att det införs enhetliga regler på området under förutsättning att övriga länder i sin lagstiftning närmar sig det egna landets bestämmelser.

Något större intresse av att ändra sina egna bestämmelser har inte

framkommit i vare sig Danmark eller Finland. Norge kan inte heller tänka sig att som en kompromiss acceptera den danska preskriptionstiden på fem år.

En femårig preskriptionstid ansåg man vara en "antikvert" ståndpunkt. Det förslag som nu läggs fram i Norge innebär endast en teknisk överarbetning av gällande rätt. Formellt gör man där till huvudregel vad som redan är praxis.

Från de svenska näringslivsorganisationernas sida framhålls att man klarar sig bra med de nuvarande reglerna och att det inte föreligger något behov av enhetliga nordiska regler.

De av mig redovisade omständigheterna har föranlett utskottets majoritet att avstyrka den föreslagna nya preskriptionslagen jämte följdändringar i annan lagstiftning. I stället anser vi att särskilda preskriptionsregler bör utformas för att tillgodose konsumentintressena. Förslag härom bör upprättas av regeringen och föreläggas riksdagen. Vi har ansett att detta bör ske senast i samband med att det framläggs en proposition på grundval av konsumenttjänstutredningens blivande betänkande. Utskottets vice ordförande anlade nyss vissa kritiska synpunkter med anledning av den tidsutdräkt som detta kan föranleda, men mig förefaller det dock rimligt med tanke på det stora utredningsarbete som föregått lagstiftningsförslaget.

Jag skall i varje fall inte just nu ta upp några av de synpunkter som herr Andersson i Södertälje anförde med anledning av att lagutskottet under kort tid har avvisat två propositioner. När det gäller propositioner som ligger kvar efter en tidigare regering är ju alternativet att den nya regeringen återkallar propositionerna. I bägge de fall som togs upp av herr Andersson i Södertälje har vi ansett det riktigare att låta propositionerna bli föremål för riksdagens behandling, även om det, som i detta fall, leder till ett utskottsförslag om avstyrkande.

Herr talman! Med stöd av det anförda ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan i betänkandet nr 24.

Fru NILSSON i Sunne (s):

Herr talman! Det är väl inget tvivel om att det finns en intressekonflikt mellan konsumenter och företagare då det gäller frågan om en förkortning av preskriptionstiden. Det är de vanliga enkla konsumenterna som löper den allra största risken att bli utsatta för dubbelfordringar för sina köp av hushållsartiklar och annan lös egendom eller för ersättning för reparationsarbeten o. d. Det är de vanliga konsumenterna som riskerar att få betala räkningar två gånger, eftersom de som regel inte för ordentliga räkenskaper och vanligen inte sparar sina betalda räkningar i så lång tid som tio år. De har därför stora svårigheter att vid eventuella dubbelkrav kunna visa att en förment skuld verkligen är betald. En så lång tid som tio år öppnar därför möjligheter för mindre nogräknade borgenärer att komma med dubbelfordringar.

Att det verkligen förekommer dubbelfordringar har, som också herr

Svanström nyss sade, konsumentverket verifierat. Även om det angivna antalet fall – något mer än tio per år – som kommer till konsumentverket får anses vara ringa, kan man inte bortse från att många kan bli orättmätigt krävda men betalar utan att vända sig till konsumentverket. Eftersom de inte kan bevisa att de redan tidigare har betalat den förmenta skulden – de kanske f. ö. också kan vara osäkra på det rätta förhållandet – föredrar de att betala utan att krångla. Detta förhållande är självfallet otillfredsställande.

Vid den tidigare nämnda hearing som utskottet hade i samband med utskottsbehandlingen kunde också konsumentombudsmannen vittna om att det finns exempel på att fordringar köps upp i samband med konkurser – en sak som f. ö. också vitsordades av Advokatsamfundets representant vid samma hearing – och att man därefter sätter i gång en inkasso-verksamhet. Det kan då förekomma att vederbörande kräver en konsument efter mycket lång tid från fordringens uppkomst. Då det inte sällan kan antagas att det uppköpta konkursboet haft bristfällig bokföring, kan dubbelfordringar bli ganska vanligt förekommande.

Ett annat väsentligt motiv till en förkortning av preskriptionstiden är dock att den vanliga konsumenten inte skall behöva spara kvitton i tio år för att vara säker på att inte behöva betala en eventuell dubbelfordran. Har man en treårig preskriptionstid, är det inte oöverkomligt att spara kvitton under preskriptionstiden, varigenom man också får en bättre överblick över sina räkenskaper. Att spara kvitton och räkningar under tio år torde däremot för de allra flesta te sig som en alltför stor och betungande apparat.

Utskottet har, som också nämnts under debatten, i samband med behandlingen av detta ärende haft en delegation på studiebesök i de övriga nordiska länderna. Bedömningarna av vad som kom fram vid dessa resor är kanske varierande, men jag vill framhålla att man framför allt i Norge var mycket positiv till en treårig preskriptionstid, eftersom man i praxis tillämpat detta förhållande sedan lång tid tillbaka. Som Lennart Andersson talade om i sitt inlägg har det utarbetats en departementspromemoria i detta ärende, och proposition väntas till stortinget i höst om att treårig preskriptionstid skall bli huvudregel. Såväl i Danmark som i Finland har företrädare för resp. justitiedepartement uppgivit att de inte har några principiella invändningar mot förkortade preskriptionstider, även om man bedömer att frågan i och för sig inte har någon större prioritet. Men om frågan blir föremål för lagstiftning i Sverige och Norge, kommer också Danmark och Finland att aktualisera en liknande lagstiftning.

Det är från konsumenternas synpunkt beklagligt att den borgerliga majoriteten i utskottet inte velat ställa sig bakom förslaget om en ny preskriptionslag, med kortare preskriptionstider. Därmed spolieras återigen ett förslag från Nordiska rådet att på detta område försöka skapa nordisk rättslikhet. Om majoritetsförslaget vinner här i kammaren, spolieras också den möjlighet till förbättrad ställning för enskilda konsumenter gentemot näringsidkare som ett antagande av propositionens för-

slag skulle innebära.

De som vill verka för ett ökat skydd för konsumenterna gör alltså detta bäst genom att rösta med den socialdemokratiska reservationen, som jag härmed också yrkar bifall till.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr OLLÉN (m):

Herr talman! Efter att ha lyssnat på debatten så här långt ställer man sig naturligtvis frågan: Vilka skäl finns för antagandet av en ny preskriptionslagstiftning? Den frågan borde utgöra en naturlig utgångspunkt vid behandlingen av detta ärende. Granskar man de argument som har förts fram av socialdemokraterna finner man i huvudsak fyra.

För det första: Den nuvarande preskriptionslagstiftningen är gammal, den är över 100 år, och behöver därför utbytas mot en nyare lagstiftning.

För det andra: Den nordiska rättslikheten kräver att Sverige antar preskriptionsregler som står i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendationer i denna fråga.

För det tredje: I Sverige har arbetet med ny preskriptionslagstiftning pågått under en lång följd av år, och det måste därför nu vara rimligt att verkligen anta ett förslag till ny preskriptionslag.

Och slutligen för det fjärde: Det finns ett behov utifrån skilda intressen av nya preskriptionstider.

Om man granskar dessa socialdemokratiska argument för en ny preskriptionslagstiftning, vad finner man då? Jo, för det första: Preskriptionslagstiftningen är obestridligen gammal. Men har den därför lett till några praktiska svårigheter? Tillämpningssvårigheter? Nej, några sådana svårigheter har faktiskt inte försports. Inte heller socialdemokraterna har f. ö. hävdats att den nuvarande preskriptionslagstiftningen skulle vara svårtillämpad eller i det dagliga livet skapa problem. Att lagstiftningen är gammal kan, som utskottets ordförande tidigare framhållit, därför inte ensamt utgöra skäl för att byta ut den mot nyare. Tvärtom är det så att just det förhållandet att den tioåriga preskriptionstiden i Sverige gällt under en mycket lång tid har bidragit och bidrar till att den bestämmelsen är en av de mera välkända civilrättsliga principerna.

För det andra: Det är sant att Nordiska rådet antagit rekommendationer om en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning. Men såväl det nordiska som det europeiska samarbetet på detta område har stött på stora svårigheter. Även om vi i Sverige skulle anta förslaget till ny preskriptionslag, skulle någon nordisk rättslikhet därigenom inte uppnås. I förhållande till de övriga ländernas preskriptionslagstiftning skulle betydande skillnader kvarstå. Från nordisk samarbetsynvinkel förefaller det därför mera rimligt att inte nu anta ny preskriptionslag utan låta det nordiska samarbetet på detta område fortsätta för att om det är möjligt i en framtid leda till förslag om en verkligt gemensam preskriptionslagstiftning.

För det tredje: Att det svenska lagstiftningsarbetet med en ny preskriptionslag har pågått under en följd av år skulle kunna vara ett argument för antagandet av det föreliggande förslaget. Emellertid kan man starkt ifrågasätta om inte just det lagstiftningsarbete som förevarit på detta område i vårt land inger betänkligheter mot att anta förslaget. De två förslag till ny preskriptionslagstiftning som hittills remissbehandlats har rönt mycket stark kritik. Propositionen, som ju inte har remissbehandlats, har också den rönt mycket stark kritik. Faktum är att samtliga nya förslag till preskriptionslagstiftning mött en så stark kritik i förhållande till de nu gällande reglerna att det finns all anledning att behålla den preskriptionsförordning som vi f. n. har.

För det fjärde: Något verkligt behov av i grunden förändrade preskriptionsregler har inte framkommit. Det finns inga praktiska olägenheter att tala om med den nuvarande tioåriga preskriptionen. Reglerna för preskriptionsavbrott liksom övriga regler fungerar bra. På ett område kan det dock finnas behov av nya regler, nämligen konsumentområdet. Såsom har framgått av dagens debatt och av utskottsbetänkandet föreslår också utskottsmajoriteten att för konsumentfordringar en kortare preskriptionstid skall införas. Företrädare för konsumentverket har f. ö. förklarat att detta ur verkets synvinkel vore ett godtagbart alternativ.

Utöver de argument för en ny preskriptionslagstiftning som nu har behandlats kan man naturligtvis tänka sig ytterligare ett. Det skulle vara att det förslag som framlagts har så utomordentliga förtjänster och skulle innebära en sådan förbättring av civilrättslagstiftningen i denna del att man helt enkelt inte skulle kunna motstå att anta lagförslaget. Dessvärre förhåller det sig emellertid inte så. Tvärtom har centrala delar i det socialdemokratiska förslaget kritiserats just därför att de kan leda till tolkningssvårigheter och svårigheter i rättstillämpningen. En sådan kritik har riktats mot bl. a. reglerna om utgångspunkten för preskriptionstidens beräkning, formerna för preskriptionsavbrott och gränsdragningen mellan fordringar som preskriberas efter tre och efter tio år. Dessutom har förslaget att lämna bankfordringar utanför preskriptionslagen mött en sådan kritik att även socialdemokraterna har sett sig föranlåtna att föreslå en ändring i propositionen.

Beträffande utgångspunkten för preskriptionstidens beräkning, den dag fordringen tidigast kan göras gällande, kan nämnas att en av landets främsta civilrättsexperter, professor Jan Hellner, vid den hearing utskottet hade uttalade sin tveksamhet beträffande tolkningen av detta stadgande. Naturligtvis inger det starka betänkligheter mot att anta förslaget. Mot den föreslagna utgångspunkten för preskriptionstidens beräkning kan också riktas den invändningen att det i vissa fall kan dröja mycket länge innan preskriptionstiden inträder. Hit hör de fall då parterna har avtalat om en förfallodag som ligger långt fram i tiden. Förslaget i propositionen har därför föranlett lagrådet att föreslå en absolut yttersta preskriptionstid, ett förslag som dock socialdemokraterna ställt sig kallsinniga inför.

Beträffande formerna för preskriptionsavbrott skall blott sägas, att det

krav som ställs i propositionen på att borgenär skall väcka talan mot gäldenären kan leda till stora praktiska svårigheter i umgänget inom affärsvärlden. Man har från näringslivshåll framhållit att det är orimligt att man skall behöva stämma en kund för att kunna göra gällande sin fordran.

När det slutligen gäller frågan om vilka fordringar som skall preskriberas efter tio och vilka som skall preskriberas efter tre år kan man måhända hävda att de gränsdragningsproblem som har skulle uppkomma skulle kunna ge upphov till både intressanta seminarieövningar i civilrätt för de juriststuderande och kanske också en och annan uppsats i ämnet. Samtidigt bör man dock understryka att till någon glädje för dem som skall använda lagstiftningen i sin praktiska verksamhet kan knappast sådana gränsdragningsproblem bli. Vilken rättslig ställning fakturor, orderbekräftelser och andra handlingar har i förhållande till sådana regler kan vara svårt för den enskilde att känna till. Såväl för enskilda personer som för näringsidkare som inte har direkt tillgång till juridisk expertis skulle ett antagande av preskriptionslagförslaget kunna leda till direkta rättsförluster i denna del.

Sammantaget kan man alltså konstatera att de av socialdemokraterna åberopade argumenten för antagandet av en ny preskriptionslag inte kan anses bärkraftiga och att dessutom det förslag som lagts fram är behäftat med så många diskutabla juridiska konstruktioner och sannolikt skulle komma att leda till så betydande tolkningssvårigheter och svårigheter i rättstillämpningen att det knappast kan finnas några rimliga anledningar att anta förslaget.

Herr talman! Utöver vad som nu sagts kan tilläggas följande. Debatten i denna fråga handlar egentligen inte enbart om huruvida en ny preskriptionslag skall antas eller inte. Den handlar också om vad som skall krävas för att förändringar skall göras i civilrättslig lagstiftning, eller för den delen i annan lagstiftning som berör ett stort antal människor. Under senare år har stark kritik riktats mot lagstiftningsarbetet i vårt land. Det har hävdats att för många lagar har producerats, att lagstiftningen varit behäftad med brister i olika avseenden och att lagstiftaren genomgående inte har givit sig tid att genomarbeta nya lagar. Den här kritiken har inte förts fram från något enstaka håll utan från många som är verksamma med praktisk rättstillämpning. Det finns därför all anledning att ta kritiken på allvar. En framstående juristprofessor har uttryckt kritiken på följande sätt: "Klagomål över den ökade *massan* av författningar liksom över hastigt och ofullständigt utarbetade lagtexter och över knapphändiga motiv i de s. k. departementspromemoriorna är emellertid moment som återkommer så ofta i denna debatt att man vågar nämna dem utan att göra sig skyldig till ovederhäftighet."

Också moderata samlingspartiet har i riksdagen vid otaliga tillfällen påtalat riskerna med en lagstiftning som är hafsigt och framforcerad. I det här fallet kan man alltså konstatera att den socialdemokratiska minoriteten, som tidigare i regeringsställning har haft det yttersta ansvaret

för lagstiftningsarbetet, kräver att riksdagen skall anta en ny lag som det inte finns något praktiskt behov av och som har åtskilliga här i debatten och i utskottets betänkande påtalade brister.

Om den allvarligt menade strävan med lagstiftningsarbetet skall vara att undan för undan reformera de delar av lagstiftningen som inte längre svarar mot dagens behov och ersätta dem med en funktionsduglig lagstiftning men i övrigt inte försvåra rättstillämpningen genom att ständigt införa nya regler, om strävan skall vara att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att enskilda medborgare själva skall kunna känna till gällande rättsregler, ja, då är det inte svårt att yrka avslag på den socialdemokratiska propositionen och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

I detta anförande instämde fru Lindquist (m) och fru Håkansson (fp).

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Herr Ollén har inte varit i riksdagen särskilt länge och är också en av kammarens allra yngsta ledamöter, men redan instämmer han i den kör som vi har hört så många gånger tidigare: Det produceras för många nya lagar i Sveriges riksdag, den tidigare socialdemokratiska regeringen har alltid lagt fram dåligt skrivna lagförslag osv.

Herr Ollén utnyttjar sina juridiska kunskaper till att raljera över propositionen, talar med litet förakt i tonen om seminarieövningar och frågar vad man lämpligast skulle kunna använda det här lagförslaget till. Det skulle ha varit mera konstruktivt, om herr Ollén velat begagna sina kunskaper till att tala om, hur man på ett bättre sätt skulle kunna formulera de punkter som han kritiserar i propositionen.

Vidare säger herr Ollén att om vi nu skulle bifalla propositionen skulle det ändå inte bli någon nordisk rättslikhet. Nej, det blir det naturligtvis inte på en gång, men jag har hävdad och hävdar fortfarande att bifaller vi propositionen tar vi ett stort steg i riktning mot en nordisk rättslikhet. Det är ett faktum att Norge i dag i verkligheten har en treårig preskriptionstid och Danmark en femårig. Enligt herr Ollén skall Sverige t. v. behålla en tioårig preskriptionstid. En sådan attityd är inte ägnad att underlätta arbetet på att nå fram till en nordisk rättslikhet.

Herr OLLÉN (m):

Herr talman! Herr Andersson i Södertälje nämnde förut att lagutskottets majoritet också vid ett tidigare tillfälle har avstyrkt en socialdemokratisk proposition. Det är naturligtvis ingen slump att den propositionen i likhet med den här har avstyrkts, utan det sammanhänger med att den borgerliga majoriteten har velat markera att det är betydelsefullt att lagstiftningen blir så klar och redig som möjligt och att man inte i onödan och i hafsiga former framförer ny lagstiftning. Som herr Andersson i Södertälje påpekar – jag framhöll det också tidigare – har mycket stark kritik riktats mot det lagstiftningsarbete vi har haft

i vårt land under senare år. Det innebär inte att alla socialdemokratiska lagförslag skulle vara dåliga, men tillräckligt många har varit det för att det skall finnas anledning att avslå en och annan socialdemokratisk proposition i den här riktningen.

När det sedan gäller frågorna om nordisk rättslikhet och om vad man skall göra med preskriptionsreglerna i framtiden vill jag till en början understryka att även om vi hade antagit det här förslaget, hade vi haft en mängd olika preskriptionsregler på olika områden. Vi hade alltså inte haft någon enhetlig preskriptionslagstiftning.

Ett arbete i riktning mot att få en sådan enhetlig preskriptionslagstiftning skulle jag inte för min del motsätta mig eller avvisa. Det är väl möjligt att just avslaget på den här propositionen kan vara en start för ett sådant nytt arbete. Det faller ju mycket väl samman med utskottets krav på kortare preskriptionstid i konsumentförhållanden.

I övrigt noterar jag när det gäller det nordiska samarbetet på det här området att vi inte rimligen skulle ha kunnat få en gemensam nordisk lagstiftning, även om vi hade antagit detta förslag. Men genom att avslå det öppnar vi ju även på det området möjligheter att i framtiden måhända skapa just den gemensamma preskriptionslagstiftning som vi naturligtvis i och för sig skulle hälsa med tillfredsställelse.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Herr talman! Herr Ollén talar om någon gång i framtiden, och sedan inför han reservationen "måhända". Det visar ju hur osäker han ändå är om hur man i framtiden skall lyckas klara detta.

I mitt huvudanförande talade jag om att den borgerliga majoriteten i utskottet tidigare har avvisat en proposition om konkurslagstiftningen och i dag avvisar detta förslag. Det skall vägas mot de fördelar som hade följt med att kunna genomföra dessa två lagsförslag vid de tidpunkter som den socialdemokratiska regeringen har föreslagit. I stället skall vi nu vänta på att i en oviss framtid herr Ollén och andra kan komma med några lagförslag, för att se vilka lösningar det innebär.

Herr OLLÉN (m):

Herr talman! Vi skall väl nu inte återuppta en debatt om konkurrenslagförslaget. Jag vill bara säga att det var ett utomordentligt exempel på en lagstiftning som var framforcerad och onödig i det läget.

När det sedan gäller vad som skall komma i framtiden på detta område kan jag naturligtvis inte med bestämdhet säga någonting om när man exempelvis i Norden skulle kunna få en gemensam lagstiftning. Det får ju framtiden utvisa. På den punkten vore det orimligt av mig att lova något.

En sak kan jag däremot säga med bestämdhet, och det är att toge man detta förslag i dag, så skulle man ha skapat regler som i många avseenden innebär olägenheter – och dessutom inte ha fått någon nordisk rättslikhet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Andersson i Södertälje m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Södertälje begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 24 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Andersson i Södertälje m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Andersson i Södertälje begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160
Nej - 140
Avstår - 1

§ 15 Föredrogs kulturutskottets betänkande 1976/77:36 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till filmstöd jämte motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Filmstöd

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under punkten B 19 (s. 64-68) föreslagit riksdagen dels att godkänna att skyldigheten för Stiftelsen Svenska filminstitutet att lämna bidrag till driftkostnaderna för dramatiska institutet upphörde fr. o. m. budgetåret 1977/78, dels att till Filmstöd för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 8 102 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:481 av fru Theorin (s) och herr Björk i Gävle (c), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde att hela ansvaret för barnfilmfrågorna lades på barnfilmrådet, samt

1976/77:1134 av herr Palm m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände att skyldigheten för Stiftelsen Svenska filminstitutet att lämna bidrag till driftkostnaderna för dramatiska institutet upphörde fr. o. m. budgetåret 1977/78,

Onsdagen den
20 april 1977

Filmstöd

2. att riksdagen till Filmstöd för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 8 102 000 kr.,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:481,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1134.

Reservation hade avgivits av herrar Andersson i Lycksele, Leander och Green, fru Johansson i Uddevalla samt herrar Sörenson, Alsén och Bladh (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med anledning av motionen 1976/77:481 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om barnfilmområdet och om behovet av en parlamentarisk utredning om den statliga filmpolitiken i dess helhet.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av fru Diesen (m) och herr Ahlmark i Uppsala (m).

Herr GREEN (s):

Herr talman! Kulturpolitik bör, som jag ser det, ha två syften. Dels skall kulturpolitik skapa förutsättningar för delaktighet och valfrihet i kulturlivet i ett brett perspektiv för alla medborgare och inte bara för en relativt begränsad, privilegierad grupp, dels skall kulturpolitik ingå i och inte avgränsas från andra delar av vårt samhällsliv.

Den nya kulturpolitiken vill klargöra att det föreligger ett direkt samband mellan kulturpolitik och politiska värderingar och samhällets ekonomiska och sociala struktur. Detta innebär att kulturpolitik under gynnsamma betingelser kan medverka till att människor ifrågasätter det vedertagna och kritiserar och angriper fördomar. Kulturpolitik kan stimulera till debatt och i bästa fall visa på nya möjligheter för mänsklig samlevnad och utveckling.

Och jag ser i filmen ett ypperligt instrument i vårt arbete mot de här högt uppställda målen. Filmen, och då kanske främst barnfilmen, utgör ett viktigt område inom det samlade kulturutbudet av flera skäl. Jag vill nämna tre.

För det första: Filmen har en stor publik i jämförelse med övrig verksamhet inom det traditionella kulturområdet.

För det andra innebär kontakten med filmen för många människor det första och kanske också det enda mötet med kulturliv i en något snäv bemärkelse. Läger vi därtill att filmpubliken i mycket hög grad domineras av barn och unga människor blir vårt ansvar inte mindre.

För det tredje: Filmen är den konstart, fortfarande i traditionell mening, som är minst belastad av etiketten finkultur. Man går på bio oavsett var man befinner sig på den sociala och ekonomiska rangskalan.

I filmutredningens betänkande och i 1975 års kulturproposition underströks med kraft filmens betydelse som kulturpolitiskt instrument. I konsekvens härmed föreslogs också ökade statliga insatser på filmområdet – insatser som skulle ses som komplement till gällande filmavtal,

vilket löper fram till 1983 och i vilket Filminstitutet i dag spelar en huvudroll. Vari Filminstitutets uppgifter består framgår klart av det betänkande vi nu behandlar.

Dåvarande statsrådet lade särskild vikt vid en förstärkning av insatserna på barnfilmområdet, vilket resulterade i att barnfilmrådet tillsattes i juli 1975. Rådet skulle fungera som ett övergripande centralt organ på hela barnfilmområdet och vara sammansatt av människor med erfarenhet från barn- och ungdomsverksamhet, från filmarbete och från kommunal verksamhet. Rådet skulle ses som det statliga organet för barnfilmfrågor och stödja lokala initiativ och samla och föra vidare kunskande.

Barnfilmrådet, som från början provisoriskt knöts till Svenska filminstitutet i avvaktan på departementets barnkulturgrupps arbete, har bl. a. påbörjat den av den dåvarande regeringen ålagda försöksverksamheten tillsammans med kommuner och organisationer – en verksamhet som vi måste betrakta som synnerligen angelägen, bl. a. därför att barnfilmen inte ingår i gällande filmavtal.

Näväl, det visade sig att kopplingen till Filminstitutet inte fungerade tillfredsställande, varför departementschefen ett år senare, dvs. i juli 1976, överförde barnfilmrådet till statens ungdomsråd. I vår reservation förutsätts att departementet ägnar barnfilmrådet ingående uppmärksamhet och att regeringen återkommer till riksdagen med förslag i frågan. En självklar utgångspunkt måste då vara att rådet ges möjligheter att fungera i enlighet med vad riksdagen tidigare har uttalat, alltså i kulturpropositionen 1975:20.

Vid behandlingen av frågan om filmstöd kunde utskottet konstatera att det utöver barnfilmen också förelåg andra problem inom filmområdet, t. ex. de fria filmarnas situation.

Otillfredsställande är också att de filmpolitiska frågorna, beroende på filmavtalet, inte blir föremål för någon genomgripande bedömning i samband med den nyligen genomförda reformeringen inom kulturområdet. Statens kulturråd anser det också vara en brist att den här viktiga sektorn inom kulturområdet ligger helt utanför rådets verksamhetsområde.

Det finns alltså, herr talman, starka skäl som talar för en översyn av filmavtalet, som om det inte förnyas måste sägas upp redan 1981. Och eftersom vi reserverar betraktar filmpolitiken som synnerligen angelägen anser vi att översynen bör ske genom en parlamentarisk utredning, vilket också riksdagen bör ge regeringen till känna.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Utskottsskrivningen kring anslagsposten Filmstöd är kort, bara två sidor. Det beror ingalunda på bristande intresse från utskottets sida. Tvärtom har ledamöterna alltid ägnat filmfrågorna stor uppmärksamhet och verkligen lagt ned tid på att sätta sig in i frågeställningarna.

Till betänkandet är fogad en reservation av socialdemokraterna. Reservationen till trots råder det egentligen stor enighet inom utskottet.

När meningarna går isär rör det sig bara om nyanser. Jag vill gärna passa på tillfället att säga att jag helt kan instämma i det herr Green sade inledningsvis.

Vad gäller barnfilmområdet finner utskottet i sin helhet det beklagligt att de statliga insatserna i dag är splittrade på å ena sidan Filminstitutet och å andra sidan barnfilmrådet. I år utgår 920 000 kr. för ändamålet, och drygt hälften går till barnfilmrådet via statens ungdomsråd och knappt hälften till Filminstitutet.

Den här splittringen är inte tillfredsställande, som också herr Green framhöll. Den s. k. barnkulturgruppens arbete skall enligt uppgifter avslutas längre fram i vår. Det är utskottsledamöternas förhoppning att man då skall få underlag för en samordning av de statliga insatserna på just barnfilmområdet. Utskottsmajoriteten förutsätter att departementet ägnar frågan "ingående uppmärksamhet och tar de initiativ som erfordras". Reservanterna förutsätter att departementet ägnar frågan "ingående uppmärksamhet och att regeringen återkommer till riksdagen med förslag". Man behöver möjligen ett förstoringsglas för att se skillnaden i de två formuleringarna.

I reservationen finns emellertid ett andra avsnitt. I det uttalar reservanterna att det behövs en ny parlamentarisk utredning om den statliga filmpolitiken i dess helhet.

Detta önskemål bygger inte på något motionsyrkande. Det förhåller sig så att utskottet under sin behandling av avsnittet Filmstöd i budgetpropositionen uppmärksammade att det finns en hel del problem förknippade med den svenska filmpolitiken. Ja, det var ingen ny upptäckt. Som jag påpekade inledningsvis har utskottet alltid ägnat filmfrågorna stor uppmärksamhet och stort intresse.

Jag vill här gärna göra ett påpekande. Tillkomsten av 1963 års avtal mellan staten och filmbranschen och den i samband därmed grundade stiftelsen Svenska filminstitutet har varit av mycket stor betydelse i svensk kulturpolitik. Den produktion av seriös spelfilm som ägt rum i Sverige sedan dess hade inte varit möjlig utan denna filmreform. Svensk film har fått och behållit ett gott internationellt anseende. Den svenska filmpolitiken har väckt uppmärksamhet i många andra länder – ungefär på samma sätt som vårt system med biblioteksersättning till författarna. På båda dessa områden har Sverige varit något av ett föregångsland.

1963 års filmavtal tvingades ytterst fram av den kris filmproduktionen hamnade i vid televisionens genombrott. Det är därför av desto större värde att vi numera har också ett avtal mellan Sveriges Radio och Filminstitutet som möjliggör ytterligare produktion av kvalitetsfilm i icke ringa omfattning. Det nu gällande avtalet mellan Filminstitutet och Sveriges Radio gäller t. o. m. halvårsskiftet 1980, och det har stor kulturpolitisk betydelse.

Det är närmast en självklarhet att sådana filmpolitiska åtgärder som det här är fråga om också får en del icke önskade eller icke förutsedda bieffekter.

Utskottet liksom reservanterna pekar på några av dem i sina skrivelser. De s. k. fria filmarna har kommit i ett mellanläge och har svårt att finna uppdragsgivare. De filmpolitiska frågorna har hamnat vid sidan om 1970-talets mera allmänna kulturpolitiska ställningstaganden och reformer. Det var naturligt att Filminstitutet under 1960-talet fick mycket vittomfattande arbetsuppgifter. De har därefter vuxit undan för undan. Men i dag framstår det som tveksamt om landets största filmproducent också skall ha betydelse vid fördelningen av bidrag till andra producenter och dessutom vara huvudman för dokumentation, arkivering och information etc. inom sitt verksamhetsområde. Det kan verkligen diskuteras om det en gång oundgängliga Filminstitutet i dag inte fått en alltför dominerande roll inom det svenska filmområdet.

Avtalet mellan staten och filmbranschen går, som herr Green påpekade, ut år 1983 och skall sägas upp senast 1981 om det inte skall löpa vidare. Utskottets socialdemokrater är av den uppfattningen att vi redan nu av regeringen bör beställa en parlamentariskt sammansatt ny filmutredning.

Utskottets majoritet har i stort sett samma syn på den aktuella situationen, men vi vill inte beställa en ny filmutredning. Den tidigare genomförda utredningen ligger inte så långt tillbaka i tiden. Dess betänkande är ännu inte täckt av mögel. Där finns mycket av faktiska uppgifter och kartläggningar som fortfarande har relevans. Vad som har hänt under den tid filmavtalet och Filminstitutet har existerat är väl dokumenterat, och en stor fond av erfarenheter ligger tillgänglig för nya överväganden och nya ställningstaganden.

Vi menar därmed att det inte alls är klart att vi behöver en ny parlamentarisk utredning. Det kan räcka med en enklare och snabbare genomförd översyn. Och vi menar att det ankommer på regeringen att ta ställning i den saken.

Också i denna fråga rör det sig om en mycket ringa skillnad mellan reservanternas och utskottsmajoritetens värderingar och önskemål. Antingen riksdagen följer utskottsmajoritetens eller reservanternas förslag innebär det att riksdagen uttalar sig för behovet av en översyn, granskning och utvärdering av den svenska filmpolitiken. Enligt min mening är detta ett viktigt kulturpolitiskt beslut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr GREEN (s) kort genmäle:

Herr talman! Skillnaden mellan majoritetsskrivningen och reservationen är att den borgerliga majoriteten vill frånta riksdagen ett direkt inflytande och också ett direkt avgörande över vilken form en sådan översyn skulle ha. Jag kan inte betrakta det som enbart en nyansskillnad. Dessutom skulle, herr Sundman, en översyn tidsmässigt ligga rätt till nu med tanke på en eventuell uppsägning av filmavtalet 1981, då riksdagen kanske tvingas fatta ett beslut redan 1980. Jag kan alltså inte se att skillnaden enbart består av nyanser.

Herr SUNDMAN (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad gäller tidsfaktorn är herr Green och jag helt överens. Jag bedömer skillnaden i vår syn på en utredning som en fråga om nyanser. Herr Green delar inte den uppfattningen. Jag vidhåller, herr talman, att det är en fråga om nyanser.

Herr PALM (s):

Herr talman! Statsminister Fällidin förklarade i ett tal den 26 november förra året att "den nya regeringen kommer att verka för en successiv ökning av de ekonomiska resurserna i kulturlivet". Den deklarationen har inte följts av så särdeles imponerande insatser – i varje fall inte på filmens område. Vi väntar fortfarande på att även dessa löften skall infrias.

I motionen 1976/77:1134 har några av oss socialdemokrater begärt att det görs en uppräknig av anslagen till Svenska filminstitutet dels för att på ett tillfredsställande sätt upprätthålla samarbetet om filmproduktion med Sveriges Radio, dels för att möjliggöra att äldre svensk film skall kunna bevaras för framtiden. Nu begärs i den socialdemokratiska reservationen att en ny filmutredning skall tillsättas. Det är en tanke som jag ansluter mig till.

Jag har lyssnat med stort intresse på meningsutbytet mellan herr Sundman och herr Green. Jag håller med min partivän herr Green när han säger att det handlar om stora kulturpolitiska frågor, och jag ställer mig mycket skeptisk till herr Sundmans tanke på ett slags enklare översyn i största allmänhet. Det är av stort intresse för oss parlamentariker att vi, med de erfarenheter vi har gjort på detta område, får insyn i vad som sker. Jag vill emellertid understryka att om regeringen vill driva en kraftfull filmpolitik finns det f. n. en hel del material på bordet. Det är riktigt som har sagts att en filmutredning avslutades 1973. Ur den skulle man kunna plocka bitar samtidigt som det bedrivs utredningsarbete på något längre sikt. Det är ytterst en fråga om politisk vilja. Det vore en olycka om man skulle ta en ny utredning som intäkt för att fördröja reformarbetet på filmens område. Det är väl ingen av oss som vill ha en sådan utveckling.

Det väsentligaste är att det kulturella reformarbete som inleddes av den socialdemokratiska regeringen inte avstannar.

Vi som satt i sex år med arbetet i filmutredningen var helt överens om att den svenska filmproduktionen måste stimuleras för att garantera ett så mångsidigt utbud som möjligt. Visst låg tanken på en socialisering av hela eller delar av branschen mycket nära, men det gick vi inte in på – vi sökte andra lösningar.

Det talades om kris. Det var inte varvskris, det var inte stålkris och det var inte tekokris – den gången talade branschens företrädare om filmkrisen, bl. a. som en följd av konkurrensen från TV.

Filmutredningen hade som en av sina huvudsakliga ambitioner att motverka en monopolistisk utveckling och garantera ett mångsidigt ut-

bud. Mot den bakgrunden föreslog vi olika åtgärder, men när filmutredningens slutbetänkande låg i korrektur stod Dagens Nyheters företagsledning i draperierna och väntade. Man anade en ljusnande framtid, och Dagens Nyheter köpte Svensk Filmindustri. Det är svårt att tänka sig att drivkraften för den ekonomiska ledningen för Dagens Nyheter var att främja konkurrensen och ett mångsidigare kulturutbud. Säkert hade man helt andra skäl, och allt detta skedde utan att utredningen varit underrättad om dessa planer. Men så här fungerar nu kulturkommersialismen, och så här kan det gå när man gör affärer i kultur.

Tyvännär hann inte den socialdemokratiska regeringen förverkliga så mycket av utredningens olika förslag, men jag vill rikta uppmärksamheten på en mycket viktig åtgärd som genomfördes på socialdemokratiskt initiativ. Det gäller avtalet mellan Svenska filminstitutet och Sveriges Radio, som det här erinrats om tidigare. Detta kom på ett radikalt sätt att förändra klimatet för den svenska filmbranschen. Detta är något betydligt positivare ur filmens synpunkt än de privatkapitalistiska monopolsträvanden som praktiseras av det nyss nämnda storföretaget.

Förslaget om ett samarbete mellan Svenska filminstitutet och Sveriges Radio var en av de mest betydelsefulla frågor som fördes fram av utredningen.

Man frågar sig i detta läge: Vad gör nu den borgerliga regeringen? Jo, den fryser anslagen till Filminstitutet. Den minskar möjligheterna att ta vara på gammal film som snabbt riskerar att förstöras. Den vill att vi skall förlita oss på osäkra lotterimedel för att finansiera den här verksamheten. Detta stämmer ganska illa med statsminister Fälldins uttalande i det föredrag i höstas som jag hänvisat till.

Utöver det förslag jag redan nämnt vill jag påminna om ytterligare några uppslag som fördes fram av filmutredningen för att förbättra förhållandena på detta område.

Vi föreslog bl. a. inrättande av samhällsstödda biografier för visning av kvalitetsfilm. Tanken på lokala programråd lanserades.

På barnfilmområdet föreslogs att statliga produktionslån skulle utgå under tre år. Utredningen föreslog statliga lån för dubbing av importerad film. Vidare föreslog vi statliga intäktsgarantier under fem år för matinévisningar. Dessutom föreslogs en vidgad verksamhet för granskning av barnfilm samt ökad information om barnfilm.

Vi begärde ökade insatser för att förbättra undervisningen om film och TV i såväl grundskolan och gymnasieskolan som folkbildningsverksamheten, där utbildningen på detta område skulle förbättras.

Filmarkivens problem skulle utredas och anslag till filmvetenskap beviljas.

För att möjliggöra en ökad produktion av kortfilm skulle statsbidrag beviljas under fem år. Förslag om upprättande av regionala filmverkstäder på sju platser i landet framfördes. Detta förslag framfördes i avsikten att filmen förhoppningsvis skulle kunna tillföras nya talanger. Filmverkstäderna skulle drivas i samarbete med Sveriges Radio.

Talfilmen skulle uppmärksammas bl. a. genom att en särskild filmkopiebank upprättades.

Biografverksamheten skulle förankras i kommunernas kulturliv. Fraktstöd skulle utgå för värdefull film.

Vi föreslog ett successivt stöd till Filminstitutet för att institutet skulle kunna fullfölja och bygga ut sin verksamhet för filmlivet. Denna uppfattning delar jag alltså fullt ut med hänsyn till den utveckling som sker inom den kommersiella kultursektorn.

Jag har redan erinrat om att utredningen förde fram frågan om samarbete mellan Sveriges Radio och Filminstitutet för att främja en ökad svensk filmproduktion. På detta område föreslog utredningen dessutom bl. a. att Sveriges Radio bör lägga ut beställningar hos svenska filmproducenter för en ökad sändningstid av minst 100 timmar.

Alla dessa förslag ger ett gott underlag för en praktisk politik på filmens område. Men, herr talman, jag finner i likhet med de socialdemokratiska reservanterna i kulturutskottet att det kan vara motiverat att den stalliga filmpolitiken och erfarenheterna av olika insatser på nytt blir föremål för analys och utredning. Några skäl kan nämnas:

Sedan filmutredningen lämnade sina första delbetänkanden har nya grepp tagits bl. a. genom tillkomsten av s. k. kvalitetsbiografer. Ett samarbetsavtal mellan Sveriges Radio och Svenska filminstitutet har upprättats och tillämpats. Erfarenheterna av dessa insatser borde utvärderas.

Det pågår alltid diskussion om huruvida filmutbudet har förbättrats. En förbättring av filmproduktion och distribution var ju en gång motivet för att vuxencensuren för biografilm skulle avskaffas.

Filmcensurutredningens betänkande har nu legat i tio år i kanslihuset. För några år sedan begärdes upprepade gånger av den dåvarande borgerliga oppositionen att filmcensuren skulle avskaffas. I dag har vi en folkpartistisk utbildningsminister, som – mot många av sina uppdragsgivares förväntningar – inte aktualiserat denna fråga. Jag förstår både de nuvarande och de tidigare problemen så länge filmutbudet ser ut som det gör.

Kräver vi filmcensuren avskaffande måste vi vara beredda att betala ett pris för det. Enligt min mening krävs därför betydligt kraftfullare insatser från samhällets sida på filmens område innan man bör vidta en sådan åtgärd. Här vågar jag påstå att jag talar mot bakgrunden av många års erfarenheter.

De föreslagna åtgärderna beträffande filmundervisningen i skolorna tycks hittills inte ha givit så stora resultat. Den intressanta frågan hur filmutbudet marknadsförs har inte heller blivit föremål för någon analys. Filmens påverkan på sin publik är också en mycket angelägen fråga.

Tanken på att skapa filmverkstäder på sju platser i Sverige – för att stimulera produktionen av god kortfilm – har hittills endast resulterat i tillkomsten av en s. k. work-shop. Möjligheterna att starta sådana filmverkstäder har nu ökat starkt sedan Sveriges Radios regionalradio blivit verklighet.

Lägger man här till att filmavtalet löper ut 1983, talar även detta för att en ny filmutredning fick analysera dessa frågor. Mot denna bakgrund blir det möjligt att ta ställning till frågan om vi skall fortsätta på den hittillsvarande vägen, som i många avseenden varit banbrytande och tilldragit sig stort intresse även utanför vårt lands gränser. Jag uppskattar herr Sundmans positiva uttalande om Filminstitutets stora roll för denna kultursektor.

Herr talman! Socialdemokratin varnar ständigt för de faror som följer med kulturlivets kommersialisering. Vi har gjort det i vårt eget land och vi har gjort det på det nordiska planet. Att kartlägga dessa frågor är en stor uppgift. Därför har man valt att angripa dessa frågor inom olika delområden. Filmen är ett sådant område.

Enligt min mening bör en sådan utredning, om den kommer till stånd, i sitt arbete knyta an till vad den tidigare filmutredningen framhöll i avsnittet *Filmen och samhället*. Jag citerar:

”Samhällets stöd till filmen fördelas med selektiva metoder, efter redovisade principer, med syfte att stimulera till en mångfald konstnärliga och ekonomiska insatser och nyskapande på filmens område. 70-talets filmpolitik knyts först och främst till filmen som en del av kulturområdet, inte den kommersiella filmbranschen eller en viss branschstruktur.”

Även om jag inte är helt nöjd med behandlingen av min och mina partivänners motion, har jag i detta sammanhang, herr talman, inget annat yrkande än det som anges i den socialdemokratiska reservationen.

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! För säkerhets skull vill jag bara betona att jag inte sade att det var erforderligt med en enkel översyn. Jag framhöll att det kunde räcka med en enklare och snabbare genomförd översyn och att det ankommer på regeringen att göra den avvägningen.

Sedan vill jag tacka herr Palm. Jag vet sedan gammalt att vi har mycket sammanfallande synpunkter på filmpolitiska frågor. Jag vill tacka honom för den katalog över goda förslag från den gamla filmutredningen som han presenterade här. Men, herr Palm, jag tycker att det är väl mycket begärt att den nya regeringen redan i sin första budgetproposition skall genomföra alla de filmreformer som socialdemokraterna försummat att genomföra under en följd av år.

Herr PALM (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har inte försummat någonting, herr Sundman, men vi fick tyvärr inte tid på oss att fullfölja jobbet. Vi var i gång på det här området, och vad jag ville säga med mitt lilla anförande var att jag hoppas att man fortsätter de initiativ som den socialdemokratiska regeringen började med.

När det talas om utredning eller inte utredning så vill jag erinra om att de stora problem vi mötte på pressens område föranledde tre rejäla parlamentariska utredningar innan vi någorlunda fann formen för det

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Bidrag till regionala museer

framtida presstödet.

Det är riktigt som herr Sundman säger, att han och jag i långa stycken är överens i våra bedömningar. Men jag är inte alls säker på att dessa bedömningar delas av de övriga politiska grupperingarna och intressena som finns inom herr Sundmans politiska revir.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Andersson i Lycksele m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Green begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 2 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Green begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 136
Avstår - 1

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

§ 16 Föredrogs kulturutskottets betänkande 1976/77:37 med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till regionala museer m. m. jämte motioner.

Punkten 1

Bidrag till regionala museer

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Efter alla år som frågan om statsbidraget till

länsmuseumverksamheten stötts och blötts är det glädjande att riksdagen i dag om några minuter kommer att fatta beslut om att införa ett nytt statsbidragssystem. Det statliga stöd som funnits hittills har varit avsett för avlöningar inom landsantikvarieorganisationen, och det är en ordning som i synnerhet efter omorganisationen av den regionala kulturminnesvården inte längre är ändamålsenlig. Något museistöd har det egentligen inte varit.

Det stöd till regional museumverksamhet som nu införs fr. o. m. det kommande budgetåret bör ses som ett betydelsefullt led i en kulturpolitik inriktad på det decentraliseringsmål riksdagen lade fast i beslutet för några år sedan om den framtida kulturpolitiken. Från centerns sida ser vi det som angeläget att ge den kvalificerade och goda museumverksamhet som bedrivs på många håll i landet möjligheter att utvecklas, och vi har aktivt drivit på i riksdagsarbetet för att åstadkomma ett statligt stöd till denna verksamhet. De tunga centrala riksinstitutionerna här i Stockholm är långt ifrån alltid den givna utgångspunkten när det gäller att på bästa sätt dokumentera människors livsmiljöer och aktivt följa skendet i vårt kulturliv och samhällsliv. Det växande intresset för närmiljö och för sammanhang och kulturliv i det lokala och regionala perspektivet bör tas till vara också på museiområdet. Den länsmuseumverksamheten kan och bör här spela en viktig roll.

Det nya regionala museistödet skall enligt min mening ses som ett instrument för decentralisering i två väsentliga avseenden. För det första är det fråga om att medvetet stödja uppbyggnaden av museiresurser ute i landet på regional nivå och med ett regionalt ansvarstagande. För det andra innebär de växande krav som ställs på länsmuseumerna, inte minst inom kulturminnesvården, att ambitionsnivån måste sättas högt när det gäller att täcka in hela länen i verksamheten och nå ut till och samarbeta med de enskilda kommunerna, hembygdsrörelsen, andra organisationer och den breda allmänheten. Länsmuseumerna måste känna som sin uppgift att vara museer för hela länen, inte bara för värdkommunen och dess omgivningar.

Att det tagit tid att komma fram till en lösning i statsbidragsfrågan hänger samman med att de första förslagen som presenterades inte omfattade län där länsmuseum i vedertagen mening saknades. I proposition 1975/76:100 framhölls att frågan om statsbidrag till museumverksamheten i sådana län borde behandlas samtidigt med förslaget om ett nytt länsmuseumstöd. Det är en uppfattning som också riksdagen har delat. Förväntningarna har därför varit stora på det förslag som nu lagts fram för riksdagen.

I Stockholms län finns inte något länsmuseum i vedertagen mening, och sedan några år tillbaka har det pågått ett arbete inom Stockholms läns landsting för att få till stånd en länsmuseumverksamhet, avpassad för de förhållanden och behov som är aktuella i länet.

Arbetet med detta förslag, som man ägnat åtskillig möda åt från många håll, har haft en sådan inriktning att man nått fram till en bred enighet

bland alla berörda parter. Några partipolitiska meningsskiljaktigheter har inte heller rått. Så sent som i måndags beslöt Stockholms läns landsting enhälligt att anta förslaget till inrättande av ett decentraliserat länsmuseum. Det praktiskt inriktade förhandlingsskede som nu tar vid mellan parterna beräknas kunna avslutas vid årsskiftet. Den länsmuseala verksamheten skall ledas av förtroendevald styrelse, representerande landstinget, de berörda kommunerna och Stockholms läns hembygdsförbund, och baseras på de lokala museerna Stockholms stadsmuseum, Södertälje museum, Sigtuna museer och Roslagsmuscet i Norrtälje. I organisationen kommer av naturliga skäl Stockholms stadsmuseum att få en framskjuten roll.

Med den struktur Stockholms län har är det givetvis av särskilt intresse att pröva en organisatorisk lösning som bygger på samverkan mellan flera institutioner i stället för en enda central institution, lokaliserad i länets kärna, där museitätheten f. ö. är den högsta i landet.

I det budgetarbete som föregått budgetpropositionen har det beslut som landstinget fattat så sent som i måndags inte kunnat beaktas. Något närmare resonemang som anknyter till Stockholms läns situation förs inte i propositionen. Med den provisoriska lösning som föreslås komma med ett statligt stöd till Stockholms stadsmuseums service inom Stockholms kommun är det naturligt att det uppstår någon osäkerhet inför den närmaste framtiden i länet och i landstinget. När och hur kommer Stockholms län in i det nya statsbidragssystemet för regionala museer? Varför har det provisoriska stödet fått den utformning det fått, och varför finns det under en annan anslagspost?

Mot bakgrund av dessa oklarheter väcktes motionen 746 för att utskottet i sin behandling av ärendet skulle kunna beakta att länsmuseumfrågan i Stockholms län förts allt närmare sin lösning och också låta detta förhållande påverka utskottsbehandlingen. Min medmotionär, socialdemokraten Åke Wictorsson, och jag ansåg att en klargörande ståndpunkt från utskottets sida med hänsyn till händelseutvecklingen skulle vara betydelsefull för alla dem som i länet vill åstadkomma en slutlig lösning så snart som möjligt. Utskottet är emellertid mycket kortfattat i denna fråga och även i övrigt när det gäller utskottets syn på det nya statsbidragssystemet till regionala museer och vad som därmed skall åstadkommas. De frågor som aktualiseras i vår motion bemöts i stort sett med en hänvisning till det föreslagna provisoriet med Stockholms stadsmuseum. Att utskottet i anknytning till motionen konstaterar att statsbidragssystemet i princip är utformat så, att det kan tillämpas över hela landet, torde dock vara en markering för att möjliggöra att Stockholms län snart kommer in i statsbidragssystemet.

Med den erfarenhet jag har av kulturutskottets arbete känner jag väl till det intresse utskottet under årens lopp har haft för att man skall nå fram till ett heltäckande statsbidragssystem för länsmuseumverksamheten.

Jag vill ställa ett par frågor till utskottets ordförande för att få ett

klarläggande från utskottets sida. Det skulle vara värdefullt för många som i dag frågar sig hur riksdagens kulturutskott ser på det provisorium för Stockholms läns del som utskottet nu ger sitt godkännande.

1. Anser utskottet att det är positivt att Stockholms läns landsting enhälligt kommit fram till en lösning på museifrågan som beaktar både länets förhållanden och museiverksamhetens behov?

2. Anser utskottet att Stockholms län i likhet med andra län snarast möjligt skall omfattas av det statliga stödet till regional museiverksamhet?

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Kulturutskottet uttalar i sitt betänkande nr 37 stor tillfredsställelse över att ett beslut om nytt bidragssystem för regional museiverksamhet nu kan fattas av riksdagen. Den väsentliga ökning av statens stöd till länmuseerna som därmed genomförs utgör en viktig byggsten i den kulturpolitiska utvecklingen.

Kulturutskottet tillstyrker propositionens förslag i vad gäller bidragsbeloppets storlek. Däremot har utskottet funnit anledning att göra en avvikelse från propositionen beträffande bidragssystemets konstruktion. Jag vill gärna kommentera detta något.

En stark opinion bland dem som är direkt engagerade i regional museiverksamhet har övertygat utskottet om att det bidragssystem som kulturrådet föreslagit är att föredra framför det som föreslås i propositionen. Utskottet tillstyrker därför motionerna 365, 1139 och 1140 i denna del. Genom att ställa statsbidraget i relation till antalet tjänster vid museerna på samma sätt som gäller vid bidrag till regionala teatrar och musikensembler vinner man enligt utskottets mening vissa fördelar. En långsiktig planering i regionerna underlättas, enhetlighet beträffande statsbidragssystem för skilda former av regional kulturverksamhet bibehålls och det bidragssystem som utskottet föreslår anser vi utgör en bättre stimulans för kommuner och landsting att vidta åtgärder på museiområdet.

Det önskemål som framförs i motionen 1139 är därmed tillgodosett. I anslutning därtill vill jag framhålla att det nya statsbidraget bör göra det möjligt att förstärka och utvidga den regionala museiverksamheten i skilda delar av landet. Det skulle enligt min mening vara olyckligt om de regionala huvudmännen skulle se statens bidrag som en möjlighet att minska de egna insatserna. Verksamheten bör i stället utvecklas. Därför behövs ett starkt engagemang från kommuner och landsting. Statens stöd skall ses som en ytterligare stimulans i det hänseendet. Utskottets förslag till bidragskonstruktion är utformat i enlighet med detta synsätt.

När kulturutskottet hade att ta ställning till motionen 746 var frågan om i vilken form man vill bedriva en länmuseiverksamhet i Stockholms län inte slutligt avgjord i landstinget. Av fröken Eliassons inlägg framgår nu att landstinget i måndags fattat beslut i frågan. I anledning av fröken Eliassons frågor i avslutningen av hennes inlägg vill jag först citera kulturrådets skrivelse till utbildningsdepartementet den 26 oktober 1976,

Onsdagen den
20 april 1977

*Försöksdjursverk-
samheten*

där kulturrådet skriver följande:

”Kulturrådet är positivt till regional museiverksamhet i Stockholms län och till statligt stöd av denna när en sådan verksamhet börjar utvecklas. Omfattning och utformning måste givetvis avvägas med hänsyn till de statliga och statsunderstödda museerna i Stockholm och i vilken utsträckning dessa redan täcker behoven. --- Skulle planerna på en regional museiverksamhet inom kort leda till en samlande lösning bör möjligheten till ett generellt statsbidrag --- på nytt övervägas.”

Jag kan som kulturutskottets talesman instämma i kulturrådets synpunkter på den regionala museiverksamheten i Stockholms län och statens stöd till denna. Detta får utgöra ett svar på Anna Eliassons frågor.

Eftersom man nu, som framhållits av fröken Eliasson, fattat beslut i landstinget om den organisatoriska uppbyggnaden av länsmuseumverksamheten, bör frågan om statsbidrag till denna på nytt kunna övervägas.

Jag yrkar med det anförda bifall till kulturutskottets hemställan i dess betänkande nr 37.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Föredrogs

Kulturutskottets betänkande

1976/77:38 med anledning av propositionen 1976/77:82 om stöd till kulturtidskrifter

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18 Försöksdjursverksamheten

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1976/77:18 med anledning av motioner om försöksdjursverksamheten m. m.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag har under årens lopp väckt några motioner om djurens rätt. Framför allt har min gode vän Mårten Werner, som nu har lämnat kammaren, väckt motioner i detta ämne, vilka jag har tagit del av med stor tillfredsställelse.

Vid detta riksmöte har jag i motionen 213 begärt en utredning i syfte att begränsa plågsamma djurförsök. I det betänkande som vi nu behandlar svarar utskottet med en erinran om vad som har skett under tidigare

riksmöten. Man säger att just den här frågan och de problem som hänger samman med den här ägnats stor uppmärksamhet och att man för något år sedan förordade en översyn av möjligheterna till ökad kontroll av försöksdjursverksamheten samt till användande av alternativa metoder. Detta gav man regeringen till känna. I betänkandet nämns också att lantbruksstyrelsen har utfört en översyn och föreslagit att en nämnd bestående av forskare m. fl. personer skall inrättas. Med detta lämnar utskottet min motion utan att besvara allt i den.

Nu tänker jag inte ställa något yrkande i dag, det vore meningslöst. Som jag fattar det anser utskottet att det som är gjort räcker. Jag vill då erinra om den försöksdjursutredning som framlade ett förslag 1972, och att resultatet av dess arbete knappast är uppmuntrande. Förslaget gick bl. a. ut på att endast djur som uppfötts för vetenskaplig forskning skulle få användas som försöksdjur så att allmänhetens sällskapsdjur inte hotades. Men vi vet att förhållandena ännu är desamma som tidigare.

Vad menas då med djurförsök? Jag påstår i motionen att denna verksamhet inte längre kan försvaras eller anses nödvändig med hänsyn till den mänskliga kulturens utveckling och den vetenskapliga forskningens framsteg. Det låter nästan ironiskt, men jag menar allvar. När man tar del av djurförsökens omfattning i Sverige så blir man rädd. Jag skall nämna några siffror som är kända för somliga men inte för andra. Undersökningar har visat att djurförsöken 1975 omfattade 7 500 katter, 3 500 apor, 5 000 hundar, 1 000 svin, 40 000 kaniner, 312 000 marsvin och 1 200 000 möss och råttor. Därtill kommer en mängd andra icke specificerade djur.

Insynen i dessa djurförsök är mycket dålig och tycks bli sämre. 90 % av försöken är "mörklagda". Man skyller på smittorisken när man vägrar att släppa in folk för att se djurförsöken. Den motiveringen kan jag på sätt och vis förstå.

Är dessa djurförsök verkligen nyttiga? Är det en sådan likhet mellan människans och djurets konstruktion och konstitution att en test av ett gift eller ett s. k. läkemedel på ett djur verkligen kan vara vägledande när det gäller användningen på människor? Är inte verksamheten vid det här laget så gammal att alla tänkbara resultat finns redovisade? Injektioner, instrument som opereras in i djurens kroppar, gifter och fistlar som placeras i levande djur är exempel på sådant som man gjort så länge att man borde veta vad som sker. Sådana försök förefaller mig upprörande och onödiga. Jag tycker det är en makaber forskning och ifrågasätter om den behöver fortsätta vid utbildning och undervisning. Vet man inte nu hur ingrepp och prov av preparat och ämnen på djur verkar?

Är då dessa djurförsök plågsamma? Jag har hört somliga säga att djuren inte begriper eller känner så mycket. För mig är det redan en plåga att tänka på att djurförsök förekommer. Jag har på min bänk en pärm med bilder från förvaring av och försök med djur som jag hade tänkt visa kammarens ledamöter. Nu vet jag att det inte brukar vara så många som lyssnar, och därför avstår jag. Men bland dessa bilder, som är tagna

Onsdagen den
20 april 1977

*Försöksdjursverk-
samheten*

på bl. a. Karolinska sjukhuset och på statens bakteriologiska laboratorium, finns det sådana som verkar skrämmande på mig och som jag har svårt att se på. Jag tycker att det förefaller vara djurplågeri. I vanliga fall är ju djurplågeri straffbart, och detta ter sig för mig som avancerad tortyr av djuren. I vilket fall som helst menar jag att det är etiskt oförsvarligt och orimligt att detta fortgår.

Vid transporten av djuren använder man sig av mycket diskutabla metoder. Man har ofta olämpliga fordon, och djuren är hopstuvade. De sitter sedan i mörka och trånga burar vid institutionerna. Det finns också uppfödare som arbetar på kontrakt för dem som skall ha försöksdjur. Som exempel kan nämnas att på en plats i Västsverige 250 katter vid en undersökning av veterinär visade sig vara så sjuka att de måste avlivas. Hundarna har många gånger ingen rastgård eller möjlighet till rörelse. Somliga av dem har haft långtidsförvaring i tio år. Det finns i Sverige bortglömda djur. Forskarna som en gång experimenterat med dem har rest till andra länder och världsdelar och fortsatt sin verksamhet, och djuren har blivit lämnade kvar. Man frågar sig: Vad kostar det att hysa dem och att ge dem mat? Hur länge skall detta låt-gå-system få fortsätta?

De frågor som jag här har väckt begär jag egentligen inte något svar på, eftersom jag förstår att jordbruksutskottet inte är berett att lämna något sådant med tanke på att en nämnd nu är tillsatt. Men debatten är glädjande nog i gång, och jag menar att den har gjort nytta, även om ingenting har hänt i sak. Det finns en stark opinion i vårt land, och den är växande – troligen är majoriteten av svenskarna i dag motståndare till dessa plågsamma djurförsök.

Sedan vill jag ta upp ytterligare en sak, nämligen frågan om skolan och barnen. Som liten fick jag lära mig att man inte skulle skada djur eller vålla dem plåga. I dag finns det exempel på att bland skolungdomar pågår verksamhet som faktiskt innebär att man plågar djur. Djurombudsmannen har t. ex. gjort en anmälan till skolöverstyrelsen om att man på ett gymnasium i Umeå låtit skolans lokaler användas av två föreningar för – som de kallar sig – unga forskare. En elev sysslar där med försök, för vilka han har byggt upp ett invecklat labyrintsystem åt tre möss. En annan har önskat sig 400 möss för att undersöka hur de påverkas av rök och asbest. Vi vet ju redan vilken skadlig inverkan rökning och asbestdamm har på människor, så varför skall då sådana här försök få utföras? Respekten för levande varelser avtrubbas på det här sättet, och jag skulle önska att man i skolorna mer än som f. n. sker gick in för att i stället tala om för barnen och ungdomarna att man skall vara rädd om djuren.

Jag vill härefter ta upp den fråga som utskottet inte har berört men som jag har behandlat i min motion. Det gäller hur institutionerna får tag på försöksdjuren. Jag har personligen vid jultiden kommit att ställas inför några fall där sällskapsdjur, hundar och katter, uppenbarligen stals och bortfördes från ett samhälle här i Sverige. Djuren fördes till en helt annan del av landet så att man inte skulle kunna identifiera dem vid

efterfrågan. Det påstås på fullt allvar att många inköpta hundar och katter är stöldgods. I vanliga fall är den som köper stulna föremål hälare, och jag tycker att det är märkligt att staten, dess myndigheter och skolor skall köpa sådant som man inte riktigt vet varifrån det kommer och som man på goda grunder kan misstänka vara stulet. Man måste begära att det kontrolleras vem som har fångat ett djur och varifrån det har kommit. Så långt jag kunnat läsa har utskottet inte med ett ord berört dessa frågor.

Slutligen vill jag relatera vad jag med stort intresse läste i Expressen i lördags, den 16 april. I tidningen säger en känd läkemedelsexpert: "Jag ångrar djurförsöken." Denna inflytelserika läkemedelsexpert har enligt tidningen sagt följande på ett forskarmöte i Uppsala: "Jag har varit en stor djurdödare i mina dar. Nu ångrar jag lidandet jag tillfogat djuren. Jag tror många djurförsök kan ersättas av provrörsmetoder när vi testar nya läkemedel." I artikeln sägs också att seriösa forskare börjar instämma i djurvännernas kritik av djurförsöken. De anses inte längre tillförlitliga.

En vid mötet närvarande docent, som är expert på missbildningslära vid Karolinska institutet, angrep också nyligen djurtesten i tidskriften Arbetsmiljö:

"Djurens ämnesomsättning av läkemedel och andra kemikalier skiljer sig från människans. Resultaten blir därför inte tillförlitliga. Det är hög tid att utvärdera de djurtest som nu används för att pröva om ett läkemedel kan skada ett foster."

Expressen säger vidare att ingen seriös forskare vågar avskaffa djurförsöken. Jag vill sätta i fråga om det kan vara sant. Att människor och djur inte är likadant beskaffade när det gäller matsmältning och ämnesomsättning borde ju ha varit känt förut. Dessutom visar sig många mediciner som tas fram trots allt vara farliga eller meningslösa i stället för läkande. Vi har också i Sverige en alldeles för stor konsumtion av läkemedel. Jag tycker att det vore bättre att inrikta sig på hälsofrämjande verksamhet, på vidgad information om näring och livsmedel, om matvanor och kost och om risken att bli slav under mediciner och droger.

Vad alternativa metoder beträffar har försöksdjursutredningen pekat på möjligheter att använda cell- eller vävnadskulturer. Det innebär att celler isoleras från ett levande organ och hålls vid liv i speciella näringslösningar, där de förökar sig och kan växa ut i sammanhängande förband. Därav bildas cell- eller vävnadskulturer. Dessa kulturer kan användas för olika ändamål, främst som underlag för virusodling. Det finns somliga som tvivlar på att den metoden är lika bra, men den visar ändå att alternativ föreligger.

Hur som helst är det ovärdigt människan att plåga djuren för att eventuellt nå en lindring av sina egna plågor. Jag tror också att vi måste kräva – och det skall vi återkomma till – att Sverige får en bättre djurskyddslag.

Med detta har jag sagt mitt i den här frågan.

Onsdagen den
20 april 1977

*Försöksdjursverk-
samheten*

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr Nilsson i Agnäs säger, att vi har ägnat stor uppmärksamhet åt de här frågorna under flera år. Senast när vi i utskottet i fjol tog ställning till motioner som förelåg påpekade vi att det var angeläget att man fick till stånd en närmare översyn av möjligheterna till ökad kontroll av försöksdjursverksamheten och uttalade oss för användandet av alternativa metoder. Jag vill särskilt understryka att vi fäste stort avseende vid just den delen av betänkandet, där vi även diskuterade möjligheterna att använda cell- och vävnadskulturer.

Vi ansåg också att det var angeläget att den förordade kontrollen inriktades på en etisk prövning av djurförsöken, inte minst på planeringsstadiet; däri innefattar jag även det sätt på vilket djuren anskaffas.

På förslag av utskottet beslöt riksdagen att ge regeringen till känna vad som anförts i ärendet, och vi fick den åsyftade översynen till stånd på regeringens uppdrag. Lantbruksstyrelsen har gjort översynen och redovisat resultatet. Bl. a. föreslås att vi skall få en nämnd med inslag av forskare, försöksdjurspersonal och lekmän, däribland företrädare för djurskyddsorganisationerna, i var och en av de sex högskoleregioner som avses i de av regeringen nyligen framlagda förslagen rörande reformering av högskoleutbildningen.

Det är alltså fel när herr Nilsson i Agnäs påstår att insynen skall bli sämre. Tvärtom arbetar vi för att insynen skall bli bättre på det sätt som nu har redovisats. Och det är inte så att herr Nilsson inte kan ställa frågor till oss därför att vi inte skulle vänta oss någonting av den närmaste framtiden när det gäller förbättringar av djurskyddet. Tvärtom väntar sig utskottet mycket av det arbete som pågår f. n. på djurskyddets område.

Vi har haft lantbruksstyrelsen på föredragningar i jordbruksutskottet, och vi känner oss övertygade om att den fortlöpande skärpning som sker i alla avseenden skall ge till resultat vad vi alla önskar i det här sammanhanget: ett bättre djurskydd.

Det är ett enhälligt utskott som har tagit ställning till herr Nilssons i Agnäs motion. Jag konstaterar också att vi är ense i sak med motionären. Yrkandet i herr Nilssons i Agnäs motion är ju att vi skulle vidta åtgärder i syfte att begränsa plågsamma djurförsök. Vi är ense om angelägenheten av att kunna begränsa plågsamma djurförsök. Vi menar emellertid att det vore olämpligt att sätta till en speciell utredning för att hantera dessa frågor. Det är riktigare att vi redan nu försöker handla på det sätt som faktiskt har skett och fortlöpande kommer att ske i detta sammanhang.

Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Jag har inte sagt att det skall bli sämre – det är ett futuralt uttryck som herr Lundkvist använde. Jag sade att insynen var dålig och hade blivit sämre, tycktes det. Om det nu skall bli bättre enligt herr Lundkvist, så vill jag gärna hoppas att han har rätt. Jag vill gärna tala

för att det skall bli bättre, och jag hoppas att det som utskottet säger, och som jag i sak är ense med utskottet om, skall vara effektivt.

Det är dags att handla. Ja, det är just det som djurvännerna – djurskyddsfantasterna som somliga kallar dem – hoppas att det skall bli, inte bara debatt utan handling. Jag förbjudar då resultatet av det som utskottet redovisar här.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Som den andra av motionärerna i det här ärendet vill jag bara tillägga ett faktum som har kommit fram just i dag.

Lantbruksstyrelsen har nu fått papperen från en liten utredning som skulle se på möjligheten att ersätta försöksdjur med vävnadskulturer och annat sådant. Utredningens fyra vetenskapliga experter lägger fram några mycket intressanta resultat – särskilt professor Claes Ramel gör det – som visar att det finns en mängd utmärkta sätt på vilka man kan få goda resultat med vävnadskulturer. En hel del av de djurexperiment som nu görs kan ersättas genom experiment med vävnadskulturer. Där- emot säger de att man inte kan göra så med alla experiment; en del måste fortfarande utföras med djur. Men det finns väldigt mycket kvar att göra, och att det behövs mer pengar till den forskning som använder vävnadskulturer i stället för försöksdjur understryks mycket tydligt.

Det föreligger inte något beslut, men detta är vad lantbruksstyrelsen har kommit fram till, och det kommer naturligtvis att påverka den vidare utvecklingen.

Beträffande de stulna djuren vill jag bara påpeka vad som ju är allmänt känt, att det kommer att bli en sådan ordning att inga andra djur kommer att användas än de som är speciellt uppfödda för ändamålet. Det där med stjälandet av djur kommer i varje fall att vara ett förflutet kapitel, och det är jag lika glad för som herr Nilsson i Agnäs.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Användningen av DDT-preparat inom skogsbruket

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1976/77:19 med anledning av motion om användningen av DDT-preparat inom skogsbruket.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:844 av herrar Leuchovius (m) och Nisser (m), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att regeringen införde dispens för användning av DDT inom skogsbruket.

Utskottet hemställde att riksdagen lämnade motionen 1976/77:844 utan åtgärd.

Onsdagen den
20 april 1977

*Användningen av
DDT-preparat
inom skogsbruket*

Herr NISSER (m):

Herr talman! Utan att vilja förlänga debatten i denna arbetstyngda kammare ber jag, herr talman, att endast med några ord få kommentera jordbruksutskottets betänkande nr 19. Det handlar om användning av DDT-preparat inom skogsbruket och baseras på en motion, nr 844, av herr Leuchovius och mig.

Betänkandet och motionen behandlar ett högst allvarligt problem, dels för skogsbruket som sådant, dels rent nationalekonomiskt sett. Riksdagens och regeringens beslut på sin tid att fr. o. m. 1975 ingen som helst skyddsbehandling får ske av barrskogsplantor genom s. k. dopkning av plantorna i DDT-lösning innan de sätts ut har nu visat sig vara ett hastverk och därmed också ett lastverk. Genom detta olycksaliga beslut har i vårt land skogsbruket, skogsindustrin och statskassan åsamkats förluster som, kapitaliserade under en skogsgeneration, uppgår till miljardbelopp. Beslutet togs kanhända av bara farten i den miljövårdsyra som under dessa år slog ut i full blom. Men efterverkningarna lät som sagt inte vänta på sig.

Genom detta förbud ökade insektsangreppen, främst av den s. k. snytbaggen, lokalt rent katastrofalt. Man har konstaterat att i flera län, bl. a. i Kopparbergs, Värmlands, Örebro och Gävleborgs län, skadorna på nyplanterade hyggen uppgår till ca 70 % på mark som ej kunnat markberedas. Snytbaggen har två mycket otrevliga egenskaper: dels att den inte ett dyft tycks bry sig om vad eventuella statsministrar, funderande jordbruksministrar eller parlament tycker, kanske förståeligt och kanske även acceptabelt, dels att den återkommer år efter år vid omplanteringar, vilket måhända är förståeligt men absolut ej acceptabelt ur skogspolitisk synpunkt. Riksdagen har dessutom beslutat att hyggen skall inom tre år vara antingen besådda eller planterade. Men vad hjälper det, om planteringarna år efter år förstörs? Man har till slut varken råd eller lust att odla "mat åt ohyran". Nu ges visserligen ekonomisk hjälp till nyplanteringar, men det är i många fall som att "kasta pengarna i sjön". Ett dispensförfarande, som föreslås i motionen, skulle onckligen vara både praktiskt och billigt.

Arbetskyddstyrelsen anser att det finns risker vid behandlingen av plantorna, och det är ett vägande skäl. Men det finns ju skyddsanordningar. Varför inte utveckla dessa?

Jordbruksutskottet påpekar att en arbetsgrupp eller projektgrupp av skogsstyrelsen tillsatts att utreda alla dessa problem och att denna grupp skall avge ett betänkande någon gång under år 1977. Motionärerna hälsar detta med tillfredsställelse, men jag vill påpeka att tiden i det här avseendet verkligen lider och att snabba åtgärder är av nöden. Ingen part har råd med det sakernas tillstånd som nu är rådande, och vad man än kommer fram till för resultat från både utredningar och myndigheter kommer vi motionärer att hålla denna fråga under lupp och lampor för eventuell framtida ihåggkommelse.

För att markera detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen 1976/77:844.

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

Slybekämpningen

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Utskottet är naturligtvis väl medvetet om de problem som i det här sammanhanget har uppstått för skogsbruket. Men DDT är ju ett farligt gift som inte bryts ner i naturen, och vi har av de skäl som är redovisade i utskottsbetänkandet inte funnit anledning att tillstyrka bifall till den motion som herr Nisser och hans medmotionär framlagt. När det pågår ett arbete inom en arbetsgrupp för att se på vilket sätt man skall kunna komma förbi de här problemen tycker vi att det vore orimligt att vara så fixerad till att till varje pris utnyttja DDT att man innan arbetsgruppen är färdig med sitt resultat skulle återgå till en tidigare ordning. Det är viktigt inte minst ur arbetarskyddssynpunkt att vi är försiktiga med den här typen av ämnen. Därför har ett enhälligt utskott yrkat avslag på motionen.

Herr NISSER (m):

Herr talman! Vi ville med den här motionen så att säga skynda på behandlingen, för det är verkligen ute på fältet – eller i skogen kanske man skall säga – oerhört svårt att få upp nyplanteringar. Jag vet själv att det finns mängder av människor som tröttnar på att nyplantera år efter år på grund av att planteringarna förstörs. Det kostar stora pengar.

Vi motionärer är naturligtvis väldigt tacksamma om den här projektgruppen verkligen snabbt presenterar resultat och om man kan få fram andra behandlingsmedel. Men som det i dag är åsamkas svenskt skogsbruk alldeles för stora förluster på grund av förbudet mot att doppa plantorna i DDT-lösning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 844 av herrar Leuchovius och Nisser, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 20 Slybekämpningen

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1976/77:20 med anledning av motion om slybekämpningen.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! När man läser jordbruksutskottets betänkande nr 20 angående slybekämpningen får man onekligen ett intryck av att meningarna varit delade men att viljan att komma överens segrat. Därför har utskottet också kostat på sig en positiv skrivning och inte ens avstyrkt vår motion

utan hamnat på hemställen "att riksdagen lämnar motionen 1976/77:840 utan åtgärd."

Jag har ingen uppfattning om vilka utskottsledamöter som varit negativa till bifall till motionen, men nog kan man väl utan att ta alltför mycket fel misstänka markägarna i utskottet för att till varje pris vilja undvika en utredning om hur slybekämpning skall ske vid två olika fall, som inga nu gällande lagar omfattar.

För det första hindrar lagstiftningen människor från att företa slybekämpning på annans mark.

För det andra finns inga regler som tvingar markägare till slybekämpning på egen mark.

Samhället har f. n. alltså inga som helst möjligheter att bibehålla en öppen landskapsbild på mark, där ägaren är ointresserad av landskapsvård. Det hjälper inte ens med de anslag som finns för sådan slybekämpning och som både motionärerna och utskottet klart och tydligt redovisar. När det inte hjälper med moroten så måste man ta till piskan.

Nu gör utskottet ett försök att hänvisa till naturvårdslagen 19 §, enligt vilken det är möjligt att efter den 1 januari 1975 förklara område som naturvårdsområde, när särskilda åtgärder behövs för att skydda eller vårda naturmiljön, där det inte är lämpligt att göra naturreservat.

För mig, för flera som jag talat med i naturvårdsverket och för länsstyrelsetjänstemän på området förefaller det vara en utväg som blir väl drastisk. Om det vittnar väl också att länsstyrelsen i mitt eget hemlän, under de mer än två år som lagen funnits, inte förklarat ett enda område som naturvårdsområde. Utskottets hänvisning till naturvårdsområde måste bero på ett stort missförstånd eller bristande vilja att förstå problematiken med uppväxande slydungar vid t. ex. mindre vattendrag. Ingen kan väl ha undgått att se dessa slydungar växa ut runt våra sjöar och åar och så småningom helt gömma den vattenspegel som finns bakom.

Men ingen skulle heller komma på den befängda idén att begära att länsstyrelsen förklarar dessa små ytor på kanske några hundratal eller tusental kvadratmeter som naturvårdsområde. Avsikten med lagen måste ha varit att det skall röra sig om större områden om man skall sätta i gång de långa och omständliga förrättningar som föregår sådana beslut. Det bekräftas också av naturvårdsverket. Man uppger där att lagen täcker in en vidgning av det gamla landskapsbildsbegreppet, där man tidigare enligt den gamla naturvårdslagstiftningen hade skydd för landskapsbilden, men där lagen nu ger skydd för naturmiljön.

Naturligtvis är de möjligheter som nu står till buds positiva. Alldeles utmärkt är det att fr. o. m. den 1 juli 1977 inte bara 50 % kan utgå i statsbidrag för landskapsvårdande åtgärder utan i särskilda fall mer än 50 %. Beredskapsarbetena fyller givetvis en viktig funktion. Tyvärr ökar och minskar intensiteten med konjunktorens växlingar, vilket betyder att denna typ av arbete ibland ligger nere. Då sker en stark slytillväxt. Just i samband med de här beredskapsarbetena kan man iakttaga

svagheten i lagstiftningen på området. Om beredskapsarbetet gäller bekämpning av sly runt en mindre sjö så är det inte ovanligt att på ett eller annat ställe blir slytillväxten kvar. Det beror helt enkelt på att markägarna sagt ifrån att de inte tillåter röjning på sin mark. Eftersom man, som påpekas i motionen, inte får avverka på annans mark utan ägarens tillstånd, uppstår ganska underliga landskapsbilder på vissa ställen.

Herr talman! Även om utskottets betänkande vittnar om missförstånd så är det enhälligt, och därför torde det inte vara mödan lönt att yrka bifall till motionen. Men vi kommer igen nästa år, om inga förändringar skett, eftersom det är nödvändigt att samhället skaffar sig styrmedel även mot markägare som tredskas eller – för att uttrycka sig mildare – är mindre intresserade av landskapsvård.

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Förhållandet är nog inte att utskottet har missförstått motionen. Tvärtom – det är självfallet angeläget att man på ett tillfredsställande sätt kan klara den typ av landskapsvård som här avses, alltså slybekämpning.

De sakliga grunderna för utskottets ställningstagande är följande.

Vi har fått institutet naturvårdsområde. Det är tämligen nytt. Det är riktigt att det har utnyttjats i mycket liten omfattning. Vi säger i utskottets betänkande att det finns all anledning att man i större omfattning prövar det. Vi tror att det skulle kunna vara ett verksamt medel i många av de fall där det gäller att exempelvis hålla stränder öppna. Institutet naturvårdsområde gör det också möjligt att röja undan sly på en markägares område.

Ett annat skäl som vi vill åberopa är att naturvårdsverket kommer att tillsätta en arbetsgrupp som skall kartlägga de erfarenheter som hittills gjorts när det gäller bekämpning av busk- och trädvegetation. Den här arbetsgruppen skall uppenbarligen arbeta snabbt – man skall framlägga resultatet av sitt arbete under nästa år. Jag medger att det här kan bli fråga om fall när institutet naturvårdsområde inte alls är lämpligt. Men det finns all anledning att förmoda att just den här typen av svårigheter kommer att diskuteras i arbetsgruppen.

Det skulle vara att ta i att tillsätta en speciell utredning för att lösa det här detaljproblemet. Vi är övertygade om att naturvårdsverkets arbetsgrupp i sin översyn också kommer att ta upp detta problem och föreslå lämpliga åtgärder för att komma till rätta med det.

Med hänvisning alltså till vad som redan är på gång har utskottet enhälligt ansett att motionen inte bör föranleda någon åtgärd.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag noterar att herr Lundkvist medger att det finns fall där naturvårdsområdesinstitutet inte kan tillämpas. Det har jag försökt visa; det vore litet grand att "skjuta mygg med kanon". Men samtidigt

Onsdagen den
20 april 1977

Slybekämpningen

skriver utskottet längst ned på s. 2 i betänkandet: "I stort torde emellertid som utskottet framhållit starka skäl finnas för fortsatta effektiva åtgärder från såväl samhällets som enskildas sida för att hålla slyväxten under erforderlig kontroll." Då frågar man sig varför man inte fullföljer den tankegången utan hänvisar till omständigheter som f. ö. också vi motionärer hänvisar till. Hela utskottets betänkande är i stort sett bara ett upprepande av motionen.

Jag vill understryka vad herr Lundkvist sade beträffande information om naturvårdsområde. Naturvårdsverket har så sent som i dag sagt rent ut att informationen om 19 § i naturvårdslagen varit mycket dålig. Det beror på att andra problem sysselsatt den arbetskraft som man har tillgänglig. Därför har det inte varit möjligt att informera på rätt sätt. Då tycker jag man skall komma ihåg att det här är en lag som vi haft i två år och tre, snart fyra månader. Så lång tid får det inte ta för en lag att slå igenom. Då måste andra åtgärder vidtas.

Men man kommer ändå inte åt de fall jag har tänkt på och som jag har exemplifierat när det gäller beredskapsarbeten – fall alltså med tredskande markägare. Det måste andra åtgärder till, såvida man inte vill börja göra de omständliga utredningar som behövs för kanske mycket små naturvårdsområden.

Jag vidhåller att utskottet borde ha tillstyrkt förslaget att göra en översyn av frågan. Jag hoppas då att i stället den naturvårdskommitté som nu finns tar sig en funderare på problemet. Att det är ett problem, speciellt i Norrland och i Dalarna, råder det inget tvivel om. Jag vet inte om det finns några representanter i utskottet för den delen av landet, men förmodligen finns det det. De borde då känna till de här små slyområdena.

Herr LUNDKVIST (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att vi vill att det skall göras en översyn av dessa problem, men vi har konstaterat att den översynen kommer. Vad som skiljer oss åt är alltså att motionärerna vid sidan av den arbetsgrupp som tillsätts av naturvårdsverket vill ha en särskild utredning. Det tyckte utskottet var överflödigt, och det är därför som vi inte ansett oss kunna biträda motionen.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! En utredning kan givetvis göras på olika sätt. Om man från utskottets sida varit så positiv till förslaget som herr Lundkvist vill göra gällande tycker jag att utskottet skulle ha begärt att direktiven för någon av de utredningar som utskottet har pekat på utvidgades till att omfatta också det här problemet.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i den här debatten, men eftersom jag tillhör de markägare i utskottet som herr Gillström betecknade som tredskande och som har motarbetat hans motion kanske jag

i alla fall får säga några ord.

Jag undrar om herr Gillström har riktigt klart för sig vad slyskogen är för någonting. Den är ett utvecklingsled i landskapets förändring från det öppna odlingslandskapet till ett slutnare landskap. Det öppna landskapet hängde ihop med att jorden brukades dels för rena jordbruksändamål, dels för bete. Det är alltså inte någon naturprodukt utan det är en utpräglad kulturprodukt som har uppkommit genom våra förfäders vidtagna eller underlåtna åtgärder århundrade efter århundrade. När nu kreatursdriften har minskat har dessa öppna marker spelat ut sin roll och kommer i enlighet med naturens ordning att övergå till ett slutet landskap.

Om man då menar att vissa områden – och det är dem herr Gillström tänker på – är av sådant värde för landskapsbilden och för allmänhetens friluftsliv att de skall hållas öppna även i framtiden, är det det allmännas sak att stå för utgifterna för åtgärder som åläggs markägaren och medför att han inte kan förvalta sin jord på det ekonomiskt bästa sättet. Det ekonomiskt bästa sättet för honom kanske är just att låta slyskogen, som ju är ett begynnelsestadium, övergå i ett fullslutet bestånd. Om en markägare inte vill vara med om röjning av utomstående som är komplett osakkunniga när det gäller just det floristiska eller det faunistiska på ett visst område, tycker jag det är litet hårt att kalla honom en tredskande markägare. Om jag vet att precis där har jag ett område med en sällsynt blomma, där håller en ovanlig fågel hus, då vill jag inte ha röjt där. Jag kan peka på många exempel där man i sin iver att hålla landskapet öppet utmed våra sjöar och vattendrag har begått stora misstag som sedan inte går att bota.

Det finns ett sätt att klara dessa problem. Det är det som kommer fram i en utredning som naturvårdsverket har lagt fram och som kallas "Landskapsvård i odlingsbygd" eller något sådant. Enligt den utredningen finns det bara ett sätt att på sikt klara denna fråga: att hävda landskapet med precis samma medel som en gång i tiden har skapat det. Men det är ett irrationellt jordbruk som gör att markägaren förtjänar mindre än han annars skulle ha gjort. Man skulle kunna klara det problemet så att samhället betalar marginalen mellan vad han får ut om han driver jordbruket på det sätt som herr Gillström och också jag menar vore det lyckligaste – att han driver det irrationellt på det gamla sättet – och vad han skulle ha fått ut om han hade drivit det på det för honom ekonomiskt bästa sättet. Att betala den marginalen blir mycket billigare för det allmänna än att så att säga göra det hela från början och gå ut med AMS-röjarlagen.

Jag är angelägen om att betona att dessa AMS-röjarlag gjort kolossala tjänster. Vi får ta nackdelarna med fördelarna. Nackdelarna är ju detta att de är lokalt osakkunniga, att de är zoologiskt och botaniskt osakkunniga och att det därför händer en hel del olyckor. Men om då någon markägare på förhand vill trygga sig och landskapet mot dessa misstag genom att säga att han inte vill ha någon röjning utan att han sköter

det hela själv, tycker jag inte att man skall stämpla honom som tredskande.

Jag delar i princip herr Gillströms åsikter – och det har jag också framfört i utskottet. Men jag tror att vi skall vara mycket försiktiga med att släppa in utomstående, som inte alltid är så angelägna om samarbete med markägare utan som bara säger: Nu skall här röjas – flytta på dig!

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är tråkigt att man får medhåll av utskottsledamöter först efter utskottsbehandlingen och efter det att betänkandet skrivits. Det hade varit mycket bättre om jag hade fått detta medhåll medan utskottet arbetade. Då hade vi kanske kunnat få med dessa synpunkter, och vi hade möjligen även kunnat få ett stöd för kravet på en översyn.

Det här inlägget får mig att misstänka att herr Wachtmeister i Johannishus inte varit norrr om Dalälven och sett de små enheter som finns där utan att han stirrat sig blind på de blekingska och skånska godsens. Där finns förmodligen inte de problem som motionärerna här berört.

Sedan vill jag bestämt hävda att det här inte är fråga om något ekonomiskt problem. I många fall har AMS – det framhöll jag i mitt inledningsanförande – tagit på sig kostnaderna för denna bekämpning. Men ändå har dessa tredskande markägare – jag fortsätter att kalla dem så – sagt ifrån att man inte får gå fram över deras lilla markområde. Det uppstår därigenom en mycket underlig landskapsbild. Jag tycker att herr Wachtmeister i Johannishus borde ha tagit hänsyn till detta under utskottsbehandlingen, när han nu säger sig vara så positivt inställd.

Påståendet att man skickar ut komplett osakkunniga utomstående på dessa marker vill jag inte särskilt mycket kommentera. Jag skulle emellertid vara tacksam om AMS tar del av detta uttalande. Om det förhåller sig på detta sätt, finns det väl anledning att göra någonting åt det. Jag trodde att AMS hade sakkunnigt folk.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! AMS har sakkunnigt folk när det gäller att göra själva röjningen. Men deras arbetsledare tillsätts icke därför att de har någon särskild sakkunskap i botaniska och zoologiska frågor eller i skogsfrågor. I det avseendet finns inga villkor alls, utan de tillsätts just därför att de är duktiga människor som kan leda röjningarna och se till att arbetet bedrivs effektivt.

Jag har faktiskt varit en hel del norrr om Dalälven. Jag erkänner – och det har jag även gjort i utskottet – de problem som där finns. Där uppe i landet är det inte så mycket björken och aspen utan gråalen som är det stora bekymret. Men gråalen är ett övergångsstadium. Den naturens dynamik som förekommer överallt gör att vi, när landskapet håller på att ändra karaktär och övergå till skog, får en lund av gråal. Där under har den blivande skogen lätt att komma fram. Därför ser jag detta över-

gångsstadium med gråal inte som någonting enbart förkastligt. Även detta kan på sikt vara en fördel. Men det är att beakta att de åtgärder som herr Gillström efterlyste inte bara gällde norra Sverige utan även södra Sverige.

Eftersom jag använder all ledig tid till att själv röja kan jag tala om att det är ett fasligt besvär att hålla markerna öppna. Om inte jag lyckas med det, så lyckas AMS ännu sämre. Man har inom AMS så stora områden att arbeta över att man inte hinner återkomma mer än vartannat eller vart tredje år till samma plats för röjning. På den tiden växer det igen efter en röjning. För varje pinne björksly man tar bort kommer det tjugo nya.

När jordbruksutskottet skulle resa i södra Sverige häromåret röjde jag upp ett väldigt fint område. Det är nu tre år sedan. I dag finns där en mur av växtlighet. Man ser ingenting. Jag har inte haft tid att röja just den lilla biten. Men i fråga om dessa öppna områden är det så att har man röjt färdigt i den ena ändan är det dags att börja om igen i den andra. Dessa bekymmer har man att brottas med, vilket man måste ha klart för sig.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag hoppas att den bekämpning som herr Wachtmeister i Johannishus personligen företar inte bara sker vid de tillfällen då jordbruksutskottet skall komma och titta på ägorna utan någon gång där emellan också.

Jag tror fortfarande inte att det är så enkelt som herr Wachtmeister säger på denna punkt. Framför allt tror jag definitivt inte att AMS låter osakkunniga gå fram över ägorna utan att man har samråd med t. ex. en sådan markägare som herr Wachtmeister, om det nu skulle gälla hans ägor. Jag föreställer mig att han till bristningsgränsen utnyttjar de pengar som AMS satsar i detta avseende. Det gör man naturligtvis om man är en förständig markägare. AMS skulle förmodligen aldrig gå fram utan att samråda med en botaniskt inriktad markägare, som har vissa synpunkter på fauna och flora.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! I herr Gillströms trakter växer en blomma, som heter fältstålört, *Gentiana campestris*. Den är inte så ovanlig där uppe. Hos oss i söder är den emellertid mycket ovanligare. Den växte på ett ställe, där ett AMS-röjargång kom och röjde undan. Med nästan matematisk precision eldade de upp avfallet efter röjningen, på varenda gentianatuva en liten brasa. Gör de någonting, gör de det verkligen hundra procentigt. De lyckades på den platsen utrota den blomman omsorgsfullt. Det finns ingenting kvar.

Jag kan nämna andra fall där enstaka och mycket ovanliga träd har försvunnit. Samrådet har inte existerat och fungerar fortfarande inte alltid.

Onsdagen den
20 april 1977

*Folkrörelsernas roll
i samhället*

Jag talar av erfarenhet i detta fall. Fungerar samrådet bra är det utmärkt och det fungerar bättre nu än tidigare.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tvivlar inte alls på att herr Wachtmeister i Johannishus är oerhört erfaren på detta område och dessutom kunnig. Jag tackar för lektionen. Jag känner inte till denna blomma, men jag föreställer mig att de markägare som finns även norr om Dalälven, i den mån de har blomster som är speciella, tar kontakt med AMS och säger hur det skall gå till om AMS kommer in på deras områden. Har man i det ena fallet möjlighet att helt avvisa AMS, har man naturligtvis också rätt att tala om hur röjningen bör ske. Därför skall man inte vara rädd för AMS i det fallet.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 21 Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1976/77:21 med anledning av motion om miljödemokrati.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22 Folkrörelsernas roll i samhället

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1976/77:37 med anledning av motion om folkrörelsernas roll i samhället.

I detta betänkande behandlades motionen 1976/77:1000 av herr Gustafsson i Ronneby m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen gav regeringen till känna vad i motionen anförts om folkrörelsernas roll i samhället.

Utskottet hemställde

att riksdagen förklarade motionen 1976/77:1000 besvarad med vad utskottet i betänkandet anförde.

Reservation hade avgivits av herrar Johansson i Trollhättan, Mossberg, Svensson i Eskilstuna, Karlsson i Malung, Gustafsson i Ronneby och Nyquist samt fru Cederqvist (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1976/77:1000.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Folkrörelserna har spelat en mycket stor roll i Sverige

och gör det fortfarande. Många av oss hoppas att de också kommer att göra det och det finns förutsättningar härför.

Under den tid folkrörelserna växte fram började det svenska samhället förändras, och till dessa förändringar har inte minst folkrörelserna själva bidragit. Därmed har emellertid också villkoren för folkrörelsernas arbete förändrats. Detta behöver belysas på många olika sätt. Men, herr talman, jag skall inte ta upp tiden med att göra det här i kammaren.

Under hela denna tid har folkrörelserna intagit en fri och självständig ställning. Det är väsentligt att detta förhållande bevaras i framtiden. Folkrörelserna skall själva skriva sina program, bestämma sina arbetsuppgifter och utforma sina arbetsmetoder.

På grund av folkrörelsernas stora roll behövs det emellertid ett samarbete mellan dem och stat och kommun. Det är angeläget att vi kan finna en genomtänkt strategi för detta samarbete. Denna strategi skall framför allt ta sikte på att bereda största möjliga utrymme för folkrörelsernas verksamhet. Under den föregående regeringens tid startades ett kartläggningsarbete på initiativ av dåvarande kommunministern Hans Gustafsson. Det har bedrivits framgångsrikt. Med tillfredsställelse konstaterar vi att det fullföljs av den nuvarande regeringen. Det är emellertid angeläget att denna verksamhet fortsätter systematiskt och med hög intensitet. När herr Gustafsson i Ronneby, herr Alsén och jag väckte vår motion gjorde vi det därför att vi ville få en debatt här i riksdagen om folkrorelseangelägenheter, och vi ansåg att riksdagen skulle kunna anföra synpunkter på utformningen av den genomtänkta strategi jag nyss nämnde.

Mot bakgrund av detta och med tanke på folkrörelsernas självständighet tyckte vi socialdemokrater i utskottet att det var naturligt att begära en bred remiss över motionen. Det gjordes upp en förteckning över lämpliga organisationer – självfallet kunde den kompletteras – men så inträffade det underliga och för mig fortfarande oförklarliga att den borgerliga majoriteten inom konstitutionsutskottet avvisade förslaget om en bred remiss. Genom en sådan remiss hade det varit möjligt för folkrörelserna att själva föra fram sina synpunkter. De är väl skickade för detta. Där finns en betydande sakkunskap och stor erfarenhet att ta till vara.

De organisationer som vi i första hand tänkt oss – jag upprepar att det hade funnits alla möjligheter att komplettera förteckningen – var ABF, Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets Husföreningarnas riksorganisation, Folkparkernas centralorganisation, HSB:s riksförbund, Hyresgästernas riksförbund, Kooperativa förbundet, LO, Lantbrukarnas riksförbund, Medborgarskolan, Pensionärernas riksorganisation, Studieförbundet Vuxenskolan, Svenska korporationsidrottsförbundet, Sveriges frikyrkoråd, Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, Sveriges riksiddrottsförbund, TBV, TCO, Våra gårdar och SKS.

Jag tycker att det är beklagligt att dessa organisationer inte fick möjlighet att föra fram sina synpunkter till utskottet. Ur folkrörelsernas egen syn-

punkt är det litet av en utmaning att de inte fick denna möjlighet.

När det gäller den fortsatta verksamheten har vi socialdemokrater i en reservation till utskottets betänkande pekat på tre områden som enligt vår mening kräver stor uppmärksamhet.

För det första är det folkrorelsernas ställning i informationssammanhangen – när det gäller journalistutbildningen, utnyttjandet av lokalradion och ansvaret för informationen i samhällsfrågor, för att nämna tre exempel.

För det andra menar vi att tiden nu är kommen att kartlägga uppgiftsfördelningen mellan folkrorelserna å ena sidan och staten och kommunerna å den andra. Det bör vara möjligt att arbeta fram olika modeller för detta samarbete och även pröva dem i försöksverksamhet. Självklart kan varken kommuner eller folkrorelser åläggas något på detta område, men det bör vara till stöd för dem om man kan arbeta fram sådana modeller.

För det tredje har vi berört folkrorelsernas konkurrenssituation i förhållande till de kommersiella intressena. Till en del är denna fråga föremål för en allsidig undersökning genom statens ungdomsråd, men stora delar av detta väsentliga område berörs inte. Det behövs en belysning av hela detta område under den närmaste framtiden. De kommersiella intressena hotar folkrorelserna. Och den första förutsättningen för att folkrorelserna skall lyckas övervinna det motstånd som här möter och de svårigheter som man där brottas med är en ordentlig kartläggning – och den bör samhället kunna svara för.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen.

Herr TARSCHYS (fp):

Herr talman! Den socialdemokratiska motionen innehåller en lång rad värdeomdömen om folkrorelserna, som utskottsmajoriteten helt kan ansluta sig till. Den innehåller också en rad påminnelser till regeringen, som vi säkert också hade kunnat ansluta oss till om de hade varit nödvändiga. De upplysningar som utskottet fått visar emellertid att det knappast behövs några speciella uppmaningar, eftersom de frågor som motionärerna vill att regeringen skall uppmärksamma redan är under behandling. Det finns omfattande kontakter mellan departementen och folkrorelserna, och de statliga stödåtgärderna åt olika folkrorelseverksamheter har byggts ut väsentligt sedan den nya regeringen trädde till. Om vi stannar vid de punkter som berörs i motionen kan vi konstatera att motionärernas önskemål i många fall redan är uppfyllda:

1. Man begär ett större utrymme åt folkrorelserna i journalistutbildningen och fortbildningen för journalister. I propositionen om den nya högskolan framläggs förslag om en bredare samhällsorientering i just den utbildningen.

2. Man begär stöd till organisationstidskrifter. I propositionen om tidskriftsstöd föreslår regeringen att riksdagen beviljar 40 milj. kr. till det ändamålet.

3. Man begär bättre möjligheter för folkrorelserna att arbeta med nya medier, som t. ex. videocgram. Den vidcoutredning som regeringen kommer att tillsätta antingen i morgon eller möjligen i nästa vecka tar sikte på bl. a. just detta.

4. Man begär ökad satsning på folkrorelsernas information i alkohol- och narkotikafrågor. Det är precis vad regeringen har föreslagit. I budgetpropositionen räknades anslaget till frivilliga organisationer på alkoholområdet upp från 5,9 miljoner till 8 250 000 kr. I den alkoholpolitiska propositionen föreslås därutöver ett organisationsstöd till vissa nykterhetsorganisationer på 10 milj. kr. – en ökning med 4 milj. kr. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, som omspannar en stor del av Folkrorelsesverige, får enligt samma förslag 3 021 000 kr., vilket innebär en ökning med 700 000 kr.

5. Man begär ökad satsning på folkrorelsernas information i internationella frågor. Även här har det skett en viss uppräknig i budgetpropositionen, och vi har i dag ett stöd på 10 miljoner till den u-landsinformation som bedrivs av skilda organisationer.

Detta visar, tycker jag, rätt tydligt att den nya regeringen trots ett mycket besvärligt ekonomiskt läge har givit stödet till folkrorelserna en hög prioritet. Några påminnelser från riksdagens sida är därför knappast påkallade. Jag yrkar följaktligen bifall till utskottets hemställan.

Så några ord om den uteblivna remissen. Vi är väl överens här i riksdagen om att det är en överloppsgärning att remittera var och varannan motion till en mängd instanser för att inhämta synpunkter. En sådan procedur bör användas för att inhämta sakinformation inför konkreta avgöranden, men i det här fallet var det inte fråga om några konkreta avgöranden utan om en serie påminnelser till regeringen. Klämman i motionen gick ju ut på att riksdagen skulle ge regeringen till känna de synpunkter som anförts om folkrorelsernas roll i samhället. Att be en lång rad remissinstanser kommentera de många allmänt vedertagna uppfattningar som framförs i motionen hade knappast varit meningsfullt vare sig för riksdagen eller för folkrorelserna själva. De har andra kanaler för att uttrycka sina åsikter och förmår mer än väl tala för sig själva utan några hänvändelser från riksdagen.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Det är självfallet inte på det sättet att den regering som nu finns avbrutit verksamhet som avser stöd till folkrorelserna. De exempel som herr Tarschys tog visar ett intresse från den nuvarande regeringens sida. Jag hoppas bara att detta intresse skall sitta i när man nu sätter in besparingsåtgärder, som jag läst om i tidningarna. På två punkter blir det en test på detta inom en snar framtid.

Stödet till organisationstidskrifterna är ett gammalt socialdemokratiskt initiativ, och självklart är vi glada över att det nu vinner stöd från olika håll. Jag hoppas alltså att riksdagen med mycket bred majoritet skall avvisa den motion som föreligger från moderathåll om en ny utredning

av den frågan. Varje riksdagsledamot får möjligheter att snart nog ge sitt stöd när konstitutionsutskottet återkommer med ett betänkande på detta område.

Vad gäller alkoholfrågan tolkar jag herr Tarschys inlägg på det sättet att den socialdemokratiska motion som kommer upp till behandling här nästa onsdag får stöd åtminstone från en utanför det socialdemokratiska lägret.

Daniel Tarschys inlägg visade varför man inte kunde bifalla motionen – det skulle uppfattas som en påminnelse till regeringen. Ja, men nog kan väl riksdagen få göra sådana påminnelser. Nog kan väl riksdagen få säga sin mening på den punkten.

Det som saknades i Daniel Tarschys inlägg, som saknas i utskotts-
betänkandet och som hitintills också saknats i regeringens politik, det är ett samlat grepp – det som jag talade om förut och kallade en genomtänkt strategi – den finns inte.

Ett av syftena med motionen var att stimulera ett tänkande på den här punkten. Och två av de centrala frågor som vi tagit upp gick Daniel Tarschys förbi, nämligen uppgiftsfördelning och kommersialisering.

Vad det slutligen gäller den uteblivna remissen så håller jag helt med Daniel Tarschys om att var och varannan motion inte kan sändas ut på remiss. Men när vi nu har folkrorelser som arbetar med dessa problem och det väcks en motion av central betydelse för dem så tycker jag att det vore naturligt att inhämta deras mening. De skulle säkert själva vara intresserade av det. Eller är det så att de borgerliga ledamöterna av konstitutionsutskottet innan de avstyrkte motionen gick ut och frågade t. ex. Riksidrottsförbundet, Medborgarskolan, ABF, Frikyrkorådet och Nykterhetsrörelsens landsförbund och därifrån fick besked om att de inte skulle svara i alla fall? Hade det inte varit intressant att få veta hur Frikyrkorådet, Medborgarskolan, lantbrukarnas organisationer osv. hade ställt sig till detta? Nu får vi inte den unika möjligheten. Jag beklagar det, och jag tycker fortfarande att det är utmanande mot folkrorelserna att de inte fick den chansen.

Herr TARSCHYS (fp):

Herr talman! Hilding Johansson medgav att den nya regeringen inte avbrutit stödet till folkrorelserna. Kanske skulle han kunna gå ett steg längre. Det verkliga förhållandet är ju att stödet till folkrorelserna nästa år kommer att bli avsevärt större än vad det varit under något enda enskilt år då den socialdemokratiska regeringen suttit vid makten. Stödet till folkrorelserna har ökat efter regeringskiftet i höstas.

Hilding Johansson efterlyser en samlad strategi för samhällets stöd till folkrorelserna. Man kan givetvis tänka sig en samlad strategi. Man kan också tänka sig att i de olika departementen, i anslutning till enskilda sakfrågor som handläggs där, försöka se i vilken utsträckning man kan söka kontakt med och assistans från folkrorelserna för att förverkliga viktiga mål. Det är också den linje som socialdemokraterna följt under

många år.

Man har alltså haft en partiell strategi för många olika områden, och det föresvävar mig att det är en ganska klok strategi också för framtiden att på område efter område se vilka konkreta insatser man kan göra. Det fanns en ambition att samla ansvaret för denna politik till kommundepartementet, och detta departement har en enhet som spelar en mycket viktig roll i detta sammanhang, men jag tror inte att Hilding Johansson vill att de andra departementen skall upphöra med sina kontakter med folkrörelserna. Den samlande strategin kan lätt bli en negativ strategi, om den innebär att man inte på alla möjliga områden, på bred front, söker upprätthålla dessa kontakter.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Endast två påpekanden. Det första är att när utredningar som har tillsatts av den föregående regeringen, sålunda på socialdemokratiskt initiativ, är färdiga med sitt arbete blir det aktuellt att lägga fram förslag för riksdagen. Så har också skett, och vi får se hur förslagen kommer att fullföljas. Nästa onsdag blir något av en prøvodag för den som skall ta ställning till folkrörelsernas roll i alkoholpolitiken.

Det andra påpekanget är helt enkelt att jag vill instämma med herr Daniel Tarschys på en punkt, nämligen att man inte skall flytta över all statlig aktivitet på detta område till ett enda departement. Den bör vara fördelad på olika departement. Men just därför är det synnerligen väsentligt att man har en genomarbetad gemensam strategi för förhållandet mellan staten och kommunerna å ena sidan och folkrörelserna å den andra.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Johansson i Trollhättan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Johansson i Trollhättan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 37 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Johansson i Trollhättan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Johansson i Trollhättan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja - 160

Nej - 136

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 23 Anmälades och bordlades

Motioner

1976/77:1584 av fru *Mårtensson* och herr *Nilsson* i Östersund

1976/77:1585 av herr *Olsson* i Edane *m. fl.*

1976/77:1586 av herrar *Polstam* och *Jonsson* i Alingsås
med anledning av propositionen 1976/77:113 om körkortslag

1976/77:1587 av herrar *Rydén* och andre vice talmannen *Magnusson*
med anledning av propositionen 1976/77:115 om åtgärder för att underlätta företagens uppgiftslämnande *m. m.*

1976/77:1588 av herr *Börjesson* i Falköping

1976/77:1589 av herr *Ringaby*

1976/77:1590 av herr *Ringaby m. fl.*

1976/77:1591 av herrar *Rosqvist* och *Östrand*

1976/77:1592 av herr *Wachtmeister* i Staffanstorp

1976/77:1593 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:116 om ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen, *m. m.*

1976/77:1594 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*

1976/77:1595 av herr *Rejdnell m. fl.*

1976/77:1596 av herrar *Träff* och *Hovhammar*

1976/77:1597 av herrar *Träff* och *Komstedt*

med anledning av propositionen 1976/77:123 med förslag till konsumentkreditlag *m. m.*

1976/77:1598 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:124 om godkännande av den europeiska konventionen den 27 januari 1977 om bekämpande av terrorism, *m. m.*

1976/77:1599 av herr *Lundkvist m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77

1976/77:1600 av herr *Palme m. fl.*

1976/77:1601 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:127 om upphävande av statlig myndighets skyldighet att anlita Post- och Kreditbanken, PK-banken

1976/77:1602 av herr *Bergman m. fl.*

1976/77:1603 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:129 med förslag till lag om kommunal energiplanering, m. m.

1976/77:1604 av herr *Lindblad*

med anledning av propositionen 1976/77:130 med förslag till riktlinjer för modernisering av det statliga budgetsystemet

1976/77:1605 av herr *Feldt m. fl.*

1976/77:1606 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:131 om fortsatt valutareglering, m. m.

1976/77:1607 av herr *Lindahl i Hamburgsund m. fl.*

1976/77:1608 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:134 om ändring i läkemedelsförordningen (1962:701)

1976/77:1609 av herr *Palme m. fl.*

1976/77:1610 av herr *Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:137 om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

1976/77:1611 av herr *Torwald m. fl.*

med anledning av propositionen 1976/77:139 om vissa varvsfrågor

§ 24 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 19 april

1976/77:135 av fru *Andersson* i Täby (c) till herr kommunikationsministern om förslag till skydd mot trafikbuller:

Buller har blivit ett allvarligt problem i vår miljö. Om inga speciella bullerbegränsande åtgärder vidtas kommer det s. k. samhällsbullret att ständigt öka.

Vägtrafiken har blivit den mest utbredda och störande bullerkällan. År 1964 konstaterade en utredning att ca 20 % av ett för riket representativt urval människor ansåg sig vara störda av vägtrafikbuller. Även andra bullerkällor, såsom flygplatser, industrier, byggarbetsplatser, etc. ger upphov till störningar.

Buller påverkar människan på många sätt. Vid höga ljudnivåer under lång tid kan hörselskador inträffa. Buller kan vara samtalsstörande, för-

Onsdagen den
20 april 1977

*Anmälan av
interpellationer*

orsaka sömnstörningar och framkalla stressreaktioner.

Målsättningen för bullerskydds/saneringsarbetet är att skapa och säkra en så bullerfri samhällsmiljö som möjligt. Därvid måste arbetet primärt inriktas på att åstadkomma en situation, där ingen människa behöver utsättas för allvarliga bullerstörningar i sin bostad. Även vid vårdinrättningar, skolor, daghem och arbetsplatser måste samhällsbullret aktivt motarbetas.

Den statliga trafikbullerutredningen (TBU) avlämnade sommaren 1974 sitt betänkande avseende vägtrafik. I utredningen konstateras att trafikbullret måste åtgärdas både vid källan (emissionen) och hos mottagaren (immissionen). Denna utredning har varit ute på en omfattande remissomgång. Det största problemet torde vara de ekonomiska konsekvenserna av TBU:s förslag.

Med hänvisning till den statliga trafikbullerutredningen vill jag till herr kommunikationsministern ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att framlägga proposition i riksdagen med anledning av nämnda betänkande?
2. Om så är fallet, när beräknas detta ske?

den 20 april

1976/77:136 av herr *Lövenborg* (–) till herr statsrådet *Johansson* om import av gas från Sovjetunionen:

I regeringens proposition 1976/77:125 redogörs utförligt för möjligheter till en framtida gasimport från Norge. Det måste betraktas som positivt att naturgasen tillmäts en betydelse för vår framtida energiförsörjning.

Gas är som bekant ett rent bränsle som förbränns med hög verkningsgrad och fullständigt. Den har låg svavelhalt, vilket medför små korrosionsrisker, och den måste i stort sett betraktas som en miljövänlig energikälla. Från sistnämnda synpunkt är naturgas helt överlägsen oljan. Sverige har redan nu ett alltför stort oljeberoende, och att snabbt söka få fram andra energikällor är en fråga som bör få hög prioritet.

Av betänkandet *Naturgas i Sverige*, som lades fram av 1968 års utredning om rörtransport av olja och gas (UROG) framgår att man med naturgas ganska snabbt skulle kunna ersätta en betydande del av oljeförbrukningen.

UROG räknade med att man i ett inledningsskede skulle kunna avsätta 8 miljarder m³ naturgas, vilket med 1980 års beräknade förbrukning skulle röra sig om ca 10 % av den svenska energimarknaden och 35 % av tjockoljemarknaden.

Det finns i dag kända naturgasfyndigheter både öster, söder och väster om Sverige. I proposition 1976/77:125 understryks att förutsättningarna för import av naturgas är osäkra. Först mot slutet av 1970-talet väntas det stå klart om det norska samlingsrörprojektet kommer att kunna leda till en naturgasimport till Danmark och Sverige. Bearbetning av det ak-

Onsdagen den
20 april 1977

*Meddelande om
frågor*

tuella importprojektet fortsätter, enligt propositionen.

Men tidigare har det också pågått diskussioner om förutsättningarna för import av naturgas från Sovjetunionen. I samarbete med Svenska gasföreningen har en arbetsgrupp under ledning av f. d. generaldirektören undersökt förutsättningarna för sådan import. Kvantiteter som då kunde komma i fråga angavs till 2–2,5 miljarder m³ från år 1978, 3–4 miljarder m³ från år 1980 och 4–6 miljarder m³ från år 1985.

Några överenskommelser kom dock aldrig till stånd. Under vintern 1973 bildades ett bolag, Östgas AB, med uppgift att göra tekniska, ekonomiska och andra utredningar i syfte att klarlägga förutsättningarna för import av sovjetisk naturgas via Finland för avsättning i Mellansverige. Samma år tillkallades också en delegation med uppgift att samordna den svenska utrednings- och förhandlingsverksamheten m. m. avseende import av naturgas till Sverige.

Under år 1974 erbjöd Sovjet Sverige en kvantitet på 1 miljard m³ per år fram till sekelskiftet. Det ansågs dock från svensk sida vara en för liten kvantitet. Sovjet återkom inofficiellt under år 1975 med ett erbjudande om 2,5 miljarder m³ mot svenska stålleveranser.

Allt tyder på att man från svensk sida har missat betydande möjligheter att komma fram till en omfattande import av sovjetisk gas. Från sovjetisk sida gjordes på ett mycket tidigt stadium erbjudanden om betydande gasleveranser. Intresset från svensk sida var då påfallande svagt, och Sovjet har nu stora gasleveranser till andra länder som gör det osäkert att bedöma vad som återstår för Sverige om seriösa förhandlingar skulle inledas. Som jag bedömer det vore det dock ett svenskt intresse att söka bana väg för gasleveranser också från detta håll, inte minst om det skulle kunna förknippas med svenska stålleveranser.

Med hänvisning till det anförda vill jag till herr energiministern ställa följande frågor:

1. Pågår det i nuläget några kommersiella förhandlingar om import av gas från Sovjetunionen?
2. Om så icke är fallet: Är statsrådet beredd att ta initiativ för att sådana skall komma till stånd?

§ 25 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 20 april

1976/77:391 av herr *Jan Bergqvist* i Göteborg (s) till herr justitieministern om kravet på borgen i rättegång:

Har justitieministern observerat att kravet på borgen i rättegång vid svensk domstol ibland kan få otillfredsställande sociala konsekvenser för vissa länders medborgare?

Onsdagen den
20 april 1977

*Meddelande om
frågor*

1976/77:392 av herr *Carlsson* i Tyresö (s) till fru bostadsministern om förslag till riksdagen rörande energisparande i bostäder m. m.:

I valrörelsen uttalade centern att man genom isolering av hus kunde spara så mycket energi att de 13 kärnkraftsreaktorerna kunde stoppas senast 1985.

Med hänvisning härtill vill jag ställa följande fråga till fru bostadsministern:

Varför har regeringen – trots att planverkets förslag remissbehandlats – ännu inte framlagt någon proposition, som visar de verkliga möjligheterna att spara energi i bostäder m. m.?

1976/77:393 av fru *Dahl* (s) till fru bostadsministern om förslag till riksdagen rörande energisparande i bostäder m. m.:

I regeringsförklaringen uttalar regeringen att den avser att presentera ett program för effektivare användning av energi vid uppvärmning av bostäder och lokaler samt vid industriella processer. I olika sammanhang – bl. a. i budgetpropositionen bil. 16 samt i prop. 1976/77:107 om hållning med energi i byggnader m. m. och prop. 1976/77:129 med förslag till lag om kommunal energiplanering m. m. – har regeringen uttalat att en viktig punkt i ett sådant program skulle utgöras av förslag grundade på den utredning som statens planverk utfört på uppdrag av den förra regeringen samt att ett sådant förslag skulle framläggas för riksdagen snarast möjligt.

Med hänvisning härtill vill jag fråga fru bostadsministern:

När kommer regeringen att lägga fram den utlovade propositionen om ytterligare åtgärder för energibesparingar i den befintliga bebyggelsen?

1976/77:394 av fru *Berglund* (s) till herr arbetsmarknadsministern om åtgärder för att trygga byggnadsarbetarnas sysselsättning i Norrbotten:

Byggnadsarbetarnas sysselsättningssituation i Norrbotten har försämrats mycket snabbt, och situationen kommer enligt länsarbetsnämnden att ytterligare försämrats. Under senhösten 1977 kan den här arbetslösheten komma att uppgå till 1 000 personer och under första halvåret 1978 till ca 1 500 personer.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande fråga:

Vilka konkreta åtgärder kommer arbetsmarknadsministern att vidta för att trygga byggnadsarbetarnas sysselsättning i Norrbotten?

1976/77:395 av fru *Skantz* (s) till herr socialministern om förslag till riksdagen rörande tillägg till sjukpenning vid retroaktiv lön m. m.:

På uppdrag av regeringen har riksförsäkringsverket utarbetat ett förslag om tillägg till sjukpenning vid retroaktiv lön m. m. Förslaget överlämnades till regeringen den 4 februari i år och har därefter remissbehandlats

i vanlig ordning.

Avser regeringen att komma med något förslag, och i så fall när?

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 17.57.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 111

Onsdagen den
20 april 1977

*Meddelande om
frågor*